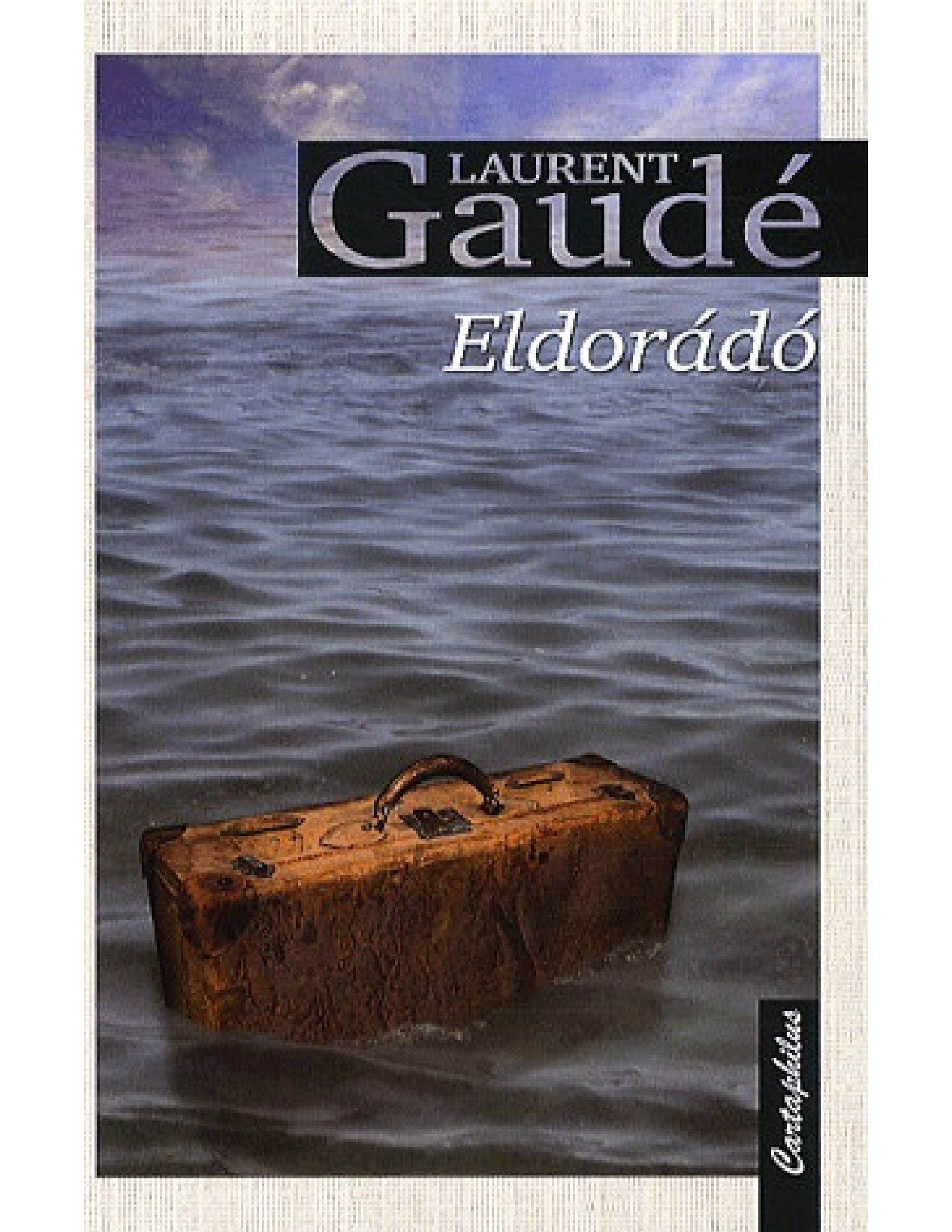

The background of the cover is a painting of a dark, turbulent sea under a stormy, purple and blue sky. In the foreground, a weathered, dark brown wooden chest with a metal handle and latches floats on the water. The chest is tilted slightly, and its reflection is visible in the churning water below it.

LAURENT
Gaudé

Eldorádó

Contaphiles

LAURENT GAUDÉ

Eldorádó

Cartaphilus Könyvkiadó

A fordítás alapjául szolgáló kiadás:

Laurent Gaudé: *Eldorádó*,

Actes Sud, 2006, Paris

Fordította:

Takács M. József

Szerkesztette:

V. Detre Zsuzsa

ISBN: 978-963-266-135-3

Tartalom

- [I. Catania árnyéka](#)
- [II. Amíg mi ketten együtt leszünk](#)
- [III. Viharok](#)
- [IV. A határátlépés sokkja](#)
- [V. A lampedusai temető](#)
- [VI. A sánta](#)
- [VII. Eldorádó szülötte](#)
- [VIII. Elveszetten Ghardaiában](#)
- [IX. Al-Zuwarah királynője](#)
- [X. A roham](#)
- [XI. A néma hírnök](#)
- [XII. Pokolbéli testvérek](#)
- [XIII. Massambalo árnya](#)
- [UTÓSZÓ Ostromállapot](#)

APÁMNAK

*Gondolatban teljes egészében
neked írom ezt a könyvet,
amit már nem foghatsz kézbe.*

I.

Catania árnyéka

Ezen a napon Cataniában, a Dóm negyedbeli kövezett kis utcákban erős halszag terjengett. A piaci árusok szorosan egymás mellé zsúfolt asztalain több száz döglött hal pikkelyei verték vissza a déli nap ragyogó sugarait. A földön álló vödrök, melyeket az árusok egyetlen gyors mozdulattal ürítettek a pultokra, tele voltak a tenger mélyének kincseivel. A tonhalak és kardhalak értékes trófeákként sorakoztak az asztalokon. A halászok most lesben álló kereskedőként hunyorogtak kecskelábú asztalaik mögött. A tömeg lassan hömpölygött körülöttük, mintha az emberek úgy döntöttek volna, hogy látni akarják az összes halat, megnéznék mindent, amit csak az árusok kínálnak, s magukban felmérik minden árucikk súlyát, árát és frissességét. A negyedbeli nők telepakolták fonott kosaraikat, a fiatalok pedig azért jöttek, mert itt mindig volt mivel elűzni az unalmukat: egymást figyelték a szemközti járdáról, időnként odaköszöntek valakinek. A reggeli levegő a tenger illatával burkolta be az embereket. Az egész olyan volt, mintha a tenger vize éjszaka ellepte volna a kis utcákat, majd hajnalban visszahúzódva otthagya volna ajándékként a rengeteg halat. Vajon mivel érdemelték ki Catania lakói ezt a jutalmat? Senki nem tudta. De nem sérthették meg a tengert azzal, hogy nem értékelik az ajándékát. A férfiak és nők a megajándékozottaktól elvárható tisztelettel haladtak el a pultok előtt. Ezen a napon a tenger megint adott. Talán eljön majd az idő, amikor többé nem lesz hajlandó megnyitni gyomrát a halászoknak. Amikor döglött halakkal vagy csenevész, használhatatlan apróhallal lesznek tele a hálók. A katasztrófa bármikor bekövetkezhet. Az ember már annyit vétkezett, hogy bármiféle büntetés lesújthat rá. Egy napon a tenger talán úgy dönt, hogy kiéheztet minket. Ám amíg ad, addig meg kell becsülni az ajándékait.

Salvatore Piracci kapitány lassan lépkedett a szűk utcácskákon, hagyva, hogy magával sodorja az ott nyüzsgő tömeg. A jégágyakon sorba fektetett, megtört szemű, felnyitott hasú halakat vizsgálgatta. Szinte megbűvölte a látvány. Nem tudta levenni a szemét a pultokról, és a halpiacot, amely mindenki más számára a táplálék boldogító

bőséget jelentette, ő valamiféle hátborzongató kiállításnak látta.

Valósággal kényszerítenie kellett magát, hogy el tudjon szakadni a gyászos látványtól. Egy ideig a bémészkodók tömegének lassú hullámozását figyelte, majd megállt annál a pultnál, ahol rendszerint vásárolni szokott, és egy biccentéssel üdvözölte az ismerős halárust. A férfi azonnal felkapta a kését, és szó nélkül levágott egy szép szeletet az egyik kardhalból - már jól ismerte vevője ízlését. A kapitány ekkor érezte meg először az illető jelenlétét. Valaki figyeli őt. Egészen biztos volt ebben. Meg volt győződve róla, hogy szemmel tartják, hogy a háta mögött lapulva valaki egyre őt lesi. Gyorsan megfordult, de nem látott mást, csak sétálgató, meg-megálló bémészkodókat. Tekintete találkozott egyikük-másikuk tekintetével. Férfiak és nők fordultak felé, de a leskelődő nem volt köztük. Ezek az emberek azért meredtek rá, mert olyan hirtelen fordult meg, és ez a gyors mozdulat furcsának hatott ebben a lassan hömpölygő tömegben. A halárust is meglepett vevője viselkedése, és a nejlonzacskóba göngyölt kardhalszeletet felé nyújtva megkérdezte: „Mi történt, kapitány? Csak nem egy szellemkéz simogatta meg?” De nem nevetett, amikor ezt mondta, mintha valóban lehetségesnek tartaná a dolgot. A kapitány, nem tudván mit válaszolni, sietve fizetett, hogy mielőbb eltűnhessen.

Még sétálgatott egy kicsit a halszagú utcák labirintusában, boldogan szívta be a mindenfelől áradó friss tengeri levegőt.

Örömmel figyelte az utca népének zsibongását, de a sűrű tömeg közepén még a szokásosnál is nyomasztóbbnak érezte magányosságát. Négy évvel ezelőtt vált el a feleségétől, aki most Genovában élt. A kapitány rá gondolt. És mint minden alkalommal, most is azon töprengett, mi történne, ha egyszer csak felhívná az asszonyt. A felesége túl rég ment már el ahhoz, hogy a visszahódításában reménykedhessen - vagy, hogy egyáltalán megforduljon ilyesmi a fejében. Nem, pusztán azért hívná fel, hogy meggyőződjön róla, valóban ott van. Genovában. És hogy a hangja még mindig ugyanolyan. És hogy a felesége még megismeri az ő hangját. Hogy

még nem tűnt el, vagy nem változott meg végérvényesen minden. Igen, teljesen egyedül maradt. Már nem a fia senkinek. Már nem apa, nem férj. Egy negyvenéves férfi, akinek nincs senkije, aki odafigyelne rá. Élete hátralévő éveit úgy éli majd le, hogy senki sem ujjong majd, ha sikereket ér el, és senki sem sír együtt vele, ha kudarcot vall.

Ilyen sötét gondolatokkal eltelve lépkedett a piac utcáin, amikor hirtelen megint olyan érzése támadt, hogy figyelik. Egy tekintet súlyát érezte a hátán. Biztos volt benne. Tisztán érezte a vállára nehezedő súlyt. Ez alkalommal nem fordult meg. Talán csak zsebtolvajok eredtek a nyomába. Ez gyakran megesik a piac szűk utcáin. Ha így áll a dolog, az a legokosabb, ha értésükre adja, hogy észrevette őket, tehát nem számíthatnak arra, hogy meglepik. A lehető leglassabban fordította hátra a fejét, hogy szembenézzen esetleges támadóival. Aztán igencsak meglepődött.

Néhány méterrel maga mögött egy nőt látott meg, aki őt nézte. Mozdulatlanul állt, kifejezéstelen arccal. Sem kérdés, sem mosoly. Csak feszült figyelem. A kapitányt megdöbbentette a nő mozdulatlanságából és nyugalmaiból áradó elszántság. Az asszony úgy nézett rá, ahogy egy távoli, elérendő célra mered az ember. A kapitány mosolyogni próbált, de nem igazán sikerült neki. Nem tudta mire vélni a dolgot. „Na tessék, megbámulnak a nők - gondolta. - Én meg már azt hittem, hogy verekednem kell.” Ezzel folytatta útját, és már meg is feledkezett az asszonyról.

Maga mögött hagyta a piac zsúfolt utcáit, a napfényben fürdő háztetőket és utcaköveket. Maga mögött hagyta a piac utcáit, s nem vette észre, hogy a nő, mint egy árnyék, ott van a nyomában.

Később, délután eleredt az eső. Az Etna árnyéka fenyegetően borult a városra. Piracci kapitány úgy döntött, megint elmegy hazulról. Már két napja eltávozáson volt, de még nem jutott ideje arra, hogy meglátogassa barátját, Angelót. Amikor a kapitány Cataniában tartózkodott, ő volt az egyetlen, akihez szívesen betért. Angelo, ez az alacsony, szikár, megnyerő arcú férfi a hatvanas éveiben járt. Ősz haja és kék szeme miatt mindenki matrónak nézte volna, pedig soha

nem szállt tengerre. Egész életében mérnökként dolgozott, aztán, amikor elérte a nyugdíjkorhatárt, a megtakarított pénzén megvásárolta a piazza Piacidón lévő kis üzletet, és elkezdett újságot árulni. Salvatore Piracci ott találkozott vele. Mivel minden reggel nála vásárolta meg az újságját, egy idő után beszédbe elegyedtek. Piracci az a fajta ember volt, aki távolságtartó a barátaival szemben, de kifejezetten kedves és közvetlen az ismeretlenekkel, olyannyira, hogy Angelo hamarosan többet tudott róla, mint közeli barátainak a többsége.

Miután begombolta esőkabátját, a kapitány kinyitotta a ház kapuját. És ismét ott álltak egymással szemben. Salvatore Piracci megdermedt. Már megint az a nő. Ott állt ugyanolyan mozdulatlanul, mint az előző alkalommal. Ugyanaz a makacs arckifejezés és ugyanaz a tágra nyitott szem, amely mintha az egész égboltot magába akarná fogadni.

A kapitány nem mozdult. Nem tudta, mitévő legyen. Átfutott a fején, hogy talán egy bolond akaszkodott rá, de a nő arca valahogy ismerősnek tűnt. Mint egy nagyon távoli és zavaros emlék. Most alaposabban megnézte, remélve, hogy a vonásai előhívják majd egy elfeledett emléket, de nem jutott semmire. A nő egyébként nem volt csúnya: barna haj, barna bőr, fekete szem és beesett arc. Miközben a kapitány az arcát fürkészte, a nő megszólalt:

- Nem ismer meg, kapitány? - kérdezte.

Erős - talán törökös - akcentussal, de azért jól érthetően beszélt. Salvatore Piracci nem tudta, mit válaszoljon. Képtelen volt megmondani, ki ez a nő, de érezte, hogy valóban nem most látja először. Tudta, hogy segítség nélkül nem fog rájönni, kivel is van dolga, de sejtette, hogy amikor az asszony felfedi kilétét, az sokként éri majd. „Hol láthattam?” - töprengett magában szinte pánikba esve, miközben megpróbálta egész életét végigpergetni a szeme előtt. Ám a nő nem hagyott neki több időt az emlékeiben való kutakodásra. Zsebéből előhúzott egy régi fekete bőrtárcát, abból kivett egy

újságkivágást, és odanyújtotta neki. A kapitány félve rápillantott. Érezte, hogy közeleg a meglepetés pillanata. Amikor tekintete az újságkivágáson lévő fotóra esett, meghallotta a nő hangját, aki - mintha segíteni akarná az emlék felidézésében - azt mondta: „A *Vittoria*. 2004.”

Piracci kapitánynak nem kellett elolvasnia az újságcikket. Hirtelen minden eszébe jutott. A *Vittoria*. Igen, emlékezett rá. Ez volt annak a hajónak a neve, amit a nyílt tengeren, az olasz partok közelében tartóztatott fel. Egy illegális bevándorlókkal teli hajó. Több száz férfi és nő, akik már három napja sodródtak a tengeren.

Amikor az olasz matrózok felmentek a hajóra, és erős fényű zseblámpáikkal megvilágították a fedélzetet, egy csomó legyengült, a kiszáradás küszöbén álló, a hidegtől, az éhségtől és a sós vízpermettől elgyötört emberrel találták szemben magukat. Piracci még emlékezett a mozdulatlan fejek erdejére. A túlélők nem adták jelét semmiféle örömnak, félelemnek vagy megkönnyebbülésnek. Mély csend borult a hajóra, melyet csak a hullámverésben táncoló kötelek nyikorgásának zaja tört meg időnként. A legteljesebb nyomorúság - ez tárult a szeme elé. Emlékezett rá, hogy megpróbálta megszámolni a bevándorlókat, vagy legalább megbecsülni a számukat, de nem sikerült. Rengetegen voltak. És mindegyikük felé fordult. Ugyanazzal a tekintettel, amely mintha azt mondta volna, hogy már túl sok rémséget éltek át ahhoz, hogy egészen megmenthessék őket.

Mindegyiküket áthozatta a hajójára. Ez eltartott egy darabig. Segíteni kellett nekik, hogy fel tudjanak állni. Aztán támogatni kellett őket. Volt, aki annyira legyengült, hogy vinni kellett. Miután mindenkit elhelyeztek a fedélzeten, a matrózok takarókat és meleg italt adtak az elgyötört embereknek. Azon a napon a lassú, biztos haláltól mentették meg őket. Ám ezek a férfiak és nők már túlságosan megundorodtak mindentől, már túl kimerültek voltak, így aztán nem volt mit ünnepelni. Még a megmentésüket sem. Túl későn történt.

A kapitánynak fogalma sem volt, mit akarhat tőle ez a nő, nem tudta, mi fog most történni, és azt sem, hogy az asszony hogyan találta meg őt. Meglepetten hallotta a saját hangját:

- Jöjjön, ne álljunk itt az esőben! Jöjjön fel hozzám!

Miután kitárta a kaput a nő előtt, a kapitány egy alig észrevehető kézmozdulattal invitálta beljebb az asszonyt. Úgy tűnt, mintha vigasztalóan meg akarta volna érinteni a vállát. Ám a keze félúton megállt. Nem tudatosult benne, hogy ugyanez történt két évvel korábban, 2004-ben is, amikor karját nyújtotta a két hajót összekötő gyaloghídra lépő nőnek. Hogy ne botoljon meg. Ugyanezzel a mozdulattal próbálkozott, de akkor is elbizonytalanodott, és visszahúzta a kezét. Miként akkor, azon az ingatag gyaloghídon, ezen az estén is megérezte a nő tekintetéből, hogy nincs szüksége segítségre. Hogy ez a nő mindig egyedül és egyenesen megy majd az útján, amíg csak él. Így aztán arrébb húzódott, hogy utat engedjen neki.

Leültette a nőt a nappali egyik foteljába, és kiment a konyhába két pohár borért. Amikor visszatért a nappaliba, a nő meg sem mozdult. Nem merte odanyújtani neki a poharat - ez a mozdulat túl meghittnek tűnt számára -, egyszerűen csak letette az asztalra, az asszony által választott fotel közelébe.

- Emlékszik rám? - kérdezte az asszony. A kapitány bólintott, de nem pusztán udvariasságból. Ő maga is furcsállotta a dolgot, hiszen két év telt el azóta, de mindenre emlékezett. Vagyis inkább úgy állt a dolog, hogy az arcok, amelyekről azt hitte, már kitöröltek őket az emlékezetéből, most tisztán megjelentek előtte. Mintha egyszer s mindenkorra megjegyezte volna őket. Igen, emlékezett. Miután az utasokat biztonságra helyezték, és a halottakat is átvitték a fregattjukra, amikor az illegális bevándorlók hajója már üresnek tűnt, tettek még egy utolsó kört a fedélzeten. Piracci ekkor talált rá az egyik sarokban kuporgó asszonyra. A hajóhídon ült, keze görcsösen markolta a védőkorlátot. A kapitány lassan odament hozzá.

Megpróbált mosolyogni. Mondott néhány szót, melyeket a nő nem érthetett, de Piracci fontosnak érezte, hogy beszéljen, s ne hagyja, hogy a süvítő szél elválassza őket egymástól. Remélte, hogy a barátságos hang hatására az asszony elengedi a korlátot, és hajlandó lesz vele jönni. Ám a nő nem mozdult. A kapitánynak volt ideje eltöprengeni azon, vajon kénytelen lesz-e erőszakot alkalmazni, s ha igen, akkor hogyan tudná arra kényszeríteni a nőt, hogy elérhesse a korlátot, anélkül hogy túl nagy fájdalmat okozna neki. Sürgette őt az idő. Végül arra jutott, legegyszerűbb, ha segítséget kér. Ketten vagy hárman talán át tudják majd vinni a nőt a fregattrá. Tekintete ekkor találkozott az asszonyéval. Addig csak egy összegörnyedve kuporgó testet látott, egy fáradtságtól kimerült nőt, egy teljesen kiszáradt, szerencsétlen teremtet, aki ott akar maradni az éjszakában. Ám amikor a tekintetük találkozott, a kapitányt egészen megdöbbenette az asszony szeméből sugárzó leírhatatlan szomorúság - ez készítette arra, hogy teljes erejével a korlátba kapaszkodjon. Az asszony arcán ott tükröződött a sorsüldözöttség minden nyomorúsága. Számtalan sorscsapás érte már. Ez látszott. Megkeményítette őt az egymás után elszenvedett sok-sok sérelem. A kapitány érezte, hogy ez az asszony - fáradtsága ellenére, ami miatt segítség nélkül most talán sem felállni, sem menni nem képes - sokkal erősebb és szívósabb nála, éppen azért, mert már annyit szenvedett. Bizonyára ezért nem tudta elfeledni az asszony arcvonásait. Azt azonban sose gondolta volna, hogy az ő arca is bevésődött a nő emlékezetébe, és hogy két évvel a történetek után képes lesz felismerni őt egy piac utcáin. Mi lehet ő az asszony számára? A hön áhított földrészt jelképező arc? Vagy a vigasz, a régóta várt segítség megtestesítője? Vagy annak az arca, aki végleg kiszakította őt a régi életéből?

Hosszú csend után az asszony végül elengedte a korlátot. Magától. Ha Piracci erőltette volna a dolgot, a nő csak annál görcsösebben markolta volna. Vagy lehet, hogy a tengerbe vetette volna magát - a kapitány ezt is el tudta képzelni. Az asszony azért engedte el a korlátot, mert időt adott neki erre. Piracci átkísérte a fregattrá. És legnagyobb meglepetésére az asszony tudott egyedül járni, anélkül

hogy támogatnia kellett volna. Hozzá sem ért. Még csak egy takarót sem terített a hátára, ahogyan a többiekére. Volt az asszonyban valami, ami ezt lehetetlenné tette. Egyfajta előkelőség, ami egyértelműen jelezte, hogy ez a nő nem tart igényt a szájalomra.

- Amikor megláttam a piacon, rögtön tudtam, hogy maga az. Még mindig ugyanazt a munkát végzi?

Az asszony egyszer csak beszélni kezdett, és erős hangja betöltötte a helyiséget. Salvatore Piracci bólintott. Igen. Még mindig. Már húsz éve. Szolgálatát sorhajóhadnagyként kezdte meg a *Bersagliere* fregatton - egy hadihajón, mely a Bari környéki vizeken járőrözött. Azután Apúliát felcserélte Szicíliára. Ahogy teltek az évek, többször is előléptették, míg végül a *Zeffiro* fregatt parancsnoka lett. Ennek már három éve. Az idő nagy részében Lampedusa szigete környékén járőrözött, így aztán csak a lampedusai pihenők és az anyakikötőjében, Cataniában eltöltött szabadságai idején hagyta el hajóját. Alapvetően semmi nem változott azóta, hogy a tengerért rajongó, csillogó egyenruhájára büszke, mohó étvággyal az összes óceánt elnyelni kívánó fiatalemberként szolgálatba lépett. Az albánokat a kurdok, az afrikaiakat az afgánok váltották fel. Az illegális bevándorlók száma egyre nőtt. Ő azonban továbbra is ugyanúgy, a hullámok morajlását hallgatva töltötte az éjszakáit, melyeknek csendjét csak néha törték meg egy-egy szerencsétlen kiáltásai, aki bárkája mélyéről üvöltötte az égre kétségbeesését. Mindig csak a hullámokat pásztázó, az embercsempészek hajóit kereső reflektorok fényét látta. Meg azokat a fáradtságtól kába embereket, akik nem adják jelét sem örömmek, sem félelemnek, amikor feltartóztatják őket. Emberek poggyász nélkül, pénz nélkül. Az éjszakába meredő szemmel, lelkük legmélyén a szárazföld után vágyakozva. Mindig voltak halottak is. Azoknak a holtteste, akik túl régóta hanyódtak a tengeren, és élelem nélkül maradtak, s már nem volt erejük az evezéshez - ott feküdtek a hajófenékben, nyitott szemük még mindig a vesztüket okozó szelet kémlelte. Aztán ott voltak a vízbefűltak, akiknek a hajója felborult a vad hullámverésben, s akik, mivel nem tudtak úszni, a hullámok hátán lebegve eltöltött néhány nap

után - a nyaralók legnagyobb megdöbbenésére - partra sodródtak Lampedusa valamelyik strandján vagy máshol.

Ez a húsz, egyre csak ilyen éjszakákat hozó év nyomot hagyott a kapitány arcán, és sötét karikákat rajzolt a szeme köré. De Piracci most arra gondolt, hogy ha az asszony felismerte őt, ez azt jelenti, hogy az arca az utóbbi két évben nem sokat változott.

- És maga? - kérdezte végül.

Szerette volna megtudni, hogy az asszony miből élt, mi mindent kellett elszenvednie, hogyan sikerült Szicíliában maradnia, és újra kezdenie az életét. Ám a nő nem volt hajlandó kielégíteni a kapitány kíváncsiságát. Először egy kézmozdulattal jelezte, hogy túl sokáig tartana, ha mindent elmesélne, aztán meggondolta magát, és azt mondta:

- Azért dolgoztam, hogy visszamehessek. Most már készen állok.

A kapitány elmosolyodott. A tengernyi szerencsétlen között tehát akadnak olyanok is, akik megnyerik a csatát. Több évnyi kemény munka azért, hogy diadalmasan térhessenek vissza a hazájukba.

- Tehát hazamegy? - kérdezte Piracci.

A válasz pofoncsapásként érte.

- Nem! - mondta a nő tompa hangon.

- Akkor hát mire áll készen? - kérdezte csodálkozva a kapitány.

A nő felsóhajtott. Piracci érezte, hogy választ fog kapni a kérdésére, és hogy az asszony talán éppen ezért volt hajlandó feljönni hozzá, de látta azt is, hogy erre még egy kicsit várnia kell. Megértette, hogy a nőnek még valami mást is el kell mesélnie, mielőtt eljutna oda, hogy feltárja titkát. Megértette ezt, és rendjén valónak találta. Hátradőlt a foteljában, mintegy jelezve, hogy nem akarja sürgetni a vendégét, tehát nem fog több kérdést feltenni neki, és mostantól ő szabja meg a beszélgetés ritmusát, és annyit mond el neki, amennyit akar.

A nő megérezte, hogy a kapitány többé nem fog mozdulni, s kellő időt hagy neki arra, hogy összeszedje a bátorságát. Lassan az ajkához emelte a poharát. Jólesett neki a bor.

- Szeretnék kérni magától valamit - mondta.

Odakint az éjszaka közelebb húzódott, hogy jobban hallja őket.

Piracci kapitány pénzre gondolt. Úgy érezte, van ebben a kérdésben valami kiábrándító - kiábrándító, mert az asszony előkelőségéhez nem illett, hogy alamizsnát kérjen -, de feltett szándéka volt, hogy lehetőségeihez mérten mindent megad neki.

Miközben azon töprengett, mennyi készpénze is lehet idehaza, az asszony megtörte a csendet. De nem azért, hogy bármit is kérjen, hanem hogy elmesélje a történetét. Részletesen elmondta, mi történt 2004-ben, az átkelés során a *Vittoria* fedélzetén. Azért beszélt, mert mielőtt bármit is kért volna, életre kellett keltenie az őt kísértő árnyakat.

Minden Bejrútban kezdődött. Miután kifizette az út árát, várnia kellett, míg a hajót felkészítik. Az embercsempészek azt mondták neki, hogy majd kapcsolatba lépnek vele, s ezzel otthagyták a városban. Hogy valamivel elüsse az időt, napokon át az ismeretlen utcákon bolyongott. Éhség és fáradtság kínozták, de azért egyre csak a közelgő utazás és a fia járt a fejében - egy tizenegy hónapos fiúcska, aki végigsírta ezeket a végtelenül hosszú, forró napokat. Mennyi ideig tartott ez a várakozás? Már nem emlékezett rá. Úgy tűnt neki, hogy az órák a hegyek mozgásánál is lassabb ritmusban teltek.

Végül aztán egy este elvitték a hajóhoz. Egy kis furgon letette őt egy nagy kereskedelmi kikötő szélén. Emberek várakoztak kis csoportokban a rakparton. A nő elindult feléjük. A hajó hatalmasnak tűnt. A hajótest magas, mozdulatlan sziluettje és masszív tömege megnyugtatóan hatott rá. Arra gondolt, hogy az embercsempészek, akikkel üzletet kötött, bizonyára megbízhatók, és sok ilyen átkelést levezényeltek már, ha ekkora hajóik vannak.

A rakparton kellett várakoznia, az alvó monstrum tövében. Közben egyre-másra érkeztek a furgonok. Jöttek mindenfelől, kitették emberszállítmányukat, és eltűntek az éjszakában. A tömeg egyre nőtt. Mennyi ember! Megannyi rémült sziluett, és mind a rakpart felé

igyekezett. Többségükben fiatalok. Minden vagyonuk a hátukra vetett kabátjuk. Az asszony észrevett néhány családot és más gyerekeket is, olyanokat, mint az övé, akiket szüleik öreg takarókba bugyoláltak. Ez is megnyugtató volt számára. Hogy nem ő az egyedüli anya. Szükség esetén lesz kihez fordulnia segítségért.

Mindenki halkán beszélt. Az embercsempészek kiadták az utasítást: teljes némaság. Ám az indulás izgalmában az emberek nem tudták megállni, hogy legalább suttogva ne beszélgessenek. Ismeretlen nyelveken elmormolt mondatok zsongtak a tömegben, melyben mindenféle náció képviseltette magát. Voltak ott irakiak, afgánok, irániak, kurdok, szómáliaiak. Csupa türelmetlen ember, az öröm és az aggodalom különös keverékével a lelkükben.

A hajó legénysége egy tucat csendes és fürge férfiből állt. Ők adták meg a jelet a beszállásra. Több száz árnyék indult meg egyszerre a keskeny beszállóhíd felé, s a hajó gyomra megnyílt előttük. Az asszony az elsők között lépett a fedélzetre. Leült a hajóhídon, a korlát tövében, s onnan figyelte a többiek beszállását. A hajó hamarosan zsúfolásig megtelt. Most már nem tűnt olyan nagynak, mint amikor a rakpartról látta. A keskeny hajóhidat több száz férfi és nő lába taposta. Megpróbált egy kis helyet fenntartani a kicsikéjének, de a körülötte összezsúfolódott testek egyre jobban összepréselték őket. Ez a kényelmetlenség sem ingatta meg elhatározását. Arra gondolt, hogy csak egy-két éjszakát kell így kibírniuk. Hogy ez semmiség egy élethez képest. És hogy hamarosan úgy fog visszaemlékezni erre az átkelésre, mint egy csodálatos hőskölteményre. Hogy majd mosolyogva fog beszélni róla, ha már túl lesz mindenén, miután letelepedett valahol a tenger túlsó partján, Rómában, Párizsban vagy Londonban.

Az éjszaka közepén húzták fel a horgonyt. A tenger nyugodt volt. Megérezvén, hogy a hajó megmozdul, az embereken bizakodó hangulat lett úrrá. Végre elindulnak. A visszaszámlálás megkezdődött. Néhány óra, legrosszabb esetben huszonnégy-negyvennyolc óra múlva Európa földjére lépnek. Végre elkezdődik az életük. Az utasok tréfálkoztak, nevetgéltek. Egyesek hazájuk népdalait énekelték. Az

asszony nem emlékezett pontosan erre a hajón töltött első éjszakára - sem a rá következő napra. Meleg volt. És zsúfoltság. Éhes volt. A kicsi sírt. De mindez nem számított. Képesnek érezte magát arra, hogy akár napokig kitartson még ilyen körülmények között is. Az út végén várja őket az új földrész. És karnyújtásnyira volt attól, hogy teljesíthesse a gyermekének tett ígéretét, miszerint ott fogja fölnevelni őt. Kitartott volna, kerül, amibe kerül, ha belekapaszkodhatott volna abba a gondolatba, hogy közelednek, percről percre közelednek a céljukhoz. Csakhogy a második nap hajnalán felharsantak azok a bizonyos kiáltások, amelyek mindent fenekestül felforgattak, és a második utazás kezdetét jelezték. Ez utóbbinak minden pillanatára emlékezett. Két éve minden éjjel újraélte azokat. Ez a második utazás számára sosem ért véget.

A kiáltások két fiatal szomáliai férfitől eredtek. Ők a többieknel korábban ébredtek fel, és azonnal riadóztatták utastársaikat. A hajó legénysége eltűnt. Az éj leple alatt elhagyták a hajót az egyetlen mentőcsónakkal. A fedélzeten hamarosan kitört a pánik. Senki nem tudta, hogyan kell irányítani egy ekkora hajót. Azt sem tudta senki, hogy hol lehetnek. Milyen távolságra a parttól - és melyik parttól? Rémülten fedezték fel, hogy a hajón nincsenek sem ivóvíz-, sem élelmiszerkészletek. És hogy a rádió nem működik. Csapdába estek. Körülöttük csak a végtelen tenger. Azon sodródniak a haldoklás lassúságával. Végtelen idő eltelhet, míg találkozniak egy másik hajóval. Az utasok arca hirtelen elkomorult. Tudták, ha sokáig sodródniak így, kegyetlen halál vár rájuk. Szomjúság, elgyengülés. A szenvedéstől eszüket veszítik, és egymásnak esnek majd.

Minden lelassult és fenyegető lett. Egyesek folyamatosan sopánkodtak. Mások az istenükhöz könyörögtek. A csecsemők szüntelenül sírtak. Az anyáknak nem volt már vizük. És erejük sem. Ahogy teltek az órák, a mind jobban kimerülő gyermekek kiáltásai egyre halkultak, míg végül teljesen elhaltak. Mindenki mély letargiába süllyedt. Kitört néhány verekedés, de az emberek túl gyengék voltak egy komolyabb összecsapáshoz. Hamarosan teljes csend borult a hajóra.

Elsőként egy húsz év körüli iraki férfi halt meg. Először senki nem

tudta, mitévők legyenek, aztán a férfiak úgy döntöttek, hogy a halottakat be kell dobni a tengerbe. Hogy az élőknek több helyük legyen, és hogy elkerüljék a járványveszélyt. A tengerbe dobott holttestek száma egyre nőtt. Egymás után hajították át őket a hajó mellvédje fölé, és mindenki azon töprengett, vajon nem ő lesz-e a következő. Az asszony egyre erősebben szorította karjába a gyermekét, de úgy tűnt, annak már csak az alváshoz van ereje. Az egyik mellette ülő nő odanyújtott neki egy üveget, amiben maradt még egy pár csepp víz. Megpróbálta megitatni a kicsit, de az nem reagált. Megnedvesítette a fiúcska ajkát, de a vízcseppek lecsorogtak az állára. Érezte, hogy a gyermeke elmenni készül, és kész volt körömszakadtáig küzdeni érte. Szólongatta, rázogatta, veregette az arcát. A gyermek végül jól hallhatóan hörögni kezdett. Gyenge, gyermeki hörrenésekkel lélegzett. Az asszony ettől kezdve nem is hallott semmi mást. Sem az emberek lármáját, sem a hullámok moraját. Remegő ajakkal figyelte gyermeke reszelős légzését. Az éghez fohászkodott. Nyöszörgött. Teltek-múltak az órák. Mindegyik egyformán. Anélkül, hogy egyetlen hajó felbukkant volna a látóhatáron. Anélkül, hogy a legénység gondviselészerűen visszatért volna a fedélzetre. Nem történt semmi. A pályáját újra és újra végigjáró nap heve kínozza őket, és a szomjúságtól hallucinálni kezdtek.

Képtelen volt megmondani, hogy a fia mikor halt meg.

Órákon át ott maradt ugyanabban a testhelyzetben, gyermekdalokat énekelve neki, szólongatva őt, esküdözve, hogy hamarosan minden jóra fordul. Aztán a körülötte ülő emberek gyengéden megveregették a vállát. A tekintetükből kiolvasta, hogy mit gondolnak. Üvölni kezdett, hogy hagyják őt békén, ne jöjjenek közelebb, nehogy felébresszék a fiát.

Később újra próbálkoztak, azt hajtogatták, hogy a halottak nem maradhatnak a hajón. Miről beszélnek? Nem halottat tart a karjában, hanem a gyermekét! Nem értette a dolgot. Aztán két férfi lépett oda hozzá, és kényszerítették. Arra kényszerítették, hogy elengedje a gyermekét. Megpróbált ellenállni. Köpködött és harapott. De azok erősebbek voltak nála. Sikerült elragadniuk tőle a fiát, és szó nélkül

bedobták a tengerbe. Még most is emlékszik a szörnyű csobbanásra, amellyel a víz elnyelte végtelen szeretettel dédelgetett gyermeke testét.

Kábán, halálra váltan, nem gondolt többé semmire. Elhatalmasodott rajta a fáradtság. E pillanattól kezdve lemondott mindenről. Lerogyott az egyik sarokban, belekapaszkodott a korlátba, és többé nem mozdult. Már semmi nem jutott el a tudatáig. Csak sodródott, mint a hajó. Várta, hogy meghaljon, mint oly sokan körülötte, és fáradt légzésének zaja belevegyült a többiek halálhörgésébe.

Egyre csak sodródtak, mígnem eljött a harmadik éjszaka. Az olasz fregatt néhány kilométernyire az apúliai partoktól talált rájuk. Több mint ötszáz utas volt a fedélzeten, amikor elindultak Bejrútból. Csak háromszáznyolcvanhatan éltek túl az utazást. Köztük ő is. Anélkül, hogy tudta volna, miért. Ő, aki nem volt sem erősebb, sem szívósabb a többieknél. Ő, aki méltányosnak és természetesnek tartotta volna, ha meghal, miután végignézte gyermeke haláltusáját. Ő, aki nem akarta elengedni a korlátot, mert ha feláll, azzal elhagyta volna a fiát, márpedig erre nem volt képes.

Lassan és pontosan mesélte el mindezt. Néha sírva fakadt, mert ezeknek az óráknak az emléke még élesen élt emlékezetében. Piracci kapitány nem tudta, hogy az asszonynak volt egy gyermeke, de más alkalmakkor, más tengereken már rákényszerült arra, hogy élettelen csecsemőket ragadjon ki anyjuk karjából. Ismerte ezeket a lassú halálról és széttört álmokról szóló történeteket. Mégis felkavarta őt ennek az asszonynak a története. Elgondolkodott a nő derékba tört életén, a férfiak gonoszságán. Megpróbálta felbecsülni, mekkora harag gyűlhetett fel az asszonyban, és érezte, hogy az bizonyára túlmegy minden mértéken. Ám miközben mindezt elmesélte, az asszony mit sem veszített méltóságából - azoknak a méltóságából, akiket ok nélkül ver a sors, s ők mégis talpon maradnak.

Megint eszébe jutottak az egyik könyvében lapuló bankjegyek, és megkérdezte: „Mit kíván tőlem?” Kedves hangon tette fel a kérdést, hogy éreztesse az asszonnyal, többet is kérhet, mint amennyire

először gondolt. A kapitány valóban megrendült, és kész volt mindenét odaadni az asszonynak.

A nő mélyen a szemébe nézett, és válasza megdöbbentette Piraccit. Határozott hangon azt mondta:

- Arra kérem, hogy adjon nekem egy fegyvert.

Fegyvert? A kapitány kővé dermedt. Mindenre gondolt, de erre nem. Fegyvert. Talán öngyilkosságra készül? Döbbenten meredt az asszonyra. Lehetséges volna, hogy a fájdalma két év alatt sem csillapult? Hogy még mindig ilyen heves? Ez azt jelentené, hogy két álló éve nap mint nap szenvedés az élete. Kétévnyi leküzdhetetlen szomorúság, és végül az öngyilkosság. Az asszony valójában már abban a pillanatban meghalt, amikor a gyermeke holtteste azzal a csendet megtörő obszcén zajjal a vízbe merült. Meghalt, de még két évre volt szüksége ahhoz, hogy valóban véget vessen mindennek. Kétévnyi várakozás és fásultság, amely idő alatt nem volt elég ereje sem ahhoz, hogy éljen, sem ahhoz, hogy végezzen magával. Most pedig tőle kér fegyvert az öngyilkossághoz.

Piracci kapitány döbbenten szembesült a brutális valósággal. Undorral töltötte el a gondolat, hogy az ő pisztolya fogja kiloccsantani ennek a nőnek az agyát. Olyan volt ez, mintha az asszony arra kérte volna, hogy ő húzza meg a ravaszt. Keressen magának fegyvert máshol! Cataniában ez gyerekjáték. Csak pénz kérdése...

Hirtelen valami más jutott az eszébe: az asszony talán örült, a fájdalom elvette az eszét. Ki tudja, mit tenne a fegyverrel? Talán éppen ellene fordítaná. Azután pedig ott sétálgatna az utcai tömegben, és találomra lelőne néhány járókelőt. A lehető leggyorsabban el kell távolítania a lakásából. Meg volt győződve róla, hogy ez a nő veszélyes. Már készült felállni, hogy távozásra szólítsa fel az asszonyt, amikor az megszólalt:

- Nem arra kell a fegyver, amire maga gondol, kapitány. A hangja nyugodtan, megfontoltan csengett. Bizonyára megérezte a kapitány

zavarát, s talán a gondolatait is követni tudta a meglepődéstől a rémületig. Olyan higgadtan beszélt, hogy az megnyugtatta Piraccit.

Ha meg akartam volna halni, ezer alkalmam lett volna arra, hogy végezzek magammal.

A kapitány már nem tudta, mit gondoljon. Nyugtalanította ez a nő. Vajon mire készül? És mit titkol előle? Fogalma sem volt róla, de most már nagyon kíváncsi lett.

- Mire kell magának a fegyver? - kérdezte.

Az asszony szeme megrebbent, mély levegőt vett, és a kérdésre kérdéssel válaszolt.

- Mit tud maga a *Vittoriáról*, kapitány?

Ezzel megint zavarba hozta Piraccit. Nem értette, mi lehet az összefüggés a kérdés és az asszony kérése között. Mégis válaszolt, elfogadván, hogy az asszony által választott kanyargós úton jussanak el a lényegig, mert biztos volt benne, hogy a vendége csak ezzel a feltétellel lesz hajlandó mindent elmondani.

- Nem sokat - felelte. - Csak annyit, amennyit az olasz újságok megírtak néhány nappal a mentőakció után. A *Vittoria* üzbég zászló alatt hajózott, de libanoniak bérelték ki. A legénységnek tudnia kellett, hogy a hajót elhagyva halálra ítélik az utasokat, vagy legalábbis a véletlen szeszélyére bízzák a sorsukat. - Aztán hozzátette: - Előfordul ilyesmi. És egyre gyakrabban. Zsúfolásig teli hajók. Teljesen lepusztult, rozoga bárkák. Ott sodródnak a tengeren, s várják a halált. Az embercsempészek kifizettetik az utasokkal az átkelést, aztán sorsukra hagyják őket a nyílt tengeren. Láttam már ilyen hajókat, némelyiken teljes csend honolt, amikor a fedélzetre léptünk, szörnyű csend, amit azonnal felismer az ember...

A kapitány elhallgatott, mert attól tartott, elragadják az érzelmei. Az asszony nem vágott a szavába, de közvetlenül utána szólalt meg, nem hagyva, hogy zavart csend telepedjen rájuk, amelyben hallani lehetett volna, ahogy a kapitány a könnyeivel küszködik.

- Ugyanazt tettem, mint maga, kapitány - mondta a nő. - A megmenekülésünk után felolvastattam és lefordíttattam magamnak a

rólunk szóló újságcikkeket. Meg is őriztem őket. Aztán később, amikor már tudtam olaszul, magam is kutakodni kezdtem. Egy kicsivel többet tudok az ügyről, mint maga, kapitány, engedje meg, hogy néhány kiegészítő információval szolgáljak. A *Vittoriát* valóban Bejrútban bérelték ki. Már meséltem magának a beszállásról. Minden fedélzeti hely háromezer dollárba került. Én négyezer-ötszáz dollárt fizettem, a gyerek miatt. A legénység javarészt libanoniakból állt. A hajót pedig egy Husszein Maruk nevű férfi bérelte ki. Egy kétes hírű, a szíriai titkosszolgálatokkal is kapcsolatban álló üzletember. Amikor azt mondom, ő bérelte ki a hajót, ez azt jelenti, hogy Husszein Maruk talált rá a hajóra, kifizette, és az embercsempészek rendelkezésére bocsátotta azzal, hogy bizonyos százalékot kap a haszonból. Ő szabta meg az utasok számát, és ő adott utasítást a legénységnek a hajó elhagyására. Ebben előre megállapodtak. Tehát azok az emberek, akik felkísértek minket a fedélzetre, tudták, hogy ott fognak hagyni minket a nyílt tengeren. És tudja, miért, kapitány? Még csak nem is a haszonért. Épp ellenkezőleg. Ez az eljárás ellentmond az üzleti logikának, hiszen így elvesztették a hajót. Ha Husszein Maruk egyszerű embercsempész lenne, azt az utasítást adta volna a legénységnek, hogy a lehető leggyorsabban tegyenek partra minket valahol, aztán jöjjenek vissza egy újabb rakományért. Hány ember tesz szert manapság hatalmas vagyona az efféle emberszállítmányoknak köszönhetően? Csakhogy Husszein Maruknak nem ez volt a célja. Ő azt akarta, hogy magunkra hagyatva sodródjunk a tengeren. Azt akarta, hogy a hajónk egyszer csak partot érjen valamelyik európai strandon, és az újságok címlapjára kerüljön. Ez egy politikai játszma: Európa élesen bírálja a Libanon bekebelezésére törekvő Szíriát, erre Damaszkusz válaszul átküld a tengeren egy éhenkórászokkal telezsúfolt hajót azzal, hogy támadja meg az európai erődöt. Akár diplomáciai nyelven fogalmazott üzenetként is felfoghatjuk ezt. A *Vittoriával* Szíria valójában a következőt üzenté az európaiaknak: Hagyjatok békén minket, különben minden héten küldünk nektek egy újabb *Vittoriát*.

A kapitány a nő arcát fürkészte. Mindaz, amit vendége elmondott, hihető volt, de ezeknek a piszkos politikai játszmáknak a magyarázata

mégis kissé zavarosnak tűnt számára.

- Mindig lesznek emberek, akik kizsákmányolják a szegényeket, a segítségre szorulókat - mondta.

- Különbséget kell tenni - felelte az asszony - az utasaiktól az utolsó fillérjüket is kizsaroló, de őket egy biztonságos kikötőbe eljuttató embercsempészek és az olyanok között, akik úgy bérelnék ki egy hajót, hogy tudják, az sosem fog célba érni. Úgy küldtek ki minket a tengerre, ahogy az ellenségének küld az ember egy csomagot, benne egy döglött állattal. És még fizetnünk is kellett a halálunkért!

- Az olyan emberek, mint a maga Husszein Marukja - mondta a kapitány - általában golyóval a fejükben végzik. És ugyanazért, amiért ő ma úszó koporsókat vesz bérbe: a nemzetközi diplomáciai kapcsolatok alakulása miatt. Csak várjon egy kicsit. Figyelje a rövid híreket az újságokban. Amikor legközelebb újra szívélyesebbé válik a viszony Brüsszel és Damaszkusz között, a maga Husszein Marukját átvágott torokkal találják majd meg a fürdőszobájában. És ezt a szíriaiak jó szándékát bizonyító gesztusnak tekintik majd. Úgy fog meghalni, mint egy patkány. Ugyanazok fogják megölni, akik most fényűző hotelokba hívják meg, hogy fontosnak érezze magát.

Salvatore Piracci abban a reményben mondta el mindezt, hogy a jóslataiban talán lehet valami, ami lecsillapíthatja vendége bosszúvágyát. Husszein Maruk erőszakos halált fog halni, ez biztos. Az asszonynak tehát nem kell foglalkoznia vele. Ám a kapitány szavai láthatóan nem érték el a kívánt hatást. Az asszony tekintetében kegyetlen fény villant, és olyan kemény hangon válaszolt, hogy a kapitány beleremegett:

- Mindennap azért imádkozom, nehogy valaki megelőzzön, és megölje.

Tehát erről van szó. A bosszúról. Ez tartotta életben az asszonyt. Ez adott neki erőt ahhoz, hogy harcoljon, pénzt keressen, terveket dolgozzon ki. Kétévnyi várakozás titkos bosszútervekkel a szívében. Ölni akar. Csak ezért maradt életben. A kapitány zavartan dörzsölte meg az arcát. Melege volt. Szeretett volna felállni és mozogni egy

kicsit, aztán beszélni az asszonynak az előtte álló életről és a múltból, amit végre maga mögött kellene hagynia. Beszélni akart a sorscsapásokról, szeretne volna elmagyarázni neki, hogy az ember nem bosszulhat meg egy vihart vagy egy szerencsétlenséget. Ám mielőtt megtehetné volna, a nő megszólalt, és a hangja megint pofonként érte Piraccit.

- Kifizették velem a fiam jegyét. Ezerötszáz dollárt, kapitány. Ezerötszáz dollárt fizettem azért, hogy a gyermekem szomjan haljon a karomban! Hogyan képzeled, hogy ezt megbocsátom?

A kapitány nem válaszolt. Nem állt fel. Az imént kigondolt mondatok és érvek hirtelen kiröppentek a fejéből. Csak az asszony szavai visszhangzottak az elméjében. Ezerötszáz dollár. Ezerötszáz dollár. Némán meredt az asszonyra.

- **M**iért Husszein Maruk? - kérdezte végül Piracci. - Ha valóban bosszút akar állni, menjen feljebb. Hiszen maga mondta, hogy ő csak egy báb, aki elvégzi a piszkos munkát.

A nő habozás nélkül válaszolt. Mintha már többször végiggondolta volna a kérdést, és kész válasza volna rá.

- Nem állítom, hogy ő lenne az egyedüli bűnös - mondta -, sőt még azt sem, hogy ő a főbűnös. Csak annyit mondok, hogy bűnös. És hogy őt talán elkapatom.

A kapitány arra gondolt, hogy az asszony helyében ő mindenekelőtt a legénység tagjain állna bosszút. Ők hagyták sorsára a hajót. Ők ítélték halálra azokat a férfiakat és nőket, akikkel együtt szálltak tengerre. Hazudtak nekik. Ők ölték meg az asszony gyermekét azzal, hogy nem hagytak ivóvízkészleteket a hajón. Igen, kétségkívül, ő megpróbálta volna felkutatni a *Vittoria* legénységét, és megfizetett volna nekik az aljasságukért. De ezt nem mondta el a nőnek, mert nem akart újabb ötleteket adni neki. És egyébként is, az asszonynak talán igaza van. Ki a bűnösebb? Kit kell elsőként felelősségre vonni? Azt az embert, aki kigondolta és megszervezte ezt a halálos utazást, vagy azokat, akik cselekvő részesei voltak, s az éjszaka közepén nesztelenül beszálltak

a mentőcsónakba? Kit kell elsőként megbüntetni, a felelősségi lánc melyik láncszemére kell elsőként lesújtani? Hiszen mindenki hasznát húzta e lassú halálra ítélt nyomorultak feláldozásából. Az asszony úgy döntött, elsőként Husszein Marukkal kell végeznie. Talán azért, mert az üzletember viselkedéséből még valami gőgöt, arroganciát is kiért. Az elképzelhetőnek tűnt, hogy a legénység tagjait időnként szörnyű rémálmok kínozzák, melyekben áldozataik szája mohón közelít feléjük, hogy elnyelje őket. Az asszony talán azért választotta Husszein Marukot, mert ő a háttérben maradt, és bűnét még gazdagsága is tetézte.

A kapitány elhessegette a fejéből ezeket a gondolatokat. Nem a bűnösök kiléte a lényeges, hanem az az eszelős vágy, amellyel a nő a bosszúra készül. Érezte, hogy semmivel nem tudja eltántorítani a tervétől, mégis meg akarta próbálni.

- Ezzel tönkreteszi az életét - mondta.

- Milyen életet? - kérdezett vissza az asszony szomorú mosollyal.

- Maga szép - folytatta a kapitány. És mivel nem akarta, hogy a nő félreértse a szavait, gyorsan hozzátette: - A nehezen már túl van. Nem halt bele a gyermeke elvesztésébe. Mert így döntött. Mert vállalta, hogy életben marad. Hogy küzdeni fog. És most mindent tönkre akar tenni? Még maga előtt az élet, és ennek az életnek semmi köze nincs Husszein Marukhoz, ezt csak magának köszönheti, ez az a harc, amit meg kell vívnia. Álljon bosszút így. Maruk halálra ítélte, de maga kijátssza a halált, és életben marad. S akkor maga nyert.

- Nem - felelte az asszony nyugodtan és határozottan. - Téved, kapitány. Csak azért voltam képes úrrá lenni a kétségbeesésen, azért maradtam életben, azért dolgoztam és küzdöttem két éven át, mert mindvégig csak ez járt a fejemben. Már abban a pillanatban erre gondoltam, amikor a fiam holttestét a tengerbe dobták. Ezért megfizetnek! - ezt gondoltam. - Ha túlélem, megfizetnek érte. Csak a bosszúvágy tartott életben. Ez kényszerítet: arra, hogy kitartsak. És ma is ez késztetett arra, hogy kövessem magát, és fegyvert kérjek öntől. Csak egy dologtól félek, kapitány, egy gondolat kínoz minden

éjszaka...

- Mégpedig? - vágott közbe Salvatore Piracci, mert arra gondolt, talán itt van az a gyenge pont, amit kihasználhatna, hogy az asszonyt lebeszélje tervéről.

A nő az állkapcsát összeszorítva, könnyekkel a szemében válaszolt.

- Csak attól félek, hogy nem lesz erőm megtenni, amikor majd ott áll előttem. Hogy az utolsó pillanatban visszarettenek. Akkor aztán tényleg nyomorultul fogom érezni magam!

A kapitány felállt. Már nem volt mit mondania. Cataniára leszállt az éj, elfojtva a zajokat és kioltva a színeket. Piracci immár mindent tudott az asszonyról, amit tudni lehetett. Most már értette, mitől van ez a makacsság a tekintetében és ez a méltóság a testtartásában.

Az asszony ülve maradt, a kapitány felé fordította a fejét, és mint egy, a játékát követelő gyermek, azt mondta:

- Megkapom a fegyvert?

- Nem tudja, mit beszél - mormolta rémülten a kapitány.

- Egy dologban biztos vagyok - folytatta a nő nyugodtan -, abban, hogy indulnom kell. Eljött az idő, hogy visszamenjek oda, és megkezdjem a hajtóvadászatot. Ebben biztos vagyok. Hogy mit fogok tenni, ha már ott vagyok, az majd az adott pillanatban fog eldőlni. De mindenképpen látni akarom. Két éve egyre csak őt látom magam előtt. Két éve ez a rögeszmém. Ideje, hogy próbára tegyem az erőmet. Talán beérem majd annyival, hogy megteremtem a lehetőséget arra, hogy megöljem. Talán elég lesz, ha csak meglesem egy kávéház teraszáról. Nézem majd, ahogy egy nővel nevetgél, vagy telefonál, hangosan beszélve a tömegben. Ha így látom majd, néhány méterre magam előtt, és tudom, hogy felállhatnak, odamehetnek hozzá és lelőhetnek, ez talán elég lesz ahhoz, hogy lecsillapítsa a gyűlöletemet. De mindenképpen éreznem kell, hogy ennek a férfinak az élete a kezemben van. Még ha ezt soha nem is fogja megtudni. Még ha végül - ki tudja? - egyszerűen csak kifizetem a kávémat, és eltűnők a tömegben. Látnom kell őt karnyújtásnyi közelségben, lőtávolságon belül. Hogy az élete az én jóakaratomtól függjön. Hogy legalább egy

pillanatra azt érezhessem, hogy a markomban van. Oda kell mennem, mert rá kell szegezni egy fegyver csövét a halántékára.

- Hogyan akar odautazni?

- Sokat gondolkodtam ezen - magyarázta az asszony. - Van elég pénzem ahhoz, hogy vehessek egy repülőjegyet, de a repülés olyan rideg és gyors módja az utazásnak, ami taszít engem. Alig négyórás repülőút, s az ember máris Bejrútban van. Szédítő ez a gyorsaság. Mindössze négy óra, miközben idejövét napokig utaztam. Nincs bátorságom ahhoz, hogy éljek ezzel a gyorsasággal és kényelemmel. Több időre van szükségem. A hajdani útvonalamat akarom újra bejárni. Átkelni a tengeren, csak most az ellenkező irányba. Hogy legyen időm gondolkodni, sírni, hogy legyen időm megkeményíteni a szívemet. Azt akarom, hogy amikor megérkezem Damaszkuszba, olyan szilárd és kemény legyek, mint egy acélgolyó. Egyébként is nehéz volna fegyverrel repülőre szállnom. Márpedig elhatároztam, hogy ha megkapom magától, egy pillanatra sem válok meg tőle. Az az én haragom fegyvere lesz. És amikor majd a kezemben tartom, többé nem leszek az élet kényének-kedvének kiszolgáltatott szerencsétlen nyomorult.

Ekkor a kapitány, anélkül hogy a nőre nézett volna, bosszús, az ingerültségtől csikorgó hangon azt mondta:

- Ha van pénze, mi sem könnyebb, mint fegyvert szerezni ebben az örült városban. Tegye azt, amit mindenki más. Vegyen egyet a kikötő valamelyik bűzös sikátorában.

- Én magától szerettem volna fegyvert kapni - válaszolta az asszony hidegen, és felállt.

Bántotta a kapitány hangjának ridegsége. Már majdnem odavetette neki, hogy nem tanácsért jött, s nem is könyöradományért, de meggondolta magát, mert nem akarta megsérteni a férfit, aki ennyi időt és figyelmet szentelt neki. Nem maradt más hátra: mennie kell. A kapitány nézte a magát büszkén kihúzó, némán álló asszonyt. Eszébe jutott, mit kérdezett tőle a halásus: „Csak nem egy szellemkéz simogatta meg?” Nos, a halász ráhibázott. Igen. Beengedett a lakásába egy árnyat, és képtelen volt megmondani, hogy a simogatása

égette-e a bőrét, vagy megnyugtatta. Az asszony látta a kapitány borús tekintetét. Már nem akart mondani semmit, de amikor a férfi szemébe nézett, megértette, hogy bármit kérhet. Ezért hát halkán újra beszélni kezdett, időt adva a kapitánynak arra, hogy szégyenkezés nélkül megadhassa magát.

- Amikor észrevettem magát a piacon - mondta -, ledermedtem. Hirtelen rám törtek az emlékek. Az arca semmit nem változott. Egyszer csak újra magam előtt láttam a *Vittoria* hajóhídját, ahogy végigsöpörnek rajta a fregattja reflektorainak vörös fénykévei. És ott volt maga. Épp előttem. Mint egy figyelmeztetés, hogy megérett az idő a bosszúra. Magát megpillantva azonnal tudtam, hogy el kell hagynom Cataniát, vissza kell térnem oda, ahonnan jöttem. Tudtam, hogy magától fogom megkapni a fegyvert, amire szükségem van, mert ez így helyes. Tudtam, hogy a kétévnyi várakozás és munka most véget ért. Elmegyek, kapitány. Örülök, hogy találkoztunk. A kör bezárult. Az öné volt az első európai arc, amit láttam, és a magáé lesz az utolsó is. Visszamegyek oda. Nem félek. Akarok valamit. Minden erőmmel. Akarom. Éjjel-nappal. El sem tudja képzelni, micsoda erőt ad ez nekem. Én csökönyös egy nő vagyok, kapitány. Meg fogok küzdeni a tengerrel és a széllel. Már az emberektől sem félek.

A kapitány kinyitotta a nappali egyik faliszekrényének az ajtaját. A szekrényből kivett egy rongyba tekert pisztolyt. Nem a szolgálati fegyvere volt, azt mindig otthagyta a hajója fedélzetén lévő szekrényben, hanem egy néhány éve beszerezett pisztoly, amit otthon tartott, de még soha nem használt. „Ebben a városban - szokta mondogatni - jobb, ha van valamink, amivel elijeszthetjük az esetleges támadókat.”

- Tessék - mondta fakó hangon az asszonynak, s odanyújtotta neki a fegyvert.

- Köszönöm - felelte egyszerűen a nő.

- Ne köszönje meg - mormolta a kapitány. - Imádkozni fogok azért, hogy ne használja.

- Tudja jól, hogy így lesz - mondta halkán az asszony. Ezekre az utolsó szavakra a kapitány már nem tudott mit mondani. Az asszony

kinyitotta az ajtót, és - mintha mindörökre az emlékezetébe akarná vésni a vonásait - még egyszer, nyugodtan és derűsen, alaposan megnézte magának a férfit, majd kilépett a folyosóra, és eltűnt. Salvatore Piracci hitetlenkedve állt a lakása közepén. Épp most adta oda a fegyverét egy ismeretlennek - és ahelyett, hogy ettől megrémült volna, furcsa és nyugtalanító módon csak megkönnyebbülést érzett.

Az ablak előtt állt, és bámulta az utcákat birtokba vevő éjszakát. Újra maga előtt látta az asszony arcát. Megint hallotta a szavait. Miért adta oda neki a fegyverét? Az a fegyver egy napon meg fog ölni egy férfit egy ismeretlen város valamelyik utcáján. És ha az asszony lemond a tervéről, vajon hova kerül a fegyver? Milyen ember kezébe? Milyen bűnös célokat fog szolgálni? Megint felidézte magában a nő arcát. Volt benne valami kemény és kikezdzhetetlen szépség, azoknak a szépsége, akik már kijelölték a maguk útját, és nem térnek le arról. A szépség, amit az akarat kölcsönöz az ember tekintetének. Igen, ez az. Ez az asszony maga a megtestesült akarat. Ettől ragyog úgy az arca. Hozzá képest Piracci egészen üresnek érezte magát. És ez a kényelmes üresség most undorral töltötte el.

II.

**Amíg mi ketten
együtt leszünk**

A fivéremmel, Dzsamállal vagyok. Hallgatok. Becsapom a kocsiját. Dzsamál elfordítja a slusszkulcsot. A motor berregni kezd.

Ma este a fecskék magasan repülnek az égen. A körutak túlköléstől hangosak. Az akadozó forgalom felverte port még felmelegíti a napsütés. A fivérem, Dzsamál egy szót sem szól. Gurulunk. Tudom, hogy ma éjjel útra kelünk. Megértettem a tekintetéből. Azért kérte, jöjjenek vele, mert azt akarja, hogy együtt búcsúzzunk el a városunktól. Nem szólok semmit. Az öröm és a szomorúság egyszerre járja át a lelkemet. Újabb és újabb utcák mellett suhanunk el. Máris enyhe honvágyam van, pedig még csak most készülök elhagyni ezt az országot.

Dzsamál leparkolja az autót a Függetlenség téren. Bemegyünk egy teázóba, abba, amelyikbe mindennap eljövünk. Fejszál odabiccent nekünk. A nagybátyjával kockázik. Üdvözljük az ismerős arcokat, aztán leülünk. A fivérem egy olyan asztalt választ, ahonnan rálátunk a teraszra. A teázó félhomályában üldögélünk, de élvezhetjük a tér látványát.

A narancsfákat, a lestrapált autókat meg a járókelők tömegét szemlélő fivéremet nézem, és tudom, mire gondol. Kortyolgatja a teáját, és egy pillanatra sem veszi le a szemét erről a térről, amit soha többé nem fog látni. Igen, tudom, mire gondol, és én is úgy teszek, mint ő. Mozdulatlanul ülök, magamba szívom a zajokat és az illatokat. Soha nem térünk ide vissza. Elhagyjuk az eddigi életünk színteréül szolgáló utcákat. Soha többé nem veszünk semmit ennek az utcának a kereskedőitől. Többé nem iszunk itt teát. Ezek az ismerős arcok hamarosan elhomályosulnak és bizonytalanná válnak emlékezetünkben.

A teret bámuló fivéremet nézem. Lassan lenyugszik a nap. Huszonöt éves vagyok. Életem hátralévő részét egy olyan helyen fogom eltölteni, amiről nem tudok semmit, amit nem ismerek, és amit talán nem is én választok majd magamnak. Hamarosan magunk mögött hagyjuk őseink sírját. Elhagyjuk a nevünket, azt a szép nevet, melynek köszönhetően az itteni emberek tisztelnek minket. Mert ez a

városnegyed ismeri a családunk történetét. A környékbeli utcákban akad még néhány vénember, akik személyesen ismerték a nagyszüleinket. Itt hagyjuk ezt a nevet, odaakasztjuk egy faágra, mint egy elvesztett gyerekruhát, amelyet senki sem keres már. Ott, ahova megyünk, senkik-semmik leszünk. Szegények. Múlt nélkül. Pénz nélkül.

A teret bámuló fivéremet nézem, és tudom, hogy ő is erre gondol. Félénk lassúsággal kortyolgatjuk a teánkat. Amikor a poharaink kiürülnek, fel kell majd állnunk, fizetünk és elbúcsúzunk a barátainktól. Anélkül, hogy elmondanánk nekik. Úgy búcsúzunk el tőlük, mintha este majd újra találkoznánk. Egyikünknek sincs ereje ehhez. Ezért aztán úgy kortyolgatjuk a teánkat, ahogy a macskák lefetyelik a cukros vizet. Itt vagyunk. Még néhány percig itt vagyunk. Aztán soha többé.

A fivérem állt fel elsőként. Nem kérdezte meg, hogy megittam-e már a teámat, vagy hogy akarok-e már indulni. Csak úgy felpattant. Letette a pénzt az asztalra, és egy mindenkinek szóló üdvözlést odavetve kiment a teázóból. Sietve követtem. Ezt akarta. Hogy ne legyen időm még egyszer, utoljára megnézni a barátainkat, elképzelni, hogy mik lehetnének az utolsó szavaim, amelyekből megérthetnék, mennyire fáj, hogy el kell hagynom őket. Hogy ne legyen időm visszakozni.

Felállt, és odasietett az autóhoz, és ezt kellett tennie. Miután beült a volán mögé, mély levegőt vett, aztán rám nézett, és láttam, mindjárt elsírja magát. Akkor, hogy legyen valami tennivalója, hogy ne adja meg magát a könnyeknek, hogy ne kezdjünk el mindketten üvölni a szomorúságtól ott, a kocsiban ülve, azt mondtam neki: „Szeretnék tenni egy utolsó kört a városban.” Elmosolyodott. Azt felelte: „Ez jó ötlet”, s azzal elfordította a slusszkulcsot. A kocsis még egyszer elhaladt a teázó előtt, de sem neki, sem nekem nem volt bátorságunk benézni az ablakon. Eszembe jutott, hogy holnap is minden ugyanilyen lesz. Ugyanígy fognak állni az asztalok és a székek. Ugyanaz a girhes macska fog végiglopózni a fal mentén. Minden ugyanilyen lesz. De nélkülünk.

Megkerültük a központi sugárutat szegélyező kerteket. A forgalom már elcsitult. Nyitott ablakkal autóztunk, a szél finoman cirógatta a bőrünket. A ránk váró utazásra gondoltam, amiről nem tudunk semmit. A fivérem intézett mindent, ő talált módot arra, hogy elhagyjuk az országot. Vajon hány hétig vagy hónapig kell utaznunk, míg végre megérkezünk Európába? Nem tudok semmit a holnap ránk váró fáradtságról. Nem tudom, milyen erősnek kell lennem ahhoz, hogy végigcsináljam ezt a hosszú utazást, s azt sem tudom, képes leszek-e rá, de nem félek. A fivéremmel vagyok. Minden más lényegtelen. A megaláztatások. A pénz. Az idő. Mindez nem számít, mi ki fogunk tartani.

Megkérem Dzsamált, hogy menjünk a nagy sugárutakon, és hajtson gyorsabban. Szeretnék megrészegülni az autóba beáramló esti levegőtől. Azt akarom, hogy teljes sebességgel robogjunk, mert érzem, hogy a holnapi utazás lassú és kimerítő lesz. Még egyszer, utoljára meg akarok részegülni a sebességtől. Teljes gázzal száguldunk. És ez jót tesz nekünk.

Ha tehattük volna, órákig száguldunk így, de egy idő után Dzsamál felém fordult, és azt mondta: „Már alig van benzinünk. Mit csináljak?” Máskor mulatságosnak találtam volna, hogy teletankoljunk egy autót, amit soha többé nem fogunk használni, de most gondolnom kellett a pénzre, amire holnap szükségünk lesz. A pénzre gondoltam, ami mostantól fogva állandóan hiányozni fog. Minden fillérrel spórolnunk kell. Ettől az estétől kezdve - és még sokáig - soha nem lesz elég pénzünk. Nem akarok visszajönni. Ha nem fogyott volna ki a benzinünk, arra kértem volna a fivéremet, hogy autózzunk még órákig, ám mivel ez nem lehetséges, megkérem, hogy álljon meg egy fűszeres előtt.

Amikor kijövök az üzletből, a fivérem a kocsi motorházán ül. Odamegyek hozzá. Odanyújtom neki a csomag datolyát, amit vettem. Lassan eszegetjük a gyümölcsöt.

- Ez az íz hiányozni fog - mondja.

- Két év múlva - felelem -, tíz vagy harminc év múlva, Dzsamál, amikor majd vissza akarunk emlékezni erre az országra, amikor arra vágyunk, hogy átitatódjunk az itteni emlékekkel, ki tudja, talán éppen datolyát fogunk enni. Számunkra mindig itteni ízük lesz.

- Igazad van - mondja a fivérem búskomor mosollyal. - Datolyát majszó két kis öregember, ez lesz belőlünk.

- Nem olyan lesz az életünk, amelyet érdemelnénk - mondom halkan.

- Te is éppúgy tudod, mint én. És a gyerekeink, Dzsamál, a gyerekeinknek nem lesz szülőföldjük. Bevándorlók fiai lesznek ott, ahova megyünk. Semmit nem fognak tudni a hazájukról. Az ő életük is csupa keserűség lesz. De az ő gyerekeik már megmenekülnek ettől. Tudom. Ez így van. Három generáció kell hozzá. A gyerekeink gyerekeinek már a hazájuk lesz az a föld, ahol megszületnek. Meglesz bennük a tőlünk örökölt étvágy, és az ügyesség is, ami belőlünk hiányzik. Nekem ez megfelel így. Csak arra kérem az eget, hadd láthassam megszületni az unokáinkat.

Azt hittem, a fivérem semmit nem fog válaszolni erre. De beszélni kezdett, és megértettem, hogy ezen az estén minden gondolatunkat megosztjuk egymással.

- Nem nekünk lesz a legnehezebb - mondta. - Mi mindig elmondhatjuk majd, hogy mi akartuk így. És mindig emlékezni fogunk arra, amit magunk mögött hagytunk. A boldog napok emléke melengeti majd a szívünket, és a borzalmakra visszagondolva nem fogjuk megbánni a döntésünket. De igazad van, a gyerekeink már nem lesznek így felvértezve. Igen, csak abban reménykedhetünk, hogy az unokáink viszont már elszánt tekintetű oroszlanok lesznek.

Kivett a zacskóból egy datolyát, sokáig a kezében tartotta, mielőtt beleharapott volna. Néztam a körülöttünk elterülő várost. Az autókat. A fákat. A járókelőket. És azt kérdeztem a fivéremtől:

- Mire fogunk emlékezni mindebből, Dzsamál? És mit fogunk elfelejteni?

Erre a kérdésre nem válaszolt semmit, és az égen köröző fecskék

csivitelni kezdtek.

Ó, fivérem, ott csak te leszel nekem! És én neked. Eddig is testvérek voltunk, de most még inkább azok leszünk. Te leszel az egyetlen, akinek beszélhetek anyánkról, tudván, hogy te is magad előtt látod majd, amikor felidézem, milyen lassan simította végig ujjával a hajunkat, hogy elaltasson minket. Te leszel az egyedüli, Dzsamál, akitől - anélkül, hogy untatnálak - mindig megkérdezhetem: „Emlékszel Fejszál teázójára?” És amint felteszem ezt a kérdést, az egész tér megjelenik előtted. És mögötte a város, a zajaival, a szennyezett levegőjével és nyüzsgésével.

Most már biztosan együtt fogunk megöregedni, fivérem. Belebolondulok, ha elveszítlek téged. Nem akarom azt látni, hogy a fiaim az égre emelik a szemüket, valahányszor, századszor is a portszudáni kuzinjukról beszélek nekik. Mennyit fognak megérteni a gyerekeink annak a két, múltba révedő vénembernek a locsogásából, amivé leszünk? A rítusok, melyeket majd megtanítunk nekik, bizonyára untatni fogják őket. Szégyellni fogják a nyelvet, amelyen szólunk hozzájuk. És a ruháinkat is. Meg az akcentusunkat. Bujkálni fognak előlünk. És mi megérezzük ezt. Mert velünk is megesik majd, hogy el akarunk rejtőzni. Nem akarom hallani a sóhajtozásukat, amikor azt mondom majd nekik, hogy az anyám kertjében termő menta a legjobb a világon, úgyhogy nem fogok ilyeneket mondani nekik. Inkább átmegyek hozzád. Te leszel az egyetlen, aki egyetértesz velem. Jólesik majd felidézned ezeket a távoli emlékeket, ahogyan nekem is. Együtt tapasztaljuk majd meg a száműzöttek megkönnyebbülését, akik azzal próbálják enyhíteni állandó hiányérzetüket, hogy egyre csak a nekik hiányzó dolgokról beszélnek. Együtt fogunk megöregedni, fivérem. Ígérd ezt meg nekem, különben nem fogom megélni az öregkort.

A visszautat némán tesszük meg. Leszállt az éjszaka. Az utcákon még nagy a nyüzsgés: milliónyian beszélgetnek, üzletelnek rendületlenül. Dzsamál leparkolja a kocsit a ház előtt. Arra gondolok, hogy ez az utolsó alkalom, amikor kikászálódok ebből az

öreg ülésből. Milyen fura istenhozzádott mondani az életünknek! Lelki szemeim előtt elvonul az a sok ezernyi részlet, amiből az ember élete összeáll. A kulcsomó. A kapu halk nyikorgása, ahogy egy hosszú sóhajtással kitárul. A szőnyegek szaga a folyosón. Mindent, ami a szemembe ötlük, utoljára látok.

Anyánk otthon van. Minket vár. Őt sem látjuk többé. Már nincs annyi ideje hátra, hogy kivárja, míg utánunk jöhet. Ez biztos, és ezt mindketten tudjuk. Ő is tudja, hogy most látja utoljára a fiait, de nem mond semmit, mert nem szeretne elbátortalanítani minket. Itt marad egyedül, apánk árnyával. Bátran, a hallgatásával biztat minket. Csak azért megyünk el, mert ő belenyugodott, és nem próbál visszatartani minket. Egyikünk sem lenne elég erős ahhoz, hogy anyánk jóváhagyása nélkül keljen útra. A hallgatásával biztat minket. És közben emberfeletti erőre van szüksége ahhoz, hogy visszatartsa anyai könnyeit.

Igen, anyánk otthon van, és minket vár. Már biztosan összeszedett nekünk néhány hasznos holmit. Kisvártatva ott állunk majd mellette, a nappali közepén. Kisvártatva lehajtott fejjel mi is azon töprengünk majd, hogy a holminkből mit hagyjunk itt, és mit vigyünk magunkkal. Nem jut majd hely mindennek. Bizonyára sírni fogunk, amikor le kell mondanunk valamelyik kabátunkról vagy egy fotóról. Minden most kezdődik, Dzsamál. A kocsikulcsokat már letetted az asztalra, most átvágunk a nappalin, és bemegyünk a hálósobába, ahol anyánk azzal küszködik, hogy begyömöszölje az életünket néhány kis zsákba. Hosszú lesz az éjszaka. És mostantól fogva minden éjszaka, amíg meg nem érkezünk oda. A nappaliban álló asztal mellett megyek el. Leteszem rá a megmaradt néhány szem datolyát. Ezek a gyümölcsök tovább lesznek itt, mint mi. Azt szeretném, hogy az örökkévalóságig itt maradjanak. Szeretnék biztos lenni abban, hogy ha tíz vagy húsz év múlva visszajövök veled ebbe a házba, még mindig leülhetünk egymás mellé, és ehetünk ebből a datolyából, amit most itt hagyunk. Hogy a szánkban egyszer csak újra érezhetjük majd az itteni ízeket. Leteszem a zacskót az asztalra. Felém fordulsz. Egy pillanatra rám meredsz. És megértem, hogy ez az a pillanat, amikor mély levegőt

veszel, mielőtt a vízbe vetnéd magad.

Ez az utolsó perc, amikor még van időnk. Nemsokára már csak a sietség és a félelem marad nekünk. Mindennel sietnünk kell. Gyorsan bekötözni a zsákokat. Nem szabad zajt csapnunk, nehogy a szomszédok megsejtsenek valamit. Aztán meg kell találnunk az emberünket. Nem szabad elveszítenünk a pénzünket. Nemsokára már olyanok leszünk, mint két rémült állat, amelyik összerezzen minden éles hangra. Örülök, hogy ebben az utolsó nyugodt pillanatban rám néztél, fivérem.

Ketten vagyunk. És megértem, hogy te is ugyanazt érzed, mint én. Hogy neked is szükséged van arra, hogy ott tudj engem a közeledben. Szükséged van a hangomra, hogy ne veszítsd el a bátorságodat. Követlek, fivérem. Belököd a hálószoa ajtaját. Ezen is túl vagyunk. Elmegyünk. Nagy utazásunk most kezdődik. Egy élet itt és most véget ér. A közeledben maradok. Magunkkal visszük a házat, magunkkal visszük anyánkat és a Függetlenség teret, magunkkal visszük a datolyát és a kocsi öreg üléseit mindenhova, ahova megyünk. Amíg mi ketten együtt leszünk, hajdani életünket magunkkal visszük a hátunkon. Amíg mi ketten együtt leszünk, minden rendben lesz. Induljunk, fivérem. Követlek.

III.

Viharok

Miért adtam oda neki a fegyveremet? A kapitány sietve elhagyta a lakását, és elindult barátjához, Angelóhoz. Zsebre vágta az imént kapott levelet, mert feltett szándéka volt, hogy megmutatja az öreg újságárusnak. Salvatore Piracci a Placido téri *edicola* felé vette lépteit.

Útközben egyfolytában a *Vittoriával* érkezett asszony járt a fejében. Már több hónap telt el második találkozásuk óta. A kapitány továbbra is élte a maga életét, de egy pillanatra sem tudott szabadulni a gondolattól, hogy egy napon viszontlátja majd a nőt. Számára az asszony még mindig jelen volt, ott volt Cataniában. Ugyanazokat az utcákat róttá, mint ő, és biztos volt benne, hogy hamarosan ismét találkozik vele. Haragudott magára, amiért legutóbbi találkozásuk estéjén hagyta őt elmenni, és várta az alkalmat, hogy jóvátehesse hibáját. Volt ebben a megtört, mégis büszke nőben valami, ami vonzotta. Amint kitette a lábát, azonnal hiányozni kezdett neki, és sokat gondolkodott azon, mit is mondana neki, ha újra szemtől szemben állhatna vele. Ám az imént kapott levél lerombolta minden reményét. A kapitány csak most döbbsent rá, hogy furcsa módon sohasem számolt komolyan azzal a lehetőséggel, hogy a nő valóban elutazik. Márpedig pontosan ez történt.

Most pedig egyedül Angelóhoz fordulhatott a problémájával. Ő volt az egyetlen, akinek beszámolt a találkozásukról, az egyedüli, aki kíváncsian várta a történet folytatását.

Barátját a bódéja előtt találta, éppen lehúzta a kis pavilon vasredőnyét. Az öregember beinvitálta a feltornyozott újságokkal és képeslapállványokkal teli csendes kis helyiségbe. Még le sem ültek, amikor a kapitány sietősen máris odanyújtotta barátjának az asszony levelét:

- Nézd meg ezt, Angelo! Az imént kaptam. Olvasd el!

Angelo átvette a levelet, melyet bő tíz nappal korábban Libanonban adtak postára. Kinyitotta a borítékot, és a következőket olvasta: „Szereztem egy helyet a *Sakalára*. Bejrútból Damaszkuszba megyek, hogy megtegyem, amit meg kell tennem. Emlékezzon rám.”

Miután elolvasta, az öregember visszaadta a levelet a kapitánynak, aki tágra nyílt szemmel nézett rá:

- Nos? - kérdezte Salvatore Piracci.

- Előbb hozom az *arancinit* - felelte Angelo. - Ül le.

A két férfi nemrégiben fedezte fel, hogy van egy közös szenvedélyük. Mindketten imádták ezeket a mozarellával és hússal töltött omlós kis rizsgombócokat, amelyeket Angelo az „angyalok keblének” nevezett el. Aznap reggel egy új árusnál vásárolt be, és öröme szolgált, hogy megkínálhatja velük a vendégét.

Salvatore Piracci leült a néma újsághalmok közé, melyekből az alvó papír fura szaga áradt. Tudta, hogy beszélgetésükhöz előttük az egész éjszaka. Tudta, hogy a barátja meg fogja hallgatni, és mindent részletesen elmondhat neki. Az öregember egy megrakott tálcával tért vissza a bolt hátsó részéből, amelyen az *arancinivel* teli tányéron kívül még két pohár és egy palack fehérbor is volt. A kapitány megvárta, hogy a barátja leüljön, és odanyújtson neki egy teli poharat - ez volt a jel, hogy kezdődhet a beszélgetés. Ekkor tette fel a kapitány a kérdést egy ijedt gyermek hangján:

- Miért adtam oda neki a fegyveremet?

- Mert ezt kérte tőled - felelte egyszerűen az öreg újságárus. És mivel Salvatore Piracci nem szólt semmit, az öreg még hozzátette: - Ezt akarta. Teljes lényével. Hányszor fordult veled elő az életed során, Salvatore, hogy valóban kértél valakitől valamit? Mi már nem merünk kérni. Csak reménykedünk. Arról ábrándozunk, hogy a környezetünkben lévők kitalálják a vágyainkat, hogy még csak ki se kelljen mondanunk azokat. Hallgatunk. Szeméremből. Félelemből. Megszokásból. Vagy ezer olyan dolgot kérünk, amit valójában nem akarunk, de szükségünk van rájuk, hogy be-töltsünk velük egy nem is tudom, milyen ürt. Hányszor kértél olyasmit valakitől, amit valóban akartál?

- Nem vagyok biztos benne, hogy ez valaha is előfordult - felelte Salvatore Piracci mosolyogva.

- És ha megtetted volna - folytatta Angelo -, gondolod, hogy képesek

lettek volna nemet mondani neked?

- Igazad van - felelte a kapitány.

- Eljön hozzád egy nő, és teljes lényével kér tőled valamit. Senki nem tehetett volna mást, mint amit te tettél. Mert az akarat megszépíti az embert, és a szépség előtt néha - szerencsére - még mindig készek vagyunk térdre borulni.

- Miért írta nekem ezt a levelet? - kérdezte a kapitány. - Nem tudom - válaszolta Angelo. Aztán összeszedte magát, és hozzátette: - Hogy megtegyen téged az utazása tanújául. Hogy legyen valahol legalább egy ember, aki tudja róla, hogy hova megy, és miért. Talán azért is, hogy megköszönje a segítségedet. Vagy egyszerűen azért, hogy a története ne merüljön feledésbe, ne nyelje el a semmi.

Salvatore Piracci bólintott. Aztán nyugodt, határozott hangon azt mondta:

- Néha azon töprengek, nem nekem kellett volna-e elmennem oda?

- Hova?

- Damaszkuszba. Ahelyett, hogy fegyvert adok neki, vele kellett volna mennem, és nekem kellett volna megölnöm azt a férfit. Végül is ez majdnem hogy szolgálati kötelességem. Egy embercsempész megölése voltaképpen az illegális bevándorlás elleni harc természetes folyamánya.

A kapitány felhajtotta az italát. Angelo egy ideig hallgatott, majd azt mondta:

- Ki tudja, hogy tényleg megöli-e?

- Azt hiszed, nem teszi meg? - kérdezte Salvatore Piracci.

- Nem tudom - felelte Angelo kétkedően biggyesztve a száját.

- Amikor kiszállt Bejrútban - folytatta Salvatore Piracci -, biztosan minden újra az eszébe jutott.

- Mi minden?

- A tolongó tömeg, a beszállásra vagy kiszállásra váró utasok, az utasítások, melyeket a manőverező hajók legénységének tagjai kiáltanak oda egymásnak a hajóhídon, a rakparton nyüzsgő munkások és gépek, ez nyilván mind a két évvel ezelőtti utazására emlékeztette,

amikor hajóra szállt a gyermekével...

- Igen.

- Bejrút látványa biztosan megrázta - folytatta Salvatore Piracci -, hiszen annak idején a fiával együtt fedezte fel ezt a várost. A fiával a karján rózta Bejrút utcáit. A szörnyű tragédia óta eltelt két év biztosan egy pillanat alatt semmivé foszlott. Minden porcikájában ott érezhette gyermeke hiányát. A gyötrő vágyat, hogy még egyszer a karjába ölelhesse, hallhassa a sírását.

- Igazad van - mondta Angelo. - Bizonyára képtelen volt hosszabb ideig ott maradni abban a városban, ahol minden az elvesztett gyerekeire emlékeztette. Talán megfordult a fejében, hogy felül az első Európába induló hajóra. Hacsak nem ragaszkodott eredeti elképzeléséhez, hogy elmegy Damaszkuszba. Igen. Biztosan ezt tette. Elment Damaszkuszba. A rögeszméjévé vált városba.

A két férfi egy ideig hallgatott. Mindketten ugyanazt látták maguk előtt, ugyanannak az asszonynak az alakja kísértett képzeletükben. Angelo a bejrúti körutakon látta őt, amint kipirult arccal, lihegve, görcsbe rándult gyomorral, lázas igyekezettel taxit keres, hogy elmeneküljön az őt fojtogató városból. Salvatore Piracci pedig a taxi hátsó ülésére képzelte oda, amint - most először - végre nyugodtan lélegzik. Bizonyára megkérte a sofőrt, hogy hajtson gyorsan - gondolta a kapitány -, és húzza le az összes ablakot, hogy a szél egy kissé lehűtse lüktető halántékát. Most megkönnyebbülten nézi a mellettük elsuhanó tájat. A kapitány látta a teljes sebességgel robogó taxit, amint megelőzi a vörös porfelhőket felkavaró nehéz teherautókat. A nő mosolyog. Minden a tervei szerint alakul. Sürgetné az időt. Hamarosan megláthatja annak a férfinak az arcát, aki romba döntötte az életét.

Salvatore Piracci hirtelen megtörte álmodozásuk csöndjét, és nyers hangon azt kérdezte:

- Hány másik hajót vehetett bérbe ez az alak a *Vittoria* óta?

- Kicsoda? Husszein Maruk?

- Igen. Vajon az elmúlt két évben is újabb és újabb telezsúfolt hajókat küldött ki a tengerre? És hány újabb csecsemő halt meg

azokon? Vagy mi van, ha Maruk jó útra tért, ha már maga mögött hagyta mindezt, és most tisztességben, békésen él - vajon mit tett akkor? Vajon habozott, hogy megölje-e?

Angelo hosszasan elgondolkodott. Komolyan mérlegelte az érveket és az ellenérveket. Aztán tiszta, egy cseppet sem reszketeg hangon azt válaszolta:

- Nem. - És hozzátette: - Ezt nem lehet semmissé tenni. Fizetni kell.

És ez, furcsa módon, olyan volt, mintha ez a két férfi mondta volna ki a visszavonhatatlan verdiktet, amellyel Husszein Maruk halálra ítéltetett. Salvatore Piracci újra teletöltötte a poharát, aztán lassan, mintha csak magában beszélne, azt mondta:

- Igazad van. Ha megtalálja, nem fog habozni. Bármilyen lett is Marukból azóta. Ez benne volt a tekintetében. Ez az akarat.

Egy ideig ismét hallgattak. Mindketten a gondolataikba merültek. Salvatore Piracci, miközben kivett a tányérból egy újabb *arancinót*, arra gondolt, hogy a barátjának igaza volt: ezek a rizsgombócok valóban különösen finomak, soha nem evett jobbat. Aztán megosztotta barátjával, ami a fejében járt:

Milyen különös érzés lehetett megpillantani végre Husszein Maruk arcát egy damaszkuszi utcán! Hosszú napokig tartó kutatás után végül biztosan megtalálta a gazfickót. Egy teraszon. Maruk ott ült előtte, tőle alig néhány méternyire, más férfiakkal beszélgetve, vagy egyedül, egy csésze kávéval.

- Igen - vette át a szót Angelo, mintha a kapitány iménti szavai nyomán látomása támadt volna, amit, még mielőtt elillanna, azonnal meg kell osztania a barátjával. - Biztosan követte a férfit az otthonáig, hogy lássa, hol lakik. Pontosan fel kellett mérnie Maruk időbeosztását. Hogy lesben állhasson. Hogy megismerje az üzleteket, ahova Maruk vásárolni jár, a kávézókat, ahova betér. Hogy tudja, mikor hol találhatja meg. Hosszú napokon át türelmesen várakozott. Csendes munkával, tervezgetéssel töltötte napjait. Aztán eljött a pillanat.

- Hacsak nem a megfelelő pillanatra vár még mindig - mondta

Salvatore Piracci maga is csodálkozva saját felvetésén. - Soha nem fogjuk megtudni.

- Valóban nem - helyeselt Angelo.

Hirtelen megértették, hogy ezen a különös estén valószínűleg azért van mindkettőjüknek szükségük arra, hogy elképzeljék ennek az asszonynak a sorsát, mert valóban soha nem fogják megtudni, hogyan végződött a története, és ez a gondolat elviselhetetlen volt számukra.

- Talán éppen most történik meg - mondta a kapitány. - Ebben a pillanatban, amikor beszélünk róla. Éppen most. Meglehet, hogy ebben a pillanatban egy holttest fekszik egy damaszkuszi járdán.

- Vagy több holttest - mondta Angelo. - A rendőrautók üvöltő szirénákkal igyekeznek utat törni maguknak a bámészkodók között. Az asszony pedig menekül.

Rövid szünetet tartott, hogy elképzelje az ideges tekintetű, ziháló nőt, ahogy megpróbálja visszanyerni lélegzetét egy utca sarkán, aztán folytatta:

- Hacsak nem odabenn, egy házban történt meg a dolog. Az éjszaka sűrű csendjében. Az asszony lőtt. Husszein Maruk teste ott hever a lába előtt. Az áldozat testőrei - vagy a barátai - mindjárt rávetik magukat, lefogják, ütik-verik...

Az öregember elhallgatott. Érezte, hogy képtelen pontosan leírni a jelenetet, amit képzelete vetített elé. És furcsa módon éppen a hallgatása volt a legalkalmasabb eszköz arra, hogy megossza látomását Salvatore Piraccival. Most mindketten maguk előtt látták őt ezekben a kritikus, a gyilkosság és a letartóztatás közötti másodpercekben, amikor megállni látszott az idő. Az asszony egy pillanatra sem vette le a tekintetét Maruk előtte heverő testéről. Mintha meg akarna bizonyosodni arról, hogy a férfi valóban meghalt. Jóleső érzés áradt szét benne, olyan, amit már régóta nem érzett. Boldog volt. A vére felpeteszült, egész testét bizsergető melegség töltötte el. Ott állt, és bár csak néhány másodperc választotta el attól, hogy durva kezek ragadják meg, békésen mosolygott.

- Elébe ment a végzetének - mondta végül Angelo.

- Hogy érted ezt?

- Nem számít, hogy sikerült-e végrehajtania a tervét, vagy sem, azzal, hogy odament, a halálba indult. És ezt ő is tudta. Ezért írta neked a levelet. Mostantól tehát így kell gondolnunk rá. Mint halottra.

Angelo utolsó mondata megdöbbenette Salvatore Piraccit. Nem tetszett neki, hogy a barátja ilyen nyersen fogalmazta meg a dolgot. Ezért aztán morózus hangon válaszolt:

- Úgy érzem, sokkal inkább élő, mint én. Elhatározott valamit, és semmi se tántoríthatja el. Irigylem ezért.

- Miért mondod ezt? - kérdezte a barátja hangjából kicsendülő ingerültségen csodálkozva Angelo, miközben újra teletöltötte a kapitány poharát.

- Mindjárt megérted - mondta a kapitány. - Cataniától Lampedusáig. Oda-vissza. Szüntelenül. Üres hajók. Menekültekkel teli hajók. Nemzetek vándorlása. Mindjárt megérted. Járőrözés egy életen át.

- Én egész életemet azzal töltöttem, hogy utakat építettem - mondta nevetve Angelo.

- Igen, de végül mindennek hátat fordítottál.

- Hogy most újságokat áruljak! - kiáltott fel az öregember. - Sovány kis forradalom!

Angelo szája megint nevetésre húzódott, de Salvatore komor arcát látva visszafogta magát. Megérezte, hogy barátja olyan gondolatokkal viaskodik, amelyek valószínűleg már régóta kínozzák.

- Tudod, mit mondtak nekünk a tiszti akadémián? - folytatta Salvatore Piracci keserű grimasszal az arcán.

Az öregember nemet intett a fejével.

- Azt mondták, azért vagyunk itt, hogy őrizzük a citadella kapuit. Maguk lesznek Európa védőbástyája. Ezt mondták nekünk. Ez háború, uraim. Ne legyenek illúzióik. Nem dörögnek lövések, nincsenek bombázások, de ez mégis háború, és maguk ott lesznek az első vonalban. Nem szabad hagyniuk, hogy az ellenség áttörjön. Ki kell tartaniuk. Az ostromlók egyre többen lesznek, és az Európa-erődnek szüksége van önökre.

- Régóta szajkózott szólamok, hazug szólamok - mondta az öreg szicíliai pislogva, és rágyújtott egy cigarettára.

- Én mindezt elhittem - folytatta Piracci. - Nem a politikáról vagy az ideológiáról beszélek, nem, de elhittem, mert sokáig én is ezt éreztem, amikor a tengeren voltam. Távcsővel kémleltem a horizontot. Ellenőriztem a radart. Felderítés. Üldözés. Feltartóztatás. Sokáig egyike voltam a citadella tengeren cirkáló védelmezőinek.

- És most? - kérdezte Angelo.

- Fáradt vagyok - felelte lakonikusan Piracci.

- Fáradt?

- Igen. Amikor ezekre az emberekre gondolok, akik oly türelmetlen, sóvár tekintettel merednek a látóhatárra, irigylem őket. Ilyenkor az jut eszembe, hogy én vagyok a balszerencsésük, a balsorsuk ocsmány arca. Azok, akiket elkapok, csak egy elenyésző kisebbség az átkelést megkísérlők tömegében. Azokat tartóztatom fel, akiknek nem volt szerencsésük. Lassan húsz éve cirkálok a tengeren, és én vagyok az a gonosz szem, amelyik egyre csak a reményvesztetteket üldözi. Ebbe fáradtam bele.

Angelo nem felelt semmit. Ehhez nem volt mit hozzátenni. Megértette, amit Salvatore Piracci mondott. És egyetértett vele. Illetlenség lett volna álságos, vigasztaló szavakkal próbálkoznia, hiszen a barátja igazat szólt.

- Tudod, Angelo - folytatta a kapitány -, amikor eszembe jut a találkozásom azzal a nővel a *Vittoriáról*, képtelen vagyok másra gondolni, mint hogy én odaadtam neki a fegyveremet, de nem tudom, ő mit adott nekem cserébe.

Az öreg szicíliai alaposan megfontolta, mit válaszoljon, s végül azt mormogta:

- Az elégedetlenséget.

A kapitány elmosolyodott. Angelónak talán igaza van. E találkozás óta minden még súlyosabb teherként nehezedett rá. Szüntelenül kínozza az undor. Nem fűlött a foga hozzá, hogy folytassa addigi életét. Talán ezt kapta az asszonytól, a szegények pofonát, a

vágyakozás égető szükségét.

Egy ideig még folytatták a beszélgetést. Azért, hogy látomásaik lassan elhomályosuljanak, és az éjszaka visszaszerezze fölöttük a hatalmát. Kiürítették poharukat, és megették a maradék *arancinit*. Salvatore Piracci fejében bizonyossággá szilárdult egy gondolat, anélkül hogy tudta volna, hogy ez erősebbé vagy sebezhetőbbé teszi-e majd őt. Ellentétben azzal, amit az elmúlt hetekben gondolt, most kénytelen volt beismerni magának, hogy a *Vittoria* túlélője nem fog visszajönni. Hogy soha többé nem találkoznak. Angelónak alapvetően igaza van: az asszony halott. így kell gondolnia rá.

Kicsivel később a kapitány, anélkül hogy tekintetét felemelte volna, halkán azt mondta:

- El kell mennem.

És Angelo nem válaszolt semmit, mert nem tudta, vajon Piracci azért mondta-e ezt, hogy jelezze, ideje elindulnia hazafelé, vagy valami ennél nagyobb elhatározásról van szó.

Nem volt idejük nyugodtan befejezni az estét. Valaki bekopogott az *edicola* ajtaján. Angelo összerezsent. Már majdnem éjjel egy óra volt, az ajtó előtt mégis tisztán látszott az arcát az ablakhoz szorító árnyalak.

- Kapitány... Kapitány... - hallotta meg az illető suttogó hangját Salvatore Piracci.

Felismerte Matteo hangját. Mivel nem eltávozáson volt, hanem csak technikai okokból kötöttek ki egy rövid időre Cataniában, tájékoztatnia kellett helyettesét arról, hogy hol találhatják meg.

- Engem keresnek, Angelo - mondta a kapitány talpra ugorva, s egy csapásra maga mögött, illetve megértő barátjára hagyva minden kétségét.

Hideg levegő vágott az arcába, amikor kinyitotta az ajtót. Helyettese arckifejezéséből azonnal látta, hogy valami súlyos helyzet állt elő. Mielőtt a másik megszólalhatott volna, azt mondta:

- Menjünk, Matteo, majd útközben mindent elmagyarázol.

Hamarosan eltűntek a csendes éjszakában, lépteik halk nesze nem zavarta meg a kukákhoz simuló macskák álmát.

- Nos? - vetette oda a kapitány ingerült hangon Matteónak anélkül, hogy lassított volna, jóllehet látta, hogy helyettese alig tud lépést tartani vele.

- Vészjelzéseket fogtak egy megrongálódott teherhajóról. Megkezdték a mentést...

- Hol?

- Cataniától tízmérföldnyire...

- Mikor?

- Nulla óra tízkor - felelte lihegve Matteo.

- És mennyiben érint ez minket? - kérdezte a kapitány.

- A teherhajó tele volt illegális bevándorlókkal.

Már közel jártak a kikötőhöz. Itt még nyirkosabb volt a levegő, mint az óváros kis utcáiban.

- Behozták őket? - kérdezte Salvatore Piracci, akinek a hangja immár rosszkedvűen csengett.

- Nem - mormolta a helyettese. - Nem volt senki a fedélzeten. Aztán a legénység egyik tagja végül kibökte. Elmondta, hogy miután leadták a vészjelzést, az összes bevándorlót mentőcsónakokba rakták, és otthagyták őket a nyílt tengeren. Nagytakarítás. Valóban egyetlen mentőcsónakot sem találtak a hajón. A pasas nagyjából meg tudta jelölni a helyet, ahol a mentőcsónakokat vízre bocsátották.

A kapitány arca elkomorult. Úgy érezte, hogy ez a gyűlöletes éjszaka minden súlyával a vállára nehezedik.

- Hány csónak? - kérdezte.

- A pasas szerint öt.

- Milyen a tenger? - kérdezte Piracci, miközben beértek a kikötőbe.

A helyettese egyetlen szóval válaszolt: - Vad.

A kapitány összeszorította a fogát. Ismerte az ilyen helyzeteket.

Megélt már pár ilyet. De még mindig nem tudott hozzászokni a vészhelyzetek okozta feszültséghez. Az évek során persze megtanulta megőrizni a nyugalmát az emberei előtt. Mindig tökéletesen higgadtnak tűnt, olyan embernek, aki ura az idegeinek, de a lelke mélyén ezen az estén is ugyanazt érezte, mint húsz évvel ezelőtt: fortyogott a dühtől, remegett a félelemtől és az izgatottságtól. Ugyanolyan idegesen lépett a fregattja fedélzetére, mint fiatal tiszt korában, tudva, hogy csatába indul, és hogy az ember valójában semmi a tenger viharos hullámaival szemben.

Miután Catania fényei eltűntek a látóhatáron, egyszerre úgy érezték, mintha igazi szurokban hajóznának. Az ég és a tenger egyforma sötétjében alig lehetett kivenni néhány tajtékcsíkot, melyeket a felhők közül időnként előbukkanó hold világított meg. Az eső egyre sűrűbben ömlött. Úgy tűnt nekik, mintha egy élő testbe hatoltak volna be. Minden zúgott, morajlott körülöttük. Minden himbálózott, köpködött és fűjt. Érezték, hogy nem tudnak felnőni a feladathoz. Hogy az emberek nincsenek egy súlycsoportban ezzel az esőben és szélben hánykolódó és hullámzó, vadul morajló és egyre dagadó hatalmas masszával. Egészen apró, sebezhető lényekként próbálnak szembeszállni ezzel a végtelen víztömeggel, mely ezen az estén őrjöngve vonaglik.

Piracci helyettese igazat mondott: a tenger valóban vad volt. Nem dühöngött, nem akarta minden áron elnyelni az embereket, egyszerűen csak élte az életét, anélkül hogy tudomást vett volna róluk. Éppen emiatt érezték mindannyian úgy, hogy okosabb, ha nem hívják fel magukra a figyelmet, ha a lehető legkisebb zajt csapva hajóznak, ha elkerülik a frontális összeütközést. Jobb, ha a tenger továbbra sem veszi észre a jelenlétüket.

Hogy megnyugtassák magukat, és ébren tartsák a figyelmüket, az emberek a hajó fényeire, a helyzetjelző lámpákra vagy a radar képernyőjére szegezték tekintetüket. Mindannyian, kivéve a kapitányt. Ő nem tudta levenni a szemét a végtelenbe tartó hatalmas tömegről. „Mintha egy cet teste volna - gondolta Piracci -, egy óriási bálna,

amely hirtelen támadt idegességében minden ok és cél nélkül, mintegy akaratlanul forgolódik és hánykolódik."

Az éjszaka zúgott-morajlott. Úgy tűnt, a tenger el akarja nyelni a csillagokat, és a kapitány ezt megnyugtatónak találta.

Amikor már csak néhány mérföldnyire voltak a megadott zónától, a tenger hirtelen lecsendesült. „Mellénk szegődött a szerencse” - gondolta a kapitány. Az ég kivilágosodott. A horizont vonala ismét láthatóvá vált. A hold előbukkant a felhők mögül, s fénye megcsillant a hullámok fodros hátán. A vihar vad forгатaga után megkönnyebbülést jelentett ez a nyugalom. A fregatt békésen, csendesén hasította a hullámokat. Az emberek most a tengert kémlelték, remélve, hogy meglátnak valami fényt, vagy meghallanak egy hangot. Már megtanulták, hogy fülüket hegyezzék a tenger legapróbb neszére is, és kielemezzenek minden szokatlan zajt.

Megkezdődött a kutatás, és mint minden alkalommal, Salvatore Piracci kapitány most is azt gondolta: „Milyen furcsa mesterség a miénk! Már megint itt vagyunk a végtelen tengeren, öt mentőcsónakot keresve - és miért is?”

Valójában a bevándorlás meg a határok kérdése mit sem számít. Nem ez készítette arra, hogy hajójával kifusson a kikötőből, és itt kóvályogjon a koromsötét éjszakában. Ebben a pillanatban nem is gondolt arra, hogy a haditengerészet fregattjának fedélzetén van, melynek feladata a bevándorlók hajóinak feltartóztatása. Szó sincs itt Olaszországról vagy Líbiáról. Most egy hajó keres egy másikat. Valamiféle megfoghatatlan testvériség jegyében emberek szálltak tengerre azért, hogy más embereket megmentsenek. Mert nem lehet hagyni, hogy a tenger felfalja a hajókat. Az ember nem hagyhatja, hogy más emberek hullámsírban leljék halálukat, anélkül hogy megkísérelné megmenteni őket. A törvények ez után természetesen újra érvénybe lépnek, és Salvatore Piracci lesz az első, aki ismét magára ölti az egyenruháját. De ebben a pillanatban csak azért volt itt, hogy kimentse ezeket a csónakokat a természet mohó állkapcsai közül, és semmi más nem számított. Éppen ezért a kapitány most azt

mondta a helyettesének:

- Istenemre mondom, megtaláljuk őket!

És a fiatal tiszt megremegett a felettese hangjából áradó akarat erejétől.

Azt hiszem, találtunk valamit, kapitány. A fregatt már fél órája csökkentette a sebességét, és megkezdte annak a zónának az átfésülését, ahol valószínűleg a vízre bocsátották a bevándorlók csónakjait. Az emberek a hajóhídról kémlelték az éj sötétjét, miközben a kapitány és helyettese a radart figyelte. Matteo hangja visszhangot vert a szűk helyiségben. A fiatal tiszt ujjával a képernyőre mutatott. A kapitány odafordult. Valóban, a képernyőn időről időre felvillant egy halvány fényfolt.

- Gondolja, hogy ők azok? - kérdezte Matteo.

- Biztosan - vágta rá Salvatore Piracci. - Csak az a kérdés, hány csónakot találunk, és hány túlélővel.

A kapitány gyorsan kiadott néhány parancsot, hogy a hajó induljon el a radar jelezte halvány életjel felé. A fregatt továbbra is lassan haladt, nehogy összeütközzön valamelyik mentőcsónakkal. A hajó összes lámpáját felkapcsolták, hogy messziről is jól láthatók legyenek.

A kapitány is kiment a hajóhídra. Kihajolt a mellvéd fölött:

- Gyerünk! - mormolta szavait az elemeknek címezve. - Add vissza nekünk őket! Légy jó! Add vissza nekünk mindet!

Hirtelen felharsant Gianni hangja. Ő volt a legénység legfiatalabb tagja. A hajó orrában állt, és most csengő hangon felkiáltott: „Kapitány!” - mintha arra szólított volna fel mindenkit, hogy füleljen. Ujjával valahova az égre mutatott, mintha mindegyiküknek arra a képzeletbeli pontra kellene figyelnie - de nem a szemükkel, hanem a fülükkel. Mindenki mozdulatlaná dermedt, hogy ne csapjon semmi zajt. Először nem hallottak semmi mást, csak a hullámok moraj-lását. A víz szabálytalan, de állandó mozgásának zaját és az északi szél halk zúgását. Aztán a távolból a kapitány meghallott valamit... Igen,

egy bizonytalan hangot. Többször is elvesztette. Egy alig hallható hang. A kapitány még jobban hegyezte a fülét. Igen, megvan. Valami távoli énekszó. Most már mindannyian hallották a különös dallamot. Olybá tűnt, mintha a hullámok énekelnének, hogy ott, a semmi közepén egy hang tör elő a tenger gyomrából. Lassan közeledtek a hang forrása felé, és most már ki tudták venni, hogy egy férfi énekét hallják. Olyan volt, mint egy végkimerülésig ismételtetett, a hullámoknak címzett halk sirám.

Sokáig senki nem szólt semmit. Mindenkit megbűvölt ez a különös dallam, ez a tengernek énekelt altatódal. Az emberek megfeledkeztek a feladatukról, a vészhelyzetről, a mentésről. Megállt az idő. Senki nem tudott megszólalni. A fregatt mintha egyedül haladt volna előre, mintha magától indult volna el lassan az éjszakában zengő hang felé.

Végül a kapitány összeszedte magát, és a varázst megtörő erős hangon felkiáltott:

- Riadó!

Erre aztán a parancsnoki hídon álló Matteo bekapcsolta a szirénát, és a következő pillanatban szaggatott bömbölés tört elő a hajó gyomrából. Ez a még a hajóhíd csavarjait is megremegtető mély kürt szó válaszolt arra a távoli, törékeny hangra, de paradox módon, a kürt harsogása halkabbnak tűnt a tengert lecsendesítő, makacsul újra és újra felcsendülő énekszónál.

Végül meglátták a mentőcsónakokat. Alig kétszáz méternyire maguk előtt. A hullámok ide-oda dobálták őket.

- Mennyi? - kérdezte a kapitány.

- Kettő - felelte Gianni.

- Az kevés! - dühöngött a kapitány.

A két csónak utasai örömköltésekkel fogadták a semmiből felbukkanó fregattot. „Ez jó jel” - gondolta a kapitány. Tudta, hogy a valóban kimerült emberek, azok, akik látták meghalni a mellettük ülőket, vagy akik az éhséggel küzdenek, nem kiabálnak.

Gianni leeresztett egy kötélhágcsót, és a mentés máris megkezdődött. A csónakokban láthatóan nem voltak sebesültek, sem olyanok, akiknek az állapota lehetetlenné tette volna, hogy segítség nélkül átszálljanak a fregatra. A kapitány egyszerű és gyors műveletre számított. Ott maradt a hajóhídon, és onnan figyelte a csónakokat egymás után elhagyó és a megmenekülést jelentő kötélhágcsót mohón megmarkoló sziletteket. Piracci arra gondolt, hogy e pillanatban még életeket ment meg. Emberi lényeket ragad ki a tenger torkából. Még egy pillanattig csak ez számít. De mihelyt valamennyien ott lesznek a fedélzeten, neki megint vissza kell változnia az olasz parti őrseg járőrhajójának kapitányává. Szerette volna, ha ez a pillanat az örökkévalóságig tart, hogy csak ez legyen a feladata: felkutatni az éjszakában az elveszett csónakokat. Hogy csak a tengerrel kelljen megküzdenie. Semmi mással. Kimenteni az embereket a halálos veszélyből. Az óceán torkából. A többi, minden egyéb, a letartóztatási procedúra, a gyűjtőtáborok, a papírokra kerülő pecsétek e pillanatban mind nevetségesnek és ocsmánynak tűntek.

Beszél valaki maguk közül olaszul vagy angolul? A bevándorlók kis csoportja a hídon állt. Az emberek szorosan egymáshoz tapadtak, nem tudván, mit kezdjenek magukkal, azon töprengve, vajon van-e joguk elmozdulni onnan, vagy mozdulatlanul, lehajtott fejjel kell ott állniuk, mint a foglyoknak.

A két üres mentőcsónakot otthagyták a tengeren, amely most azzal szórakozott, hogy megtáncoltatja őket, mielőtt mindkettőt elnyelné. Salvatore Piracci nem tévedett. Abban a pillanatban, amikor az utolsó bevándorló is fellépett a fedélzetre, visszaváltozott azzá a tengerésziszté, akinek a hatalmát világosan jelezte az egyenruhája. Szemügyre vette a bevándorlókat. Egyetlen nő sem volt köztük. Csupa fiatal férfi, akiknek a tekintetéből hálával vegyes félelmet olvasott ki. Bizonyára azt hitték, hogy mindjárt bezárják őket a hajófenékbe. Ahogy nézte őket, a kapitány azt gondolta: „Milyen furcsa mesterség a miénk... Életeket mentünk. Elindulunk, hogy megkeressük azokat az embereket, akik a segítségünk nélkül vízbe fullnának, vagy éhen vesznének, embereket, akik minden

reménységüket belénk helyezik, és amint megtaláljuk őket, rettegve néznek össze. Nincs sem ölelkezés, sem ujjongás, amiért gyorsabbak voltunk, mint a tenger. Keresgéljük a hullámokon hanyódó embereket, és mihelyt megtaláljuk őket, visszaváltozunk szigorú rendőrökké. Letartóztatás. Mind ezt várják. Hogy letartóztassuk őket..."

- Igen, én. - Egy fiatalember kilépett a csoportból, és félénk mosollyal válaszolt a Matteo által feltett kérdésre. - Én beszélek angolul.

A kapitány végigmérte a férfit. Körülbelül harmincéves lehetett. Egyfajta szelídség csillogott a szemében. „Ez egy családapa - gondolta Salvatore Piracci. - Egészen más, mint a többiek, ezek a húszéves suhancok, akik csak úgy elindultak szerencsét próbálni, vagy ki akarták hívni a sorsot, aztán meg hazatérve megjárni a kemény fiút. Mérnök vagy orvos lehet. A családja miatt kelt útra. Mert elege lett abból, hogy a hazájában nem viheti semmire."

- Jól tudom, hogy öt mentőcsónak volt? - kérdezte a kapitány.

- Igen, uram.

- Miután megállapították, hogy a teherhajó súlyosan megsérült, kényszerítették magukat, hogy szálljanak be a csónakokba?

- Igen, uram.

- Van valami elképzelése arról, hogy merre lehet a másik három csónak?

- Eleinte megpróbáltunk mind együtt maradni - magyarázta a férfi. Folyékonyan és hibátlanul beszélt angolul. - Ez tűnt a legokosabbnak. Együtt maradni. Azt gondoltuk, így könnyebben ránk találnak majd. Csakhogy a tenger hamarosan háborogni kezdett, és egyre nehezebb lett együtt tartani a csónakokat. Nem volt kötelünk, hogy egymáshoz kössük őket. Először egy csónak sodródott el a csoporttól. Aztán a tenger valóban viharossá vált. A csoport felbomlott. Két csónak erre, két csónak arra. Akkor már nem láttunk semmit. Hatalmas hullámhegyeken táncoltunk, aztán lezuhantunk a hullámvölgyekbe. Kész csoda, hogy ez a két csónak együtt maradt.

- Mennyi ideje szakadtak el egymástól? - kérdezte a kapitány.

- Két órája - felelte a férfi az órájára pillantva.

- Köszönöm - mondta a kapitány. - Mondja meg a többieknek, okosabb, ha lemennek a fedélközbe, hogy ne zavarják a további manővereket. Az embereimtől mindjárt kapnak meleg takarókat.

A férfi bólintott. Néhány szót mondott a társainak, akik engedelmesen elindultak, hogy behúzódjanak a hajó belsejébe. Ám a tolmács, ahelyett hogy azonnal követte volna őket, odalépett a kapitányhoz, és kezet nyújtott neki.

- Köszönjük! - mondta meleg hangon. Aztán kezét a szívére téve és a fejét lehajtva megismételte: - Köszönjük!

- Nem kell megköszönniük - mondta halkán a kapitány. A férfi szerénykedésnek vélte a szavait, pedig Piraccit egészen más készítette arra, hogy ezt mondja. Arra gondolt, mi történik majd ezzel az emberrel. A gyűjtőtáborra gondolt. Meg arra, hogy hamarosan visszatoloncolják a hazájába. Ahol újabb és újabb kudarcok várják - ezért nem akarta, hogy a férfi köszönetet mondjon neki. Ekkor a tolmács nyugodt hangon újra megszólalt:

- Elbuktam. Nem nagy ügy. Hazamegyek. Aztán majd újra próbálkozom. De maga nélkül a tengerbe veszem volna, a semmi közepén, vízzel a számban, a szememben, a tüdőmben. Maga nélkül a testem már csak haleledel volna. De maga megmentett ettől.

Aztán anélkül, hogy a kapitánynak ideje lett volna válaszolni, a férfi eltűnt a fedélközben, hogy csatlakozzon a társaihoz, akik már élvezettel merültek bele a visszakapott élet melegségébe.

- Most mi legyen? - kérdezte Gianni a kapitányhoz lépve. Salvatore Piracci összeresztette. A kérdés kiszakította őt tűnődéséből.

- Mi az, hogy mi legyen? - mordult fel.

- Bevisszük őket Lampedusába?

- Maga szerint mit kellene tennünk? Folytatjuk a kutatást. Újra bekapcsoljuk a reflektorokat, és átvizsgáljuk a tenger minden köbméterét. Csak nem hiszi, hogy a sorsára hagyjuk azt a három csónakot?

Abban a pillanatban, amikor a fregatt motorjai újra felbőgtek,

megint eleredt az eső, és a kapitány azonnal tudta - mert tengerészösztöne megsúgta neki -, hogy a tenger felébredt, és hogy az igazi küzdelem csak most kezdődik.

A tenger felszínén ismét mély szakadékok nyíltak, de a hullámok ezúttal vad dühvel csaptak fel és zuhantak vissza. A roppant víztömeg mozgása most valódi ingerültségről árulkodott. Az egymással háborúzó erők, a szél és az áramlatok szeszélyének engedelmeskedő hullámok ekkor már több irányból érkeztek. A tengerre zúduló esőtől sok ezer apró szemölcs keletkezett a víz felszínén. A kapitány megpróbálta kijelölni az átkutatni kívánt zónát, de hamarosan tudomásul kellett vennie, hogy semmit nem látnak. Hiába hegyezik a fülüket, és hiába próbálják tekintetüket a fekete éjszakába fűzni. A tenger úgy döntött, mostantól megint áthatolhatatlan sötétségbe burkolózik.

A legénység tagjai egymás után behúzódtak a fedélközbe, hogy megszáriítsák a hajukat, és immár csak a radar képernyőjét figyelve folytassák a kutatást. Egyedül Salvatore Piracci maradt a hajóhídon: erősen megkapaszkodott a korlátban, mit sem törődve az arcába vágó széllel és esővel. Egyre a végtelen víztömeget fürkészte, mert biztos volt benne, hogy előbb-utóbb egy fénysugár töri majd meg a környező sötétséget, hogy megint felcsendül majd egy énekszó az éjszakában. Meg akarta találni őket. Ha kell, egész éjszaka folytatja a kutatást, de megtalálja őket.

Utasította a beszállóhídon álló helyettesét, hogy időről időre kapcsolja be a szirénát. A fregatt sebesen hasította a hullámokat. A hajóhidat tajtékcsöppek permetezték. Ismét teljes sötétség borult rájuk, mely felfalta az égboltot is. Körülöttük nem maradt semmi más, csak a vad hullámverés, amelytől az ember súlya állandóan az egyik lábáról a másikra billent át, meg a világot csattogó zajjal korbácsoló eső. Időnként felharsant egy hosszú szirénaszó, és Salvatore Piracci ilyenkor mindig azt remélte, hogy valami majd válaszol rá. De a szél túlharsogta a sziréna hangját, mely végül elhalt a hullámokban.

A kapitány mostanra bőrig ázott. Több mint egy órája hajóztak a koromsötét éjszakában. Ennek már nem volt semmi értelme. És ezt ő is tudta. Már nem találnak senkit. Salvatore Piracci a három hiányzó mentőcsónakban lévő emberekre gondolt. Az utolsó pillanatok reménytelenségére, amikor a csónak felborul, és nincs senki a környéken, aki látná az életért folytatott kétségbeesett küzdelmüket. A vízbe zuhanó testekre gondolt, az egy ideig még kapálózó emberekre, akiket hamarosan annyira átjár a hideg, hogy végül megadják magukat a végtelen víztömegnek. Látta, ahogy a testek sorra elmerülnek, s nagy madarakként, széttárt karral, nyitott szájjal ott lebegnek a víz alatti tengeráramlatokban, távol a felszín vad tombolásától. Vajon hány ember hal meg így ezen az éjszakán, kiáltás nélkül, tanú nélkül, egyedül maradva a saját félelmével? A kapitány körbenézett a tengeren, és üvölteni szeretett volna. Teljes erőből. Üvölteni, hogy a távolban haldoklók meghallják a hangját. Pusztán csak ezért. Hogy azok tudják: vannak itt emberek, és bár sosem találják meg őket, vagy túl későn érkeznek, de miattuk jöttek, az ő keresésükre indultak. Meg kell tudniuk, hogy nem feledkeztek meg róluk. Salvatore Piracci ekkor utasította Matteót, hogy folyamatosan bőgessen a szirénát. Hogy a hullámok megteljenek annak bömbölésével. A csónakok talán ott voltak, alig néhány százméternyire tőlük, de ezt már soha nem tudhatják meg. A vízbefúltak holtteste talán éppen most lebeg el a fregatt törzse alatt. A sziréna hosszú, folyamatos bugása olyan volt, mint egy búcsúkiáltás. Hogy elmondják a haldoklóknak, mindent megtettek azért, hogy megtalálják őket, és hogy bocsánatot kérjenek, amiért kudarcot vallottak.

IV.

A határátlépés sokkja

Lágy fény szítál a sziklás dombokra. A felforrósodó levegő mandulaszínt vesz fel. Minden derűsnek és örökkévalónak tűnik. Otthagyjuk az autót. Kétszáz méterrel arrébb parkoltunk le. Nem ismerem a férfit, aki idehozott minket. A fivérem közvetlen hangon beszélt vele. Láthatóan nem most találkoztak először. Vajon hányszor kellett tárgyalniuk egymással, mire megállapodtak egy összegben és egy dátumban? Tulajdonképpen mennyibe kerül az utazásunk? Dzsamál nem közöl velem semmit, és nem tesz fel kérdéseket sem. Némán lépkedünk a dombok csendjében. A határ már nem lehet messze. Az ismeretlen halad az élen. Visszük a zsákjainkat, és ügyelünk arra, hogy lépteink ne csapjanak zajt a kavicsos ösvényen. Óvatosnak kell lennünk. Határőrök cirkálnak a zónában.

Boldog vagyok. A fivérem oldalán lehetek. Elhagyom a hazámat. Úgy lépkedünk a forró köveken, mint a vadkecskék. Ügyesen és halkán. Rosszul éreztem volna magam, ha autóval megyünk át a határon. Jobb ez így. Fokozatosan, lépésről lépésre szakadok el a hazámtól. Érezni akarom az izmaimban az ehhez szükséges erőfeszítést. Érezni akarom, mennyi fáradságba kerül az, hogy elmegyek.

Egy domb lábához érve a férfi felénk fordult. Már több mint egy órája gyalogoltunk. A férfi azt mondta:

- Líbiában vagyunk.

Először azt hittem, viccel. Aztán láttam az arcán, hogy soha eszébe nem jutna ilyesmivel viccelődni. Akkor körülnéztem. A fivérem arcán ugyanez a hitetlenség tükröződött. Visszanéztünk a mögöttünk elterülő földsávra, valami jelet keresve, ami talán elkerülte a figyelmünket. Vezetőnk szó nélkül az imént megmászott és magunk mögött hagyott domb gerincére mutatott, mintha kitalálta volna, hogy mit keresünk. Ott a határ. Bármiféle jelzés nélkül. Ott. A sziklák és a csenevész fák között. Még csak egy vonalat sem húztak a porba, és tábla sincs. Sosem gondoltam volna, hogy ilyen egyszerűen át lehet menni egyik országból a másikba: se szögesdrót, se örök, se üldözés. Kitárom a

karomat, és megölelem a fivéremet. Hosszú ideig így maradunk. Érzem, hogy Dzsamál sír. Hallom, ahogy azt mormolja: „Milyen könnyű!”, és a hangjából, furcsa módon, csalódottság és düh csendül ki. Megértem őt. Órjító, hogy a dolog ennyire könnyű. Már korábban meg kellett volna próbálnunk. Miért vártunk ennyit, ha az ember olyan könnyen átlépheti a határt, mint a szél? Ismét körülnézek. Erősnek és fáradhatatlannak érzem magam.

Éppen készültem letérdelni, hogy megcsókoljam az előttünk kanyargó kavicsos ösvényt, amikor Dzsamál erősen megszorította a karomat. Ránéztem. Azonnal láttam, hogy valami baj van. Nyúzott volt az arca, és tekintetéből az iménti könnyek ellenére is keménység sugárzott.

- Beszélnem kell veled - mondta.

Hirtelen félelem költözött a szívembe.

Hallgass meg, fivérem, és ne mondj semmit.

Félrehúzódtunk. A vezetőnk lejjebb ereszkedett egy kicsivel, aztán leült egy körre, várva, hogy végezzünk. Rögtön arra gondoltam, hogy a pénzzel van gond. Hogy talán Dzsamálnak nem volt elég pénze ahhoz, hogy kifizesse mindkettőnk utazását. Meg akartam mondani neki, hogy nincs miért aggódnia. Majd megoldom valahogy, és utánamegyek. Már Líbiában vagyunk. Többé semmi nem állíthat meg. Ám a fivérem beszélni kezdett, és olyasmit mondott, amire nem számítottam:

- Nem mehetek veled.

- Dzsamál! Ha a pénz csak egy embernek elég, neked kell elmenned. Ne aggódj, én...

Nem hagyja, hogy befejezzem:

- Csak azért jöttem, hogy elkísérjelek. Nem akarok továbbmenni.

- Mit beszélsz?

- Szulejmán!

- Gyere már! Igyekezzünk!

- Szulejmán. Beteg vagyok.

A sziklákon szaladgáló gyíkok hirtelen mozdulatlaná dermedtek. A madarak félbehagyták a dalukat. Tátott szájjal bámultam bele az elnémult világba.

- Miket beszélsz?

- Beteg vagyok. Igen. El akartalak kísérni, elhoztalak a határig. De nem tudok továbbmenni. Nem bírnám ki az utazást.

- És mi ez a betegség?

Dzsamál nem kapkodta el a választ. Időt akart hagyni nekem arra, hogy mindent az emlékezetembe véssek. Nyugodt, határozott hangon szólalt meg:

- Néhány hónapja jöttem rá. Bizonyos aggasztó jelekből. Aztán elmentem egy orvoshoz, aki, miután megvizsgált, azt mondta, hogy engem is az a lassú halál fenyeget, ami immár egész generációkat nyel el...

- És hogyan...?

- Egyszerű fertőzés, Szulejmán.

- De...

- Nem tudom, és valójában nincs is jelentősége. Anyánk is mindig mondta, hogy kicsapongó életet élek... Igaza volt. A port-szudáni prostituáltak, akikkel dolgom volt, amikor a kikötőben csavarogtam, többbe kerültek nekem, mint gondoltam. Ez van, Szulejmán.

- Akkor miért indultunk el?

- Mert neked el kell hagynod az országot.

- Nélküled?

- Igen.

- Te megőrültél! Hazamegyünk. Úgy tettem, mintha indulnék, de Dzsamál a karomnál fogva visszatartott.

- Hallgass ide, Szulejmán. Tudom, mi fog történni. A testem egyre soványabb lesz, az arcom egyre beesettebb. Az erőm elhagy. Hamarosan csont és bőr leszek, mint egy vén gebe. Nem tudok majd megállni a lábamon. Az emberek ki fognak tért az utamból. Félni fognak tőlem. Nincs mit tenni. Már csak egy hosszú agónia vár rám.

- Hacsak nem gyógyulsz meg.
 - Erre nincs gyógyszer. Vagy ha van is, túl drága, és én nem akarom nyomorba dönteni a családomat...
 - Dolgozni fogok...
 - És?
 - És előteremttem, amire szükséged van.
 - Jobban szeretném hasznosabb dologra fordítani a pénzt. Arra, hogy elmehezz. Ennek több értelme van, mint megpróbálni szembeszállni a halállal, ami mindenképpen utolér. Mit nyerhetünk? Alig néhány hónapnyi haladékat... És milyen áron?
 - Mindketten hazamegyünk, és én majd gondodat viselem.
 - Nem, kisöcsém. Nem ezt akarom.
- Kiabálni kezdtem, mert annyira felháborítottak a fivérem szavai, hogy így próbáltam semmissé tenni őket.
- Csak nem gondolod, hogy hagylak egyedül hazamenni?
- A szívem majd' kiugrott a mellkasomból a fájdalomtól. Arra gondoltam, hogy egy perce még boldog voltam, és a föld végtelennek tűnt számomra. Most pedig levegő után kapkodok, és dühömben legszívesebben széthasítanám a sziklákat. A fivérem újra beszélni kezdett. Halkan. Mintha tudná, hogy csak a hangja tudja féken tartani felcsukló sírásomat.
- Elkísérlek az autóig, amelyik majd elvisz a líbiai tengerpartra, Al-Zuwarahba. Biztos akarok lenni abban, hogy elmész. Látni akarom, hogy valaki közülünk elhagyja ezt az országot, ahova nem lett volna szabad megszületnünk. Aztán hazamegyek. Ami ez után fog történni, az csúnya lesz. Nem akarom, hogy lásd.
- Ekkor már zokogok. Az arcom eltorzul, mint egy gyereké.
- Nélküled nem akarok elmenni.
 - Még ha most feladod is, Szulejmán, akkor sem élhetünk tovább együtt. Mert a halál lassan felfal engem. Már nem sok van hátra. El kell menned. Ez az egyetlen dolog, ami mosolyt csal majd az arcomra a rám váró haldoklás közben. Tudni akarom, hogy valakinek közülünk sikerült elkerülnie azt a szörnyűséget, amit az eltékozolt élet jelent.

- Mit kívánsz tőlem?

Dzsamál nem válaszolt. Körülnézett. Úgy tűnt, a körülöttünk magasodó néma dombok látványa újra békességgel töltötte el a lelkét. Ismét derűsnek láttam.

- Nem mondtam el neked a teljes igazságot, Szulejmán. Veled jöttem, hogy elkísérjelek, de volt erre egy másik okom is. Át akartam lépni a határt. Most már tudom, hogy ha hosszabb élet adatott volna meg nekem, sikerült volna valóra váltanom az álmomat. Látni akartam, hogy képes vagyok-e átmenni egy határon. Csak egyen. Talán nem lett volna szabad ezt tennem. Ha nem kísérlek el, több pénzed volna. De ezt meg kellett tudnom, mielőtt meghalok. Át kellett mennem a határon, hogy tudjam, semmi nem akadályozhatja meg abban, hogy szabad legyek, ha tovább élhetnék.

Alig volt erőm megszólalni.

- Nem akarlak elhagyni. A karomban akarlak tartani, Dzsamál, mindvégig. Azután, ígérem neked, elmegyek.

- Nem. Nem akarom, hogy a halál ellopja tőled a fivéredet.

- Te lopsz meg engem, fivérem, ha megakadályozod, hogy melletted legyek.

- A halál hamarosan felfal engem. De előbb elcsúfít. A félelem eltorzítja majd a vonásaimat. A tőlem ellopott élet miatti szomorúság erőszakossá fog tenni. Az az ember már nem a fivéred lesz. Nem akarom, hogy az a haldokló beszennyezze a fivéred emlékét. Azt akarom, hogy úgy emlékezz rám, amilyen ma vagyok. Itt állok előtted. Egy ideig még erős maradok. Egymás oldalán lépkedtünk.

- Dzsamál...

- És szabad vagyok. Hallod, Szulejmán? Ezért kell elmenned. Azt akarom, hogy ez legyen az utolsó képed rólam, hogy ezt vidd magaddal. Egy szabad földön álló férfi képét, aki megtette, amit akart. Sikerülhetett volna, Szulejmán. Ezt ne feledd soha. Sikerülhetett volna. Ha az élet nem gáncsolja el a terveimet.

Az agyam kiürült. Olyan voltam, mint egy ház tűzvész után. Üres és

kimerült. Egyre a fivérem hangja visszhangzott bennem. Lelkemben elhamvadt minden öröm és minden vágy. Dzsamál újra megölelt. Hosszan. Aztán fütttyentett egyet, mire a vezetőnk felállt. „Tovább kell mennünk” - mormolta a fivérem, miközben a vállamat átkarolva az oldalára vont.

Nem tudom, miért megyek. Nem tudom, miért nem kezdek el üvölni, vagy miért nem próbálom meggyőzni Dzsamált, hogy forduljunk vissza. Meghajlok fivérem akarata előtt. Dzsamál itt van mellettem, vagy inkább körülöttem, mindenütt. Azt teszem, amit kért. Vajon azért, mert tudom, hogy igaza van? Vagy mert örömet akarok szerezni neki? Nem tudom. Érzem, hogy egy nyugodt erő vesz körül, ez kényszerít arra, hogy tovább gyalogoljak. A fivérem ereje az, ami körbevesz. Követem őt. Mindig is így volt ez. Követem őt. Ma még inkább, mint valaha.

E számunkra ismeretlen vidéken a vezetőnk elkalauzol minket egy útig. Egy autó vár ránk. Jobban örültem volna, ha a kocsi nincs ott. Szerettem volna, ha még órákig, sőt napokig kellett volna gyalogolnunk, míg rátalálunk. De a kocsi itt van.

Vezetőnk üdvözlí a sofőrt. A fivérem odalép hozzájuk. A sofőrrel tárgyal. Nem hallom, miről beszélnek, de látom, hogy a fivérem pénzt vesz elő, és átnyújtja a férfinak. Most fizeti ki az utazásomat. Ez a sofőrnek adott pénz lesz az, ami majd hiányozni fog ahhoz, hogy gyógyszereket vásárolhasson magának. Szeretnék odakiáltani neki, hogy vegye vissza a bankjegyeket, de nem teszem. Kimerült vagyok. A fivérem a hátralévő élete egy részét adja most oda ennek az embernek. Miattam ítéli magát szenvedésre.

Tudom, hogy mostantól felgyorsulnak a dolgok. Dzsamál éppen ezt akarja. Hogy magával ragadjon az utazás ritmusa. A sofőr mindjárt szól, hogy szálljak be, aztán máris indul. Szükségem van még egy kis haladékra. Eszembe jut a tea, amit Fejszálnál ittunk. Akkor azt hittem, így búcsúzunk el a várostól, de Dzsamál tudta, hogy visszamegy oda. Csak én búcsúztam. Az a szomorúság Dzsamál szemében a

testvérétől elválni kényszerülő fivér szomorúsága volt.

A vezetőnk odajön hozzám elbúcsúzni. Isten oltalmába ajánl, aztán, mielőtt hátrálna néhány lépést, még hozzáteszi:

„Ha minden jól megy, két nap múlva Al-Zuwarahban leszel." A fivéremre nézek. Egészen elveszettnek érzem magam.

- Hova megyek, Dzsamál?

Még azt sem tudom, hova megyek. Dzsamál látja a zavaromat. Ekkor megint odalép hozzám, és körbevesz a nyugalmaival. Elmagyarázza, hogy mindent kifizetett, nem kell aggódnom semmiért, csak annyi a dolgom, hogy erős maradjak és végigcsináljam. Az autó elvisz a líbiai tengerpartra, Al-Zuwarahba. Ott majd egy lakásban megvárom, amíg az embercsempészek kapcsolatba lépnek velem. Akkor kell majd kifizetnem az út második felét, az átkelés díját. Dzsamál lassan beszél. Mindent kiszámított. Mindent eltervezett. Megkérdezi, hogy mindent értek-e. Nem tudom elképzelni, hogy most látom utoljára a fivéremet. Szédülök. Valami támaszra van szükségem. Ekkor Dzsamál lecsatolja a nyakláncát, és odanyújtja nekem. Nem mozdulok. Nincs erőm hozzá. Óvatosan a nyakamba akasztja a zöld gyöngysort. Mindig ezt láttam a fivérem nyakában. Érzem a bőrömön a gyöngyök hűvös érintését. Dzsamál egy szót sem szól. Bizonyára őt is sírás fojtogatja, mint engem, és képtelen megszólalni. Újra erősen magához szorít. Érzem, hogy az ereje belém költözik. Dzsamál, aki elkísér engem egészen az utazás küszöbéig. Szeretném visszaadni neki a nyakláncát, és átvenni tőle a betegségét. Szeretném magamra vállalni a rá váró haldoklást. De tudom, hogy nem így lesz. Teletöltöm a lelkemet vele, hogy soha ne felejtsem el azt az arcot, amit e pillanatban látok.

Beülök a kocsi hátsó ülésére, és az autó azonnal elindul. Dzsamál és a vezetőnk egy ideig még integet nekem, aztán mindketten megfordulnak, és elindulnak visszafelé. Már távol vagyok az otthonomtól. Ez a porlepte autó kiragad eddigi életemből. És ez egész úton így lesz. Olyan emberekben kell megbíznom, akiket nem ismerek. Már csak egy árnyék vagyok. Egy árnyék, amely nem hagy maga mögött mást, csak egy halvány porfelhőt.

Megállás nélkül megyünk. Éjjel-nappal. Mindig a tenger felé. Elveszetten szemlélem az ismeretlen tájat. Magam elé képzelem a hazafelé tartó Dzsamált. Átmegy a határon, ezúttal ujjongás, ölelkezés nélkül, hogy visszatérjen a korábbi, szerencsétlen életéhez. Mint egy állat, amelyik, miután megszökött, önszántából visszatér az istállóba.

Tévedtem. Egyetlen határt sem könnyű átlépni. Mert az ember mindig kénytelen maga mögött hagyni valamit. Azt hittük, minden nehézség nélkül elmehetünk, de valójában le kell nyúznunk a bőrünket ahhoz, hogy el tudjuk hagyni a hazánkat. És hogy a határon nincs sem szögesdrót, sem őrbódé, az mit sem változtat a dolgon. Magam mögött hagytam a fivéremet, mint egy futás közben elhagyott cipőt. Egyetlen határon sem lehet derűsen átkelni. Mindegyik megsebzí az embert.

A lehúzott ablakokkal robogó autóban megpróbálom elképzelni a rám váró életet, de nem sikerül. Csak arra tudok gondolni, amit elveszítetek. Mintha hirtelen megöregedtem volna. Az öröm elillant, s a világ most rúttnak tűnik. Rettenetesen magányosnak érzem magam. Meg kell tanulnom elviselni ezt az érzést. Ujjaim közé szorítom fivérem zöld gyöngysorát. Az autó robog tovább. Rád gondolk. Nem foglak elfelejteni, Dzsamál. Érted élek. Csakis érted, aki kihörpínthetted volna az óceán vizét, és mégis szájalmasan vissza kellett térted abba a nyomorfészekbe, hogy ott halj meg. Rád gondolk, arra, hogy legalább egyszer láthattalak, amint ott állsz velem szemben - erőtl duzzadón, szívedben a szabadság boldogságával.

V.

A lampedusai temető

Salvatore Piracci kapitány a fekhelyén elnyúlva bóbiskolt. Egy órával ezelőtt hagyta el a hajóhidat, de hiába próbált elaludni, minduntalan felriadt. Túl nagy volt a hullámverés. Visszagondolt a hídon imént megélt pillanatokra. Jól tudta, hogy feleslegesen álldogált ott, és túl sokáig maradt kint a viharban. De amikor ott volt, a mellvéd korlátjába kapaszkodva, szemben a szinte a lábát nyaldosó hullámokkal, amikor ott állt a vadul morajló tenger közepén, küzdve a kíméletlenül arcába vágó széllel és a rá zúduló esővel, legalább úgy érezte, hogy él. Ezért maradt odakint ilyen sokáig. Érezte, hogy az ereje visszatér. A tenger mindenfelől körülvette, és a kapitánynak üvölni lett volna kedve. Egy pillanatra még az is eszébe jutott, hogy a vízbe veti magát. Nem azért, hogy megfulladjon, hanem hogy még közelebb kerüljön a vihar szívéhez. Hogy megküzdjön a tengerrel, éreztesse vele a saját erejét és rosszkedvét, egy élő ember minden energiáját. De az a kilátás, hogy ezzel csak egy újabb holttesttel szaporítaná az aznapi áldozatok számát, visszatartotta. Ott maradt hát a hídon, fűjtatva és kiabálva szállt szembe az arcába csapó újabb és újabb szellőkészekkel.

Most értette meg, hogy az utóbbi időben már csak árnyéka volt önmagának. Azelőtt szinte eggyé vált az embereivel. Mindenki tette a dolgát. Senki nem tétozott. Piracci jól ismerte hajója legénységét: Gianni, Matteo meg a többiek, mind legalább négy éve hajóztak vele. Amint felidézte a tengeren töltött legutóbbi heteket, kénytelen volt megállapítani, hogy fokozatosan eltávolodott addigi életétől. Ezek a korábban oly közeli emberek most idegennek tűntek számára. Távolságtartóan viselkedett velük. Már nem tudott együtt nevetni az embereivel, a társai már nem érdekelték igazán. Távolról, értetlenül szemlélte őket. Hányszor figyelte a munkáját végző legénységet úgy, ahogy egy furcsa táncot néz az ember, amelyben ő maga nem vesz részt? Az emberei a kábelek és kötelek nyikorgása közepette tették a dolgukat. Ő kiadta a parancsokat, válaszolt a kérdésekre, de nem volt velük. Hányszor érezte úgy magát, mint aki kihátrált az életéből, és azt látja, hogy a világban minden ugyanúgy folytatódik, és a hiánya még csak fel sem tűnik senkinek? Igen, ez az. Igazából már nem volt jelen a saját életében, mintha elszakadt volna attól. „Vajon a

legénységem észrevette ezt? - töprengett. - Igen, biztosan." Látta a tekintetükön. De nem törődött vele. Nem volt ereje ahhoz, hogy leplezze, mennyire megváltozott.

Még mindig nem jött álom a szemére. Elkerülte őt, mintha veszélyesnek érezte volna, hogy megpróbálja a hatalmába keríteni egy ilyen testet. Salvatore Piracci a kabin mennyezetét bámulva tovább töprengett. Azóta, hogy belépett a haditengerészet kötelékébe, most először érezte úgy, hogy lehetetlen egy egész életet a tengeren járőrözve eltölteni. Mi vár így rá? Még újabb tíz évig rozoga bárkákat fog átkutatni? Továbbra is fakó árnyakat kísér a gyűjtőtáborokba, hogy aztán soha többé ne lássa őket? És azután? Ha eléri a nyugdíjkorhatárt, egy pohár pezsgővel ünnepli majd meg a leszerelését, aztán eltemetkezik egy csendes cataniai lakásban? Mindez abszurdnak és hiábavalónak tűnt számára. Amikor a még előtte álló, egyenruhában eltöltendő napok és éjszakák végtelen sorára gondolt, undor fogta el. Fulladozott. A feladatának fontosságába vetett hite semmivé foszlott. Sőt, ami még rosszabb, korábbi hite most gyanakvásba csapott át. Menekülnie kell, meg kell szabadulnia mindettől - ez egyre inkább a meggyőződésévé vált.

Piracci hirtelen összerezett. Többször is megzörgették a kabinja ajtaját. Mielőtt kiszólhatott volna, megint kopogtak.

A kapitány mordult egyet, mire Gianni lépett be az ajtón, és jelentette, hogy az egyik megmentett férfi beszélni kíván vele.

- Hány óra van? - kérdezte Salvatore Piracci.
- Hat óra, kapitány.
- Hat? Miért nem szólt már korábban?
- Azt gondoltam, hogy alszik, kapitány.
- Mikor futunk be a kikötőbe?
- Matteo szerint egy fél óra múlva, kapitány.
- Jól van. Köszönöm, Gianni...

Ezzel Salvatore Piracci felpattant a fekhelyéről, hogy a tükör elé lépve megigazítsa a haját.

- Mit mondjak neki, kapitány? - kérdezte Gianni.

- Kinek? Ah, igen... kísérje ide. De ha a dolog hosszúra nyúlik, szóljon be értem tíz perc múlva...

Gianni eltűnt. Salvatore Piracci gyorsan megfésülködött. Arra gondolt, lehet, hogy valóban elaludt. Mielőtt teljesen begombolhatta volna a zubbonyát, megint kopogtak. A kapitány azt hitte, Gianni jött vissza, mert elfelejtett valamit, ezért csak rosszkedvűen felmordult. Ám a következő pillanatban nem a fiatal tengerésszel találta szemközt magát, hanem a korábban tolmácsnak jelentkező illegális bevándorlóval.

A férfi egy ideig még habozott a küszöbön, aztán olyan óvatosan, mint egy veréshez szokott, s ezért mindig lehajtott fejjel, a fal mellett osonó kutya, belépett a kabinba.

- **M**it akar? - kérdezte Salvatore Piracci. A férfi arcán zavar tükröződött. A kapitány arra gondolt, hogy ez nem sok jót jelent. Kedve lett volna valamilyen ürüggyel azonnal véget vetni a még meg sem kezdődött beszélgetésnek, de nem volt hozzá ereje. A másik még mindig nem szólalt meg.

- Mit akar? - ismételte meg a kérdést Salvatore Piracci.

- Szeretnék kérni magától valamit - mormolta a férfi. -Hallgatom...

- Ugye, hamarosan megérkezünk Olaszországba?

- Igen. Pontosabban Lampedusa szigetére.

- És akkor a rendőrök elvisznek minket...

- Igen. Egy átmeneti gyűjtőtáborba.

A férfi egy ideig hallgatott. Lehajtotta a fejét. Aztán lassan, nyomatékosabb hangon azt mondta:

- Vólna mód arra, hogy...

Nem fejezte be a mondatát. Salvatore Piracci várt egy kicsit, majd megkérdezte:

- Arra, hogy?

- Arra, hogy én ne szálljak ki a többiekkel - mondta a tolmács.

- Hogy érti ezt?

- Senki nem tudja, hányan keltünk útra. Senki nem tudja, hányan fúltak a tengerbe. Akár én is egyike lehetnék a halottaknak. Kevésen múlt a dolog. Szerencsém volt, ennyi az egész. A rendőrök tehát, akik Lampedusán majd letartóztatnak minket, nem meghatározott számú embert várnak a kikötőben. Egyszerűen azokért jönnek, akiket maga átad nekik. Ki törődik azzal, hogy eggyel többen vagy kevesebben vannak?

- Hogy érti ezt? - kérdezte újra a kapitány, pedig már kapiskálta, hogy miről is van szó.

- Van pénzem - folytatta a férfi, és most egyenesen Piracci szemébe nézett. - Persze nem valami sok, de ennyi az egész vagyonom.

Ezzel hirtelen előhúzott a zsebéből egy kis köteg koszos és gyűrött bankjegyet. A pénz láttán a kapitány elborzadt. - Azonnal tegye el azt a pénzt! - mondta szárazon.

- Tudom, hogy nem sok - mondta a tolmács, aki nem tudta eldönteni, hogy hibázott-e, vagy folytatnia kell, amit elkezdett. - Tudom, hogy ez túl kevés egy olyan embernek, mint maga. De nincs több.

- Nem ez a gond - felelte a kapitány.

A férfi erre felbátorodott. De még így is kényszerítene kellett magát, hogy köntörfalazás nélkül beszéljen:

- Kérem, kapitány. Maga könnyen elrejthetne engem a hajóján - mondta. - Például itt, a kabinjában. Vagy bárhol máshol. Biztos vagyok benne, hogy senki nem fogja átkutatni a hajót. Megvárom az éjszakát. Aztán kiszállok. Soha többé nem fog látni. Semmi mást nem kérek. Csak ennyit. Hogy ne tegyen ki a többiekkel együtt.

A kapitány kemény, zárkózott arccal meredt a férfira. Összeszorította az állkapcsát, és lassan elvörösödött.

- Távozzon! - mondta szárazon. - Nincs értelme folytatni ezt a beszélgetést.

- Kapitány! - próbálkozott még a férfi megragadva Piracci karját. - Maga megváltoztathatná az életemet. Elég, ha...

- Nem tehetem - felelte a kapitány lerázva magáról a tolmács kezét.

A férfi ekkor lehajtotta a fejét. Már nem szólt semmit, csak sarkon fordult, és magára hagyta a kapitányt a kabinjában. Salvatore Piracci még hallotta a vaslépcsőn felfelé tartó tolmács lépteinek zaját, amikor már arra gondolt:

„Igaza van. Megtehetném. Mi akadályoz meg benne? Nem is lenne nehéz. Bezárnám ide. Soha senki nem jön be a kabinomba. Aztán eltűnne. Megtehetném. Megváltoztathatnám a sorsát. Megérdemelné. Hiszen túlélte a vihart. És annyian meghaltak ma este. Legalább egy ember megmenekülhetne. Megtehetném. Igen. De akkor miért nem teszem meg?”

Még hallotta a távolodó lépteket. Holtfáradtnak érezte magát. Ebben a pillanatban szólalt meg a hajó szirénája, és süvöltése megremegtette a levegőt. A kapitány összerezsent. Már közel a kikötő. Néhány perc múlva megkezdik a kikötést. Salvatore Piracci ekkor öklével teljes erőből rácsapott a fekhelye mellett álló kis citromfa asztalra, majd dühtől villámló tekintettel elhagyta a kabinját, s felsietett a hajóhídra.

Még most is megtehetném" - gondolta a kapitány. A parancsnoki hídon állt. Onnan beláthatta az egész elülső hidat. A bevándorlók szorosan a mellvédhez tapadtak, hogy ne zavarják a legénységet, és figyelemmel kísérhessék a hajó manővereit. Piracci emberei már a kikötésre készültek, ide-oda szaladgáltak a fedélzeten, köteleket húztak maguk után, kábeleket tekercseltek le. A szárazföld már csak néhány tízméternyire volt. A hajó motorjai hatalmas örvényeket kavarva dolgoztak, hogy a fregatt lassan közelítse meg a rakpartot. A szárazföldön a kikötőmunkások felkészültek a hajó fogadására, köteleket tekertek a kikötőoszlopok köré, míg kicsivel hátrébb egy csoportnyi, a közeledő fregattot mozdulatlanul figyelő csendőr várakozott.

„Igen, még mindig megtehetném - gondolta megint Salvatore Piracci. - Elég lenne szólnom neki. A rendőrök onnan, ahol állnak, nem látnak semmit. Néhány másodperc alatt elbújthatom. Szólok neki.

Elrejttem. Megmentem. Aztán az útjára engedem. Miért is ne?"

A kapitány a hajóhídon fel s alá járkáló Giannit nézte. Tekintete azután az egymás mellett szorongó bevándorlók kis csoportjára siklott, akik rettegve várták a pillanatot, amikor számukra minden véget ér, amikor utasítják őket, hogy hagyják el a hajót. Féltek. Ez jól látszott. Féltek ettől a feléjük közelgő világtól, amiről nem tudtak semmit. Fogalmuk sem volt róla, milyen sors vár rájuk. „Bármelyiküket megmenthetném - gondolta a kapitány a kis csoportot nézve -, bármelyiküket. Véletlenszerűen kiválasztok egyet közülük. Miért is ne?"

A hajótest tompa zajjal ütődött neki a kikötőbakokra akasztott vastag autógumiknak. A kötelek nyikorogtak és megfeszültek. Leeresztették a kiszállóhidat. A fregatt most egy hatalmas, megbéklyózott rovarhoz hasonlított. Végül leállították a motorokat is. A hirtelen támadt csend kiszakította a kapitányt gondolataiból. Hallotta helyettese hangját, aki utasította a bevándorlókat a hajó elhagyására. A csendőrök odalent készen álltak a fogadásukra. Ekkor a kapitány elhagyta a parancsnoki hidat, és felkiáltott: „Nem! Várjanak!"

Mély csend támadt. A legénység tagjai Piracci felé fordultak, és értetlenkedve meredtek rá, egy parancsot vagy magyarázatot várva. A lépcsőn lefelé tartó bevándorlók mozdulatlanra dermedtek, attól tartva, hogy valami rosszat csináltak. A csendőrök felnéztek, keresve, hogy ki kiáltott. Minden tekintet a kapitányra szegeződött. Piracci egy pillanatra megmerevedett, mert megértette, hogy már késő. Már nem tehet semmit. Túl sokáig habozott. Ekkor egy ideges kézmozdulattal - mivel megszólalni nem tudott - jelezte a bevándorlóknak, hogy folytassák a kiszállást.

Miközben a bevándorlók elhagyták a hajót, a kapitány tekintete találkozott a tolmácséval. A férfi egyszerre haragos és fájdalmas pillantást vetett Piraccira. Azt még tudomásul vette volna, hogy a kapitány elvből, a meggyőződése miatt utasítja vissza az ajánlatát, ám

most megértette, hogy Salvatore Piracci immár kész lenne elfogadni azt. Csakhogy már késő. És ez mindennél rosszabb volt, ezért aztán a férfi, egyre a kapitány szemébe nézve, kiköpött. Ezzel a köpéssel minősítette Piracci lassúságát és immár haszontalan segítőkészségét. Ezzel a köpéssel minősítette azt az embert, aki hagyta, hogy a dolgok menjenek a maguk útján, aztán egy pillanattal később megbánta renyheségét.

A kapitány szeretett volna bezárkózni a kabinjába, és többé ki sem mozdulni onnan, de ki kellett szállnia, hogy aláírja a papírokat. Egy ideig még ott maradt a bevándorlók közelében, akiket a csendőrök most oszlopba sorakoztattak. Megszámolták őket. Vízet adtak nekik. Orvosok jártak a sorok között, és gyorsan megvizsgálták az embereket. Mivel nem találtak köztük sürgős beavatkozásra szorulót, az oszlop nekilódult. A csendőrök aztán teherautókra terelték fel a bevándorlókat, ahol gondosan újra megszámlálták őket, majd a kis konvoj elindult az átmeneti gyűjtőtábor felé.

Salvatore Piracci megint a teherautó mélyén eltűnt férfira gondolt. A férfira, akinek nemet mondott. Tehetetlen düh szorította össze az állkapcsát. Oda sem pillantva írta alá a felé nyújtott papírokat.

Ekkor vett észre a rakpart végén egy másik, katonákból és csendőrökből álló csoportot. Más embereket is látott ott, s ez felkeltette az érdeklődését. Arra gondolt, talán mégis megtalálták a másik három mentőcsónakot. Magához hívta az egyik kikötőmunkást, és megkérdezte tőle, hogy mi folyik ott.

- Elkapták a líbiaiakat - felelte a férfi. - Átviszik őket a kontinensre.
- Azokat, akik csónakokba rakták az illegális bevándorlókat?
- Igen.

Salvatore Piracci határozott léptekkel elindult a csoport felé. Utat tört magának a bámészkodók között. Tengerészti egyenruhája miatt simán átengedték a kordonon. Egyenesen a csendőrök gyűrűjében álldogáló líbiaiak felé tartott. Amikor odaért, tekintélyt parancsoló hangon tette fel kérdését az őrzéssel megbízott csendőröknek:

- Ezek azok a líbiaiak, akiket ma éjjel kaptak el?
- Igen, kapitány.
- Melyik közülük a kapitány?
- Ez itt - felelték a csendőrök az egyik férfira mutatva.

Salvatore Piracci a jelzett férfi felé fordult. A líbiai hajóskapitány alacsony, bajszos fickó volt, aki cigarettáját szíva megvető pillantásokat vetett a mellette álló csendőrökre. Piracci odalépett hozzá. A líbiainak épp csak arra volt ideje, hogy rá emelje a tekintetét. Salvatore Piracci egyetlen szó nélkül, teljes erőből az arcába vágott. Aztán megragadta. Eszébe jutott a három csónak, amit nem sikerült megtalálnia, és amelyeket már soha senki nem találhat meg. A nekivadult tengerre gondolt, amely felfalta ezeket az eledelül odavetett életeket. A tolmácsra gondolt, aki könyörgő tekintettel húzta elő a zsebéből azokat a gyűrt bankjegyeket. Újra ütött, és érezte, hogy a líbiai arccsontja szétnyílik az ökle súlyától. Vér fröccsent az egyenruhájára. A líbiai hiába próbálta védeni az arcát. Felnyögött. A kapitány hallotta a körülötte felharsanó kiáltásokat. Abban a pillanatban, amikor újra ütésre emelte az öklét, három férfi ragadta meg a karját. Megpróbálta kiszabadítani magát. Folytatni akarta, amit megkezdett, addig akarta ütni ezt a férfit, amíg a földre nem zuhan, sőt még az után is, de hirtelen meghallotta a hangzavaron áthatoló éles kiáltást:

- Kapitány, megparancsolom, hogy azonnal hagyja abba! Nem akart engedelmeskedni, de a teste megdermedt.

Felismerte ezt a hangot. Megfellebbezhetetlen tekintély csengett benne. Húsz éve engedelmeskedett ennek a hangnak, húsz éven át arra dresszírozták, hogy azonnal végrehajtsa a parancsokat. Az ökle megállt a levegőben. Felnézett. Zavaros tekintettel, kimerülten zihálva. Izzadva.

- Tűnjön el innen! - hallotta még.

Megint ugyanazt a hangot hallotta, a vele szemben álló, ismeretlen csendőrezredes hangját. A kapitány zavartan a hajába túrt. Még nem józanodott ki teljesen, és nem is szégyellte magát. Elindult, először kicsit támoilyogva, később már határozottabb léptekkel. Nem nézett

vissza sem az összevert férfira, sem a csendőrökre, akik kemény tekintettel, undorodó fintorral bocsátották útjára. Odaért a fregattjához. Érezte, hogy ez a dühkitörés egy cseppet sem enyhítette a haragját. Még mindig fortyogott magában, és görcsösen ökölbe szorított kézzel kapaszkodott felfelé a beszállóhid lépcsőjén.

Fekhelyén elnyúlva, tágra nyitott szemmel töprengett. Egyre az iménti jelenet képei peregtek a szeme előtt. Csak egy dolgot sajnált: hogy nem volt alkalma a bevándorlók jelenlétében összeaverni ezt a gazfickót. Mennyivel szebb lett volna, ha azok az emberek a hajóhídról nézhették volna végig a történeteket. Persze ez sem változtatott volna semmin. A bevándorlók nem ilyesféle megkönnyebbülésre vágytak. Amit ők kértek, azt a kapitány megtagadta tőlük. Miért érdekelné ezeket a szerencsétleneket, hogy az, aki kiszolgáltatta őket a tenger kénye-kedvének, most feldagadt képpel álldogál a csendőrök gyűrűjében? Már úton vannak a gyűjtőtáborba, és csak a saját kudarcukra tudnak gondolni.

Bár Salvatore Piracci lassan lehiggadt, és a lélegzete ismét szabályossá vált, a fejében kavargó kérdések továbbra sem hagyták nyugodni. Fejét a tenyerébe szorította. Mit tett? Mi ütött belé? Ez az egész nevetséges és obszcén. Mi haszna volt ennek? így próbálta jóvá tenni korábbi gyávaságát? Nekiesett annak az embernek. Bolondot csinált magából az emberei előtt. Mi történt vele? „Minden szétesik - gondolta. - Már nem az vagyok, aki voltam." Elvesztette a hidegvérét, hirtelen haragú, indulatos ember lett. Hamarosan eljön az idő, amikor az emberei talán félni kezdenek attól, hogy újra és újra elveszíti majd az ítélőképességét. A dolgok valahogy félrecsúsztak benne. Minden olyan zavarossá vált.

Piracci kimerültnek érezte magát. Nem az iménti verekedéstől, hanem az őt már jó ideje rágó, ismerős fáradtságtól. „Vénember vagyok - gondolta -, igen, vénember lett belőlem. És azok a fiatal bevándorlók, akiket üldöznöm kell, egyre erősebbek. A húsz évük erejétől és tekintélyétől duzzadnak az izmaik. Megpróbálnak átjutni, és ha kell, kétszer, háromszor is újra próbálkoznak." Igen, ez az. A

citadella védelmezője elfáradt, miközben az ostromlók egyre fiatalabbak. És ráadásul szépek is, mert tekintetükben a remény fénye csillog. „Igazuk van - gondolta a kapitány. - Négyszer. Tízyszer. Próbálkozzanak csak újra és újra mindaddig, míg sikerül nekik!” Aztán arra gondolt, hogy ő már semmire nem jó. Hiába tartóztatta fel ezeket az embereket, ők egyre bátrabban és magabiztosabban tértek vissza. Olyanokat tartóztatott fel, akiket napról napra jobban irigyelt. Most már undorodott a fregattjától. A hajója most szörnyű tengeri kutyának tűnt számára, amelyik dühösen megugatja a hullámokat. Megszokásból. Fásultságból. Gonoszságból.

Salvatore Piracci csak egy óra múlva szánta rá magát arra, hogy elhagyja a kabinját, amikor már biztos volt abban, hogy sem a hajón, sem a rakparton nem maradt senki.

Arról szó sem lehetett, hogy beüljön a megszokott kávézójába. Sejtette, hogy néhány embere már ott van, és e pillanatban bizonyára azt mesélik a kíváncsi vendégeknek, hogy milyen dühösen esett neki a parancsnokuk a líbiai kapitánynak. Nem akarta belökni a kávézó ajtaját, hogy ne kelljen szembesülnie azzal a hosszú csenddel, ami megjelenését bizonyára fogadta volna - egyértelmű jelzésként annak, hogy mindenki azért hallgatott el, és most azért sandít rá óvatosan a szeme sarkából, mert eddig róla beszéltek.

Ha Cataniában lett volna, habozás nélkül elindul a piazza Placido felé, hogy találkozzon a már bizonyára a reggeli újságokat lapozgató öreg barátjával. Angelo leültette volna egy székre a pult mögött. Talán nem lett volna bátorsága elmesélni Angelónak, hogy mi történt, mert túlságosan szégyellte volna magát, de legalább beszélgethettek volna. Erről vagy valami másról. Szeretett volna ott lenni. A barátja csendes kis pavilonjában. De Lampedusa szigetén nem ismert senkit.

Egy ideig töprengett, hogy hova menjen. Teljes magányra, pihentető magányra vágyott. Végül elindult a kis lampedúsi temető felé. Már a puszta létezés is fárasztotta, élete súlyos teherként nehezedett a vállára. A nyirkos nyári éjszakában lépkedve üresnek érezte magát.

Lelke csöndbe dermedt.

A temetőbe érve egy ideig céltalanul bóklászott a sírok között, aztán elindult az egyik elhagyatottnak tűnő sétányon. A sétány végén aztán megállt. Már hajnalodott. Minden furcsán nyugodtnak tűnt. Ekkor szorosan egymás mellett magasodó sírhalmok csoportja ötlött a szemébe. Kis földhányások, rajtuk egy-egy kissé ferdén álló fakereszt. Egyik kereszten sem volt név, csak egy dátum. A kapitány ismerte e sírok történetét. Az első bevándorlók sírjai voltak. Lampedusa lakói kezdetben döbbenten figyelték a sorra érkező nyomorúságos hajókat. A hullámok gyakran vetettek partra holttesteket a lampedusai strandokon, és ez a szörnyű látvány mindenkit megrendített. Ezek az emberek, akikről nem tudtak semmit, nem ismerték sem a nevüket, sem a történetüket, sem azt, hogy honnan jöttek, egyszer csak ott feküdtek a parton, és remény se volt rá, hogy az anyjuk valaha is visszakaphatja a holttestüket. A lampedusai plébános úgy döntött, hogy ugyanúgy temeti el őket, ahogy a hitközsége halottjait. Tudta, hogy a vízbefűltak valószínűleg muzulmánok, mégis keresztet állíttatott a sírjukra. Merthogy csak ennyi telt tőle. Vagy talán azért, mert a saját istene kegyelmébe ajánlotta az elhunytak lelkét. Az első lampedusai bevándorlókat a községi temetőben helyezték örök nyugalomra - a tősgyökeres helyi családok kriptáinak szomszédságában. Ezeket a hullámokban összeroncsolódott, a parti sziklákon szétzúzódott testeket Európa vén földje csak a haláluk után volt hajlandó befogadni.

De ahogy teltek-múltak a hónapok, a partra sodródó holttestek száma egyre nőtt. A temető immár túl kicsinek bizonyult, és a helybelieknek is elégük lett a dologból. A rengeteg holttest láttán az állami hivatalokhoz fordultak segítségért - gondoskodjanak ők az elhunytakról -, és ezután már egyetlen újabb névtelen sírt sem ástak a helyi temetőben. Most vajon hova kerülnek az itt partra sodródó holttestek? A kapitánynak fogalma sem volt róla. Az átmeneti gyűjtőtábor a városon kívül építették fel, hogy ne zavarja a helybeliek életét és az itt nyaralók nyugalma. Helyreállt a rend.

Salvatore Piracci a ferdén földbe szúrt keresztek nézegetve azon tűnődött, vajon a lambedusaiak vendégszeretete is ugyanúgy kopott-e el, mint az ő érzékenysége. Talán ő is túl sok nyomorúságot látott már, s ez kiölte belőle az emberséget.

Hirtelen egy hang zavarta meg a töprengésben:

- Ez Eldorádó temetője.

A kapitány egy férfit látott meg maga mögött alig néhány lépésnyire. Nem is hallotta közeledni. Salvatore Piracci meglepetten nézett rá.

- Én legalábbis így nevezem - folytatta az ismeretlen.

A kapitány nem válaszolt. Mogorván mérte végig a betolakodót, ezt a sovány, hajlott hátú férfit. Volt valami furcsa a testtartásában. Amolyan együgyű, önként vagy kényszerűségből a társadalmon kívül élő alaknak tűnt. Csakhogy a hangja ellentmondott a megjelenésének. Teljesen érthetően beszélt. És kissé indulatosan. Salvatore Piracci azon gondolkodott, vajon ki lehet ez a furcsa szerzet. Talán a temetőőr? Vagy egy látogató, aki emlékezni jött valamelyik rokona sírjához? Piraccinak nem volt kedve semmiféle beszélgetéshez. Azt remélte, ez kiolvasható a tekintetéből, de a férfi újra megszólalt:

- Dús lesz a fű - mondta -, és a fák gyümölcstől roskadoznak majd. Aranyrögök csillognak a patakok mélyén, és a földön heverő gyémántok visszaverik a napsugarakat. Az erdőkben vadak, a tavakban halak megszámlálhatatlan sokasága nyüzsög. Ott minden csodálatos. És az élet olyan lesz, mint egy simogatás. Ez Eldorádó, kapitány. Ezt látták maguk előtt. Erre vágytak egészen addig, amíg a hajójuk fel nem borult. És mert hittek ebben, gazdagabbak voltak, mint maga vagy én. A mi vágyaink már elapadtak. És az életünk lassan elfolyik.

Mielőtt Salvatore Piracci bármit is válaszolhatott volna, a férfi megfordult és elment. Elmondta, amit el kellett mondania, aztán köszönés nélkül otthagyta a kapitányt. Salvatore Piracci a megdöbbenéstől egy időre mozdulatlanul dermedt. Ki volt ez az ember? Miért mondta el neki mindezt? Talán látta a kikötőbeli verekedést? Megpróbálta felidézni az ismeretlen szavait. Hagyta,

hogy sokáig ott visszhangozzanak a fejében. Eldorádó. Igen. Ennek a férfinak igaza van. Ezek az emberek tele voltak vágyakkal. Megvolt bennük azoknak a gazdagsága, akik nem adják fel. Akik még mernek álmodni. A kapitány körülnézett. A tenger a maga szokásos, mély nyugalmaival terült el a lába előtt. Eldorádó. Ebben a pillanatban értette meg, hogy mostantól ez a távoli tájakat idéző név fogja uralni minden éjszakáját.

VI.

A sá n t a

A körülöttem szorongó testek izzadságban úsznak. A teherautóban szörnyű meleg van. Most hagyjuk el Al-Zuwarah külvárosait. Két napot kellett várunk az embercsempészekre. Mindannyian ugyanabban az üres lakásban húztuk meg magunkat. Türelmesnek kellett lennünk. Szüntelenül Dzsamálra gondoltam. Még mindig tele voltam vele. A szavaival, az arcával.

A körülöttem szorongó testek izzadságban úsznak. Hányan lehetünk? Vagy húszan, szorosan egymáshoz tapadva. Nem ismerek senkit. Nem beszéltem senkivel. Két teljes napon át bizalmatlanul méregettük egymást. Mindenki attól félt, hogy meglopják. Most pedig olyan fáradtak vagyunk, hogy mindenki úgy érzi, egyedül a hallgatás enyhíthet a kínjainkon. Nem vagyok itt. Nem vagyok velük. A lehető legtovább a fivéremmel akarok maradni. Az ő visszaútjának szomorúságára gondolok. Meg kellett tennie ugyanazt az utat, csak most az ellenkező irányba. Sietség nélkül. A visszaút biztosan még fárasztóbb volt számára, most bizonyára még gyakrabban botlott meg. Az út hosszabbnak és, furcsa módon, csúnyábbnak tűnhetett neki. Bizonyára gond nélkül átjutott a határon. Ki akarná megakadályozni, hogy visszatérjen a hazájába? A befelé tartókat nem állítják meg, csak mosolyognak a balsorsukon. Megmosolyogják azokat, akik semmit nem találtak odaát. Azokat, akik elbuktak, vagy akiknek a behajózás pillanatában az inukba szállt a bátorságuk. Dzsamálnak vissza kellett mennie, igen, tudva, hogy immár egyedüli társasága a betegsége lesz, amely majd türelmesen, apránként felzabálja.

Rá gondolok. És megesküszöm, hogy végigcsinálom, kerül, amibe kerül. Sikerülni fog. Ez az egyetlen megoldás. Dzsamál téved, amikor az elkerülhetetlen agóniájáról beszél. Téved, amikor azt képzei, hogy pénztelenül, kirekesztve fog majd tengődni, mint egy leprás. Hamarosan eljutok Európába, és úgy fogok dolgozni, mint egy megszállott. Ha odaát valóban úgy mennek a dolgok, ahogy beszélük, gyorsan összegyűjthetek egy kis pénzt. És az egészet hazaküldöm. A lehető leggyorsabban. Az kell, hogy folyamatosan áramoljon hozzá a pénz. És akkor majd rájön, hogy Szulejmán erősebb, mint gondolta.

Hogy Szulejmán kész mindenről lemondani, csak hogy vele lehessen. Dolgozni fogok, mint egy állat, igen. Kit érdekel? Fiatal vagyok. Dzsamál így majd megveheti magának a szükséges gyógyszereket. A harc megkezdődött. Ez versenyfutás az idővel, és nekem gyorsnak és hatékornynak kell lennem. Amint Európa földjére lépek, elkezdek munkát keresni. Bármít elvállalok. Dzsamál téved. Ketten vagyunk. És én nem felejttem el őt.

A teherautó robog tovább. Érzem, hogy új erő születik bennem. Eddig nem tettem mást, csak követtem a fivéremet, most viszont útra kelek, hogy megmentsem. Éjjel sem fogok aludni. Táplálékként a semmivel is beérem. Keményen és fáradhatatlanul fogok dolgozni, mint egy gép. Gúnyoljanak akár rabszolgának, az sem fog érdekelni. És az sem, ha a fáradtság barázdákat váj az arcomra. Sietnem kell.

A teherautó robog tovább. Magunk mögött hagyjuk Al-Zuwarah külvárosait, hogy elérjük a hajót, amelyik átvisz minket Európába. Holnap már ott leszek. És már holnap pénzt küldök Dzsamálnak. Erre a gondolatra koncentrálok. Egyetlen kemény akaratgóc vagyok, és semmi nem téríthet le az utamról. Már nem zavar a többiek testének közelsége. Már nem félek ezektől az ismeretlen arcoktól. Egyetlen vágyam van: hogy a hajó mielőbb hagyja el Afrikát, és végre elkezdhessek dolgozni.

Már egy jó órája úton voltunk, amikor a teherautó rátért egy földútra. Minden kanyarban majdnem egymásra estünk. A kerekek alatt ropogó kavicsok úgy dobáltak minket, mintha közönséges zsákok lettünk volna. Csak ültünk ott, türelmesen és beletörődőn, egymás arcába lihegve, könyökünket a szomszédunk oldalába döfve, magunk alá húzott lábbal. A körülöttem lévők mindegyike új életre vágyik. Nem mind szudániak. Nem akarom tudni, hogy kicsodák. Nem akarom meghallgatni a történetüket. A sajátomra akarok koncentrálni. Nehogy bármitől is érzékenyüljek. Nehogy bármi is letérítsen az utamról. Csak magamra szabad gondolnom. Át fogok jutni. Nincs szükségem semmire. Elég elmormolnom a fivérem nevét, hogy újból erőre

kapjak.

Leállították a motort. Hallottuk, ahogy becsapódik a sofőrfulke ajtaja. Megérkeztünk. A körülöttem lévőkhöz megkönnyebbülten elmosolyodtak. A kísérőink nem siettek leszállítani minket a teherautóról. Talán ki akarták nyújtóztatni elgémberedett tagjaikat. Vagy elszívtak egy cigarettát. Vagy egyszerűen csak nyugodtan akarták élvezni a friss tengeri levegőt. Végül aztán kinyitották a hátsó ajtót. Hideg szél vágott be a furgonba. Egymás után leszálltunk, zsibbadt lábunkat lassan, óvatosan emelve. Örültünk, hogy végre nyújtózkodhatunk egyet, és friss levegővel szívhatjuk tele a tüdőnket, de mielőtt még körülnézhetünk volna, a kísérőink máris szidalmazni kezdtek minket. Két férfi még a fegyverét is előhúzta. Pisztolyt szegeztek ránk. A harmadik pedig odaállt elénk, és kiabálni kezdett. Üvöltve utasított minket, hogy vegyük elő a pénzünket. Az összes pénzünket - tette hozzá. Mintha több kötegni pénz lett volna a zsebünkben. Néhányan közülünk kérdezősködni próbáltak. Választ nem kaptak. A kísérőink egyre csak üvöltöztek, és tovább gyaláztak minket. Körülnéztem. Egy kis öbölben voltunk. Már leszállt az éjszaka. Közel s távol egyetlen falu vagy országút fényeit sem sikerült felfedeznem. Hajót sem láttam sehol. Vagyis nem ott vagyunk, ahol lennünk kellene. A minket fenyegető veszély kézzelfogható volt, az ember szinte a bőrén érezte. Itt nincs semmi. Ez zsákutca. Ide hoztak minket. Szemem hiába keresi a menekülés útját, innen nincs hova menni.

Kísérőink viselkedése most fenyegetőbbé vált. Meg is ütötték egymás csodálkozó utasukat. Fenyegetőzésükre némelyikük elővett egy pár gyűrt bankjegyet, melyeket addig szakadt rongyaik alatt rejtegettek. Most már biztos: nem lesz sem hajó, sem átkelés. A semmi közepén vagyunk, és ezek az emberek azt tesznek velünk, amit akarnak. Az egyik férfi a levegőbe lőtt, hogy megmutassa nekünk, sehonnan nem remélhetünk segítséget, itt senki nem fog a megmentésünkre sietni. A lövés egyúttal azt is jelezte, hogy kísérőinknek fogytán a türelmük, és az életünk egy hajszálon függ.

Azért vannak itt, hogy kiraboljanak, aztán itt hagyjanak minket, ahogy a nyomorult állatokat szokták otthagyni az út szélén.

Nem gondoltam semmire. Egyszerűen csak azt éreztem, hogy nőttön-nő bennem a harag. Amikor a három férfi egyike odalépett hozzám, és megragadta a kabátomat, hogy adjam oda neki mindenemet, amim van, az arcába vágtam. Nem esett el az ütéstől. Vad gyűlölettel meredt rám. A másik kettő a ragadozók gyorsaságával vetette rám magát. Elrángattak a csoporttól, és máris zuhogtak rám az ütések. Azonnal a földre zuhantam. Még sokáig ütöttek, egészen addig, míg nem mozdultam többé.

Az utazásom itt véget ér. Teljesen összezavarodva csak arra tudok gondolni, hogy mennyi időt veszíték. A fivéremre gondolok, aki meg fog halni.

Kiraboltak minket. Minket, a nyomorultakat. Még a legszegényebbeknek is van valamijük, amit a sakálok elvehetnek tőlük. A tenger hullámai fájó mormolással árasztják el a partot, majd visszahúzódnak - mintha gúnyolódnának rajtunk, legyőzötteken. Már nem érzek semmit. Távolról hallok a kísérőink hangját. A fivéremre gondolok. Szulejmán vagyok, Dzsamál nyomorult fivére. Itt fekszem egy öbölben, amelyikbe soha nem jön hajó. Vérzek, és mindjárt itt hagynak, hiszen halottnak hisznek, magamra hagynak a dühömmel és a fájdalommal.

Először az arcomat dörzsölő homokot éreztem meg. Ezt a durva simogatást, mely felsértette a bőrömet, valahányszor megmozdultam. Megpróbáltam kinyitni a szemem, de nem sikerült. A fejem nehéz. A vér vadul dobol a halántékomban. Semmi erőm nem maradt. Már csak a fájdalom tompa lüktetését érzem, mely összepréseli a koponyámat, és vicsorgásra kényszerít. A szemem továbbra is lehunyva tartom. Megint elvesztem az eszméletemet. A fájdalom egészen a hatalmába kerít.

Magamhoz térek. Melegem van. Aztán fájni kezdek. Majd megint melegem lesz. Megpróbálok feltápászkodni, de rá kell jönnöm, hogy csak lassú, óvatos mozdulatokra vagyok képes. Először az oldalamba fordulok, s a térdemet felhúrom a mellkasomhoz. Aztán lassan, mint egy adományért könyörgő koldus, felállók. Nem vagyok több, mint egy fájdalomtól lüktető, tehetetlen húsdarab.

Az ajkam már nem vérzik. Testemet elzsibbasztotta a fájdalom, de végül sikerült felállnom. Mindenemet elvették. Az a néhány bankjegy, melyeket oly gondosan őrizgettem, eltűnt. Csakúgy, mint a karórám. Mindent elvettek tőlem, Dzsamál nyakláncát kivéve. Még mindig érzem a bőrömön a kis zöld gyöngyök hús érintését. A láncot meghagyták nekem, látták, hogy értéktelen holmi. Még annyi fáradságot sem vettek maguknak, hogy letépjék a nyakamból, s közelebbről megvizsgálják. Egy halálra ítélt utolsó ajándéka egy szerencsétlennek. Egy fivér nevetséges ajándéka az öccsének, mielőtt mindkettejüket elnyelné a semmi. Körülnézek. Az utasok kis csoportja eltűnt. Csak néhány lábnyom maradt utánuk a homokban kudarcunk egyedüli jeleként. Meg a verekedés nyomai. És a menekülése. Soha senki nem fogja megtudni, hogy olyan emberek jártak itt, akik nagy utazásra készültek, de vissza kellett térniük oda, ahonnan jöttek - még a kivert kutyáknál is szegényebben.

Akkor láttam meg a férfit, amikor a tenger felé fordultam. Néhány méternyire volt tőlem. A homokban ült, háttal nekem. Mozdulatlanul. Elindulok felé. A férfi lassan feláll. Sovány, alacsony fickó. Idősebb, mint én. Harmincöt év körülinek nézem. Rám pillant, és egy zsebkendőt nyújt felém, s mutatja, hogy töröljem le az ajkamra száradt vért. Aztán nyugodt hangon azt mondja: „Bubakar” - és megszorítja a kezem. Én is bemutatkozom, aztán megkérdem tőle:

- Mindenki elment?
- Igen - feleli.
- És te?
- Én itt maradtam.

- Miért?
- Azért, mert azt gondolom, hogy ostobaságot csinálnak.
- Ostobaságot?
- Nem szabad visszamenni Al-Zuwarahba.
- Miért?
- Egyre nehezebb lesz Líbián keresztül kijutni.
- Mit tudhatsz te erről?
- Változnak az idők. A líbiaiak most jó színben akarnak feltűnni az olaszok előtt. így aztán lehetetlenné teszik az életünket.
- Tehát hazamész?

Bubakar csodálkozó arccal fordul felém. Mintha ez lett volna a legfurcsább kérdés, amit valaha is feltettek neki. Aztán így válaszol:

- Hét éve jöttem el otthonról. És az e hét év alatt megtett minden egyes kilométer megerősítette bennem az elhatározást, hogy sosem megyek vissza.

- Akkor hát hova mész?
- Ghardaiába - feleli magabiztosan.
- Az hol van?
- Algériában. Oda kell menni. Ghardaiába. És onnan Marokkóba. Aztán Spanyolországba.
- De hiszen az a kontinens másik végén van - mondom mosolyogva.
- Ghardaiába kell menni - ismétli meg. Aztán hozzáteszi: -Velem tartasz?

Nem tudom, Bubakar miért teszi fel nekem ezt a kérdést. Nem tudom, miért akarja, hogy elkísérjem. Talán megsajnálta, amiért így összeverték? Vagy értékelte a lázadásomat, a bátorságomat? Egy szóval sem célzott erre. Esetleg egyszerűen szüksége van egy útitársra, mivel fél egyedül folytatni az útját, mert ez a hétévnyi bolyongás már kimerítette, és belé ültette a félelmet? Nem tudom. Azon gondolkodom, mit tehetek most. Arról szó sem lehet, hogy hazamenjek. Hogy visszamenjek a fivéremhez, és elmondjam neki:

kudarcot vallottam. Hogy nemcsak hogy pénz nélkül tértem haza, ami talán megmenthette volna, de tetejében át sem keltem a tengeren. Lehetetlen, hogy ilyen vigasztalan hírral álljak a családom elé, hogy ezt közöljem azokkal, akik láttak útra kelni.

Az embercsempészek azzal, hogy mindenemet elvették, anélkül hogy tudták volna, arra ítélték, hogy folytassam az utamat. Már nem fordulhatok vissza. Így nem. Ilyen szálnalmas, nyomorúságos állapotban. Már nincs semmim. Így hát nincs más megoldás, folytatnom kell az utamat. Senkinek nem fogom bevallani ezt a kudarcot. Megkímélem ettől a szeretteimet. Álmodj csak, fivérem, Szulejmán nagy utazásáról! Álmodj csak, Dzsamál, arról az életről, amit az utolsó filléreiden meg akartál vásárolni az öcsédnek. Álmodj csak, hogy ezek a szép álmok csillapítsák a testedet kízó fájdalmat. Odafordulok Bubakarhoz, és azt mondom neki: „Igen.” Ez nem győzelem, és nem is valamiféle új étvágy ébredése. Üres és megtört vagyok. A lelkem mélyén úgy érzem, soha nem sikerül majd átkelnem a tengeren és átjutni a határokon, de igent mondok Bubakarnak, mert nem mondhatok mást.

Bubakar elindul. Szó nélkül. Csak az ujjával jelzi az irányt: nyugat felé mutat. Aztán egyszerűen azt mondja: „Arra.”

Ahogy az előttem haladó férfit nézem, észreveszem, hogy húzza a bal lábát. Nevetni volna kedvem. Egy hülyére vert fickó meg egy sánta együtt elindul Algérián és Marokkón át Spanyolországba. Üres kézzel, csupasz seggel. Két egészen valószínűtlen alak, amint elindul a végtelen világ meghódítására. Víz nélkül. Térkép nélkül. Ezen még a fölöttünk elrepülő madarak is röhögnek. „Arra” - mondta Bubakar, mintha csak a szemben lévő járdára kellene átmennünk. Pedig több ezer kilométeres útra indulunk. És nekem már nincs se pénzem, se erőm. Hát igen, ezen csak röhögni lehet. Elfogadom útitársamnak, kalauzomnak ezt a sánta fickót. Gyalogolunk. Egyetlen szó nélkül. Nem is gondolok arra, hogyan szerzünk majd élelmet, sem arra, honnan lesz pénzünk az út folytatásához. Gyalogolunk. Bubakar, a rossz lába ellenére, az örültek határozott lépteivel masírozik előre.

Nem vagyok magamnál, de követem őt. Már nem érdekel semmi. Az sem, hogy a gyíkok kiröhögnek minket. A világ túl nagy a lépteimhez képest, de én gyaloglok tovább.

VII.

Eldorádó szülötte

Nem megyek el! Salvatore Piracci már két órája barátjával, Angelóval beszélgetett. Ez alkalommal ő gondoskodott az ennivalóról. Vékony tonhalszeletekkel töltött paprikát, édesköménnyel ízesített virslit és polipsalátát hozott, s mellé egy kissé karcos szicíliai bort, ami izzó lávaként csúszik le az ember torkán. Először hétköznapi dolgokról beszélgettek, aztán Salvatore Piracci elmesélte barátjának a lampedusai kikötőben történeteket. A kapitány napra pontosan egy héttel ezelőtt kapta meg azt a hivatalos levelet, amelyben felszólították, hogy három napon belül jelenjen meg a kikötői kapitányságon, és adjon magyarázatot viselkedéséről a felettesének. Nyilvánvaló volt, hogy a líbiaiak letartóztatására érkező csendőrezredes jelentést tett a rakparton történt incidensről.

- Mit akarnak tőled? - kérdezte Angelo.

- Nem tudom - válaszolta Salvatore Piracci. - Bizonyára értesültek a történetekről. És most meg akarják mutatni, hogy milyen élesen elítélik az efféle viselkedést. Talán hivatalos megrovást kapok. De még az is lehet, hogy egyszerűen felfüggesztenek.

- És ha nem mész el?

- Nem tudom.

A kapitány elhallgatott. Megpróbálta felmérni, mennyire eltökélt, és a lelke mélyén érezte, hogy már meghozta végleges döntését. A kikötői verekedés óta már nem ugyanaz az ember volt. Most pedig rádöbbsent, hogy valójában türelmetlenül várta ezt a levelet.

- Súlyos következményekkel járhat a dolog? - kérdezte aggodalmasan Angelo.

- Ha arra vágnék, hogy továbbra is a hajómon maradhassak, és folytathassam, amit húsz éve csinálok, akkor igen - felelte Salvatore Piracci keserű mosollyal -, de ma már nem tehetnek velem semmit. Nem megyek el. Ilyen egyszerű a dolog.

Angelo figyelmesen hallgatta barátját, és érezte, hogy annak hangja megváltozott.

- Salvatore... - mormolta gyengéden az öreg újságárus, mint aki próbálja észre téríteni a másikat.

- Nem jelenek meg az idézésre. És soha többé nem térek vissza a fregattomra. Ennyi volt. Befejeztem.

- Mit beszélsz?

- Meghoztam a döntésemet. Befejeztem.

Aztán, mivel a barátja nem szólt semmit, még hozzátette:

- Sehogy sem megy ki a fejből, milyen tekintettel nézett rám az a férfi, mielőtt leszállt a hajóról. Az, amelyiknek nemet mondtam. Nem akarok többé kapitány lenni, Angelo. Mert ha ez az eset holnap vagy öt év múlva megismétlődne, már nem haboznék. Elrejténém az illetőt. Sőt, megpróbálnám a lehető legtöbb embert elbujtatni a kabinomban. Persze nem mindenkit. Mindannyian nem férnének be. És akkor hogyan választanék közülük? Miért ezt az embert, miért nem egy másikat? Ebbe beleőrülnék. Nem akarom, hogy döntenem kelljen mások életéről. Nem. Nem folytathatom ezt a munkát, ha megpróbálom megmenteni azokat, akiket letartóztatunk. Nem megyek vissza a hajómra. Már nem tudom elviselni ezeket az először könyörgő, aztán csalódott tekinteteket. Ezeket a félelemmel és gyűlölettel teli tekinteteket. Elegem van ebből.

A kapitány egy szuszra mondta el mindezt. Mély meggyőződéssel a hangjában. Angelo érezte, hogy felesleges volna vitába szállnia a barátjával. Egyébként is, miért tenné? Hiszen meg volt győződve róla, hogy a kapitánynak igaza van. Teletöltött két poharat, az egyiket odanyújtotta Piraccinak, és azt mondta:

- Akkor igyunk erre az utolsóra, az utolsóra, akinek látnod kellett a tekintetét.

A kapitány felemelte a poharát. Felrémllett előtte a tolmács arca.

- Igyunk arra, hogy legyen ereje újra próbálkozni, és másodjára sikerüljön neki.

Aztán eszébe jutott az asszony a Vittoriáról. A kör bezárult. Salvatore Piracci magában eltemette a kapitányt, aki eddig volt. Megszabadult attól a végzetes szereptől, amit oly régóta töltött be. Mindedig engedelmesen szolgált. Küzdött a tengerrel, embereket mentett meg, és védte a citadellát. Mindezt immár maga mögött

hagyta. Már csak ezek a tekintetek kínozták. Az elfogott bevándorlók ijedt tekintete, amelyek mindegyike sebet ütött a lelkén. Vajon mennyi idő kell ahhoz, hogy a sebek begyógyuljanak? Vagy ezek a tekintetek egész életében üldözni fogják?

- El kell mondanom neked valamit, Angelo...

Az öreg újságárus éppen felállt, hogy szalvétákat hozzon a bolt hátsó feléből, de most visszaült a helyére.

- Hallgatlak, Salvatore.

- Elutazom.

- Elutazol?

- Igen. Már napokkal ezelőtt megkezdtém az előkészületeket.

- Jól teszed - mormolta az öreg újságárus.

Salvatore Piracci valóban már egy hete csak erre tudott gondolni. Lehetetlennek érezte, hogy ott maradjon Szicília szigetén. Mert ez azt jelentette volna, hogy vagy meg kell jelennie az idézésre, vagy el kell rejtőznie. Márpedig mindkét lehetőség elborzasztotta.

- Megtettem a szükséges előkészületeket. Már egy hete csak ezen dolgozom.

- Hogy érted azt, hogy „ezen dolgozol”? - kérdezte Angelo.

- Nos, nem olyan könnyű kilépni az addigi életünkből - folytatta mosolyogva a kapitány. - Amikor például elmentem a bankba, és közöltem, hogy szeretném kivenni az összes megtakarított pénzemet, azt felelték, hogy ez lehetetlen. Túl bonyolult, nem megy egyik pillanatról a másikra. Szerintük előre értesítenem kellett volna őket a szándékomról, így aztán várnom kellett. Két napig. Aztán vissza kellett mennem. Aláíratk velem egy csomó papírt. Bonyolult dolgok ezek, Angelo. Ha az ember ki akar lépni addigi életéből, nagyon eltökéltnak kell lennie...

Ezzel a kapitány vidáman felnevetett.

- Igen - mondta Angelo -, a világ ezer apró részlettel kapaszkodik belénk... És most?

- Most már kész vagyok - felelte a kapitány. - Már megfelelő hajót is

találtam.

- Miféle hajót? - kérdezte meglepetten az öregember.

- Amivel elmegyek. Ez sem volt éppen könnyű. Egy jó állapotban lévő halászbárkát kerestem, amit nem kell javíthatni...

- És találtál?

- Igen. Végül ráakadtam egy öreg halászra, aki azt állította, hogy az ő hajójával akár a Horn-fokig is elmehetek, sőt még azon is túl.

Az öregember elmosolyodott. Újra belekortyolt a borába. Voltaképpen logikusnak találta a kapitány döntését. Egy kis hajó. Igen, ez a legmegfelelőbb jármű a barátja számára.

- És mikor indulsz? - kérdezte.

A kapitány Angelóra emelte az égnél is tisztább és mélyebb tekintetét.

- Ma este - mondta halkan.

Angelo nem szólt semmit. Ez is logikusnak tűnt számára. Miért is várna az indulással? Tehát még aznap este.

- Akkor mostantól nekem kell vigyáznom Cataniára - mondta végül.

Salvatore Piracci egészen elérékenyült ettől az egyszerű mondattól, amely azt jelentette, hogy barátja megérti őt, és nem akarja visszatartani. Azt jelentette, hogy mindent derűs szívvel hagyhat maga mögött. Angelóra hagyhatja a várost. A barátjára hagyja az életét. Egyedül ő fog úgy gondolni rá, ahogyan kell.

Piracci kapitány elmosolyodott. Aztán felállt. Ideje volt, hogy induljon. Odalépett az öreg újságárushoz, és megölelte. Amikor a két fej összeért, a kapitány a barátja fülébe súgta: „Aztán vigyázz magadra!” Az öregember még szeretett volna valami bátorítót mondani Piraccinak, de nem tudott megszólalni. Könnyek szöktek a szemébe. Melegen megszorította a kapitány kezét, ezzel bocsátotta útjára a barátját.

Angelónak csak a kapitány távozása után jutott eszébe, hogy meg sem kérdezte tőle, hova megy és mennyi időre. Már-már felugrott, hogy utána szaladjon, de meggondolta magát. Rájött, hogy valójában

ez nem is érdekli. Megértette, hogy a kapitány olyan útra indul, aminek nem az a lényege, hogy mi az úti cél, vagy hogy mennyi ideig tart az utazás. A barátja itthagyt mindent. Még ő maga sem tudja, hogy egy napon visszatér-e majd ide. Így aztán Angelo az ég kegyelmébe ajánlotta barátját, és közben arra gondolt, hogy a szépség nem az emberekben, hanem az általuk meghozott döntésekben lakozik.

Már leszállt az éj, amikor Salvatore Piracci elhagyta Angelo újságos pavilonját. Catania utcái ismét egy félszemű macska zord ábrázatát öltötték magukra. A házak most mogorvának és fenyegetőnek tűntek.

A kapitány jól ismerte ezeket az utcákat, és arra gondolt, hogy most sétál végig rajtuk utoljára. Különösnek találta, hogy így menekül el, éjszaka, a macskák fosztogatta szemetesekből áradó erős halszaggal az orrában.

„Éppen most mondok búcsút az életemnek - gondolta -, s mégsem vagyok szomorú egy cseppet sem.”

Mielőtt kiért volna a kikötőbe, egy névtelen kis utcán ment végig. A járdák üresek és némák voltak. Úgy tűnt, Catania az alkoholisták mély álmát alussza. Csak néhány öreg, bolhás kutya került az útjába: a falhoz dörgölözve próbáltak szabadulni az élőködőktől, és közben kíváncsian figyelték. Elővette tárcájából a személyi igazolványát. Figyelmesen megnézte a fényképen látható arcot, és alig ismerte fel. Mindez oly rég volt már. Hol van már ez a határozott és bizakodó tekintet? Ez a szabályos, szigorú arc mára elfásult. Habozás nélkül tartotta oda igazolványát az öngyújtója lángja fölé, és hagyta meggyulladni. Aztán a csatornába ejtette az immár pernyévé lett iratot. Felemelte a fejét. A hold különös, a tenger felől érkező nagy madaraknak tűnő felhők mögé rejtőzött. A kapitány körül örökös halszagába burkolózva aludt a város.

A kapitány már nem volt senki. Neve, születési helye és dátuma az imént vált semmivé. Már csak egy mozdulatlan test volt az utcán. És ekkor, oly hosszú idő óta először, jól érezte magát.

„Végre elkezdődhet minden” - gondolta és a szökevények

vidámságával elmosolyodott. „Fogalmam sincs, mi vár rám néhány óra múlva, vagy holnap, vagy később. De megyek előre. Félek. Egy kicsit. Igen, félek. És ez jóleső melegséggel tölt el. A kapitány nincs többé. Végeztem vele.”

Milyen furcsa mindez. Húsz éven át elégedett volt a sorsával. Élete most új irányt vesz, és érezte, hogy ez az új élet is ugyanolyan elégedettséggel tölti majd el. Hány életet érezhet ennyire sajátjának az ember? Hány újabb, az előzőktől alapvetően eltérő, sőt azokkal esetleg teljesen ellentétes sorsot vállalhat magára?

Ment tovább az utcákon, és minden lépésével újra és újra elbúcsúzott a várostól. Végül megérkezett a halászkikötőbe. „Most - gondolta. - Most kezdődik...” És a kapitány egész testében megremegett az izgalomtól.

Amikor eltolta a parttól kis bárkáját, úgy érezte, hogy most, pusztán a karja erejével, megszabadul mindentől, ami oly régóta béklyózta az életét. Keményen nekifeszült a hajótestnek, hogy a szemből érkező hullámok ellenére minél beljebb jusson. Térdig állt a vízben. „Éjjel - gondolta. - Mint egy tolvaj.” Catania úgy horkolt mögötte, mint egy plébános egy jó ebéd után. Az éjszaka ránehezedett az emberekre, és elnyelte őket. „Én vagyok az egyetlen, aki nem alszik.” Egészen felélénkülve, elszánt tekintettel, teljes erővel tolta előre a hajóját.

Amikor beugrott a bárkába, az erősen hátrabillent, majd éles zajjal csapódott vissza a vízre. Egy ponyva alatt megtalálta a csomagokat, melyeket előző este rakodott be. Csupa értékes holmi. Immár ez volt mindene: ivóvíz, egy zsák konzerv, néhány doboz cigaretta, két benzineskanna. Minden mást maga mögött hagyott.

Ebben a pillanatban szédülésszerű érzés kerítette a hatalmába. „Hova megyek? - tette fel magának a kérdést. - Valóban azt remélem, hogy eljutok valami távoli országba? Hogy valahol odaát léteznek partok, ahol majd kiköthetek? Vagy ez az utazás nem más, mint a legegyszerűbb mód arra, hogy eltűnjek? Vajon a halált keresem ma éjjel, arra vágyom, hogy elnyeljen a tenger, anélkül hogy be merném

vallani magamnak?" Nem tudta, mit gondoljon. Egy ideig mozdulatlan maradt, a tengernek háttal ülve. Körülötte minden csendes volt. A hullámok visszatükrözték Catania fényeit. Arra gondolt, hogy lehetetlen beindítani a motort egy ilyen pillanatban. A durva zajjal megsértené az éjszakát. És felébresztené a várost. Valahol a rakparton egy ember talán a víz felé fordítaná a fejét, csodálkozva, hogy egy bárka ilyen későn hagyja el a kikötőt. Felfigyelnének rá. Márpedig ő feltűnés nélkül akart távozni. Ezért aztán felvette a bárka alján fekvő két evezőt, és finoman a vízbe merítette őket.

A halaknál is csendesebben, egyedül a karja erejére hagyatkozva hagyta el a kis halászkikötőt. Távozása nem zavarta meg a pihenő hajókat, melyek épp csak megremegtek álmukban. Az éjszaka világos volt. A szél elült. Lélekben elbúcsúzott a városától, az életétől. Tudta, hogy többé nem tér vissza ide. Angelóra gondolt, és az öreg újságospavilonra, ahol boldog volt. Az ismerős utcákra gondolt, a lakására, a fregattja legénységére. A napi feladatokra és a megszokott tevékenységekre gondolt, amelyekből összeáll az ember egy napja, egy hete, az egész élete. Aztán mindezt kisöpörte az elméjéből. A hajóját a part felé visszalökő minden hullámra egy-egy makacs, erőteljes evezőcsapással felelt.

Miután maga mögött hagyta a kikötőt, és egy utolsó pillantást vetett Szicília partjaira, beindította a motort. A gép közönséges zaja élesen hasított bele az előtte elterülő végtelen, sötét víztömeg csendjébe. Testhelyzetet változtatott. Most, hogy a kormányrudat kellett kezelnie, célszerűbb volt a partnak háttal ülnie. Vele szemben, ameddig csak ellátott, nem volt más, mint a tenger sötét tömbje.

Egyenesen délnyugatnak tartott. Az éjszaka csendjét felverő makacs kis motor nevetséges benzincsíkot hagyott maga után a vízen. Pontosan tudta, hogy merre kell mennie. A fregattjával három éven át hajózott oda-vissza ezen az útvonalon. Ám ezúttal sokkal közelebb volt hozzá a tenger felszíne, és ez mosolyt csalt az arcára.

Catania egyre távolodott tőle. Bárkája csendjében mélyen átérezte az égbolt súlyát. Parányként feszült szembe az őt körülvevő végtelen térrel, de élő parányként. Természetesen félt, de a félelem felforrósította a vérét. Úton van oda, ahonnan mindenki eljön. Azt fogja tenni, amit ők: éjjel kel majd át a határokon, hogy lássa, máshol hogyan élnek az emberek, munkát keres magának, hogy legyen miből megélnie. Líbia felé kormányozta a hajóját. Azt nem tudta, mihez fog kezdeni, ha egyszer megérkezik oda. Nem volt semmiféle terve. Ráér majd dönteni az adott pillanatban. Talán ott marad a líbiai tengerparton, és munkát vállal, vagy mélyebben behatol az afrikai kontinensre. Oly mindegy. Egyelőre hagyta, hogy a bárkája orra tovább hasítsa a hullámokat.

Késő éjjel hatalmas, sötét tömeg tűnt fel a láthatáron: Lampedusa szigete. Nem akart megállni ott. A sziget komor sziluettje - mint egy utolsó kikötői bója - a nyílt tenger közelségét jelezte számára. A tengerből kiemelkedő sziklát, amelynek eléréséről oly sokan álmodoztak, és amelyet ő oly hosszú ideig zord cerberusként védelmezett, most ronda kavicsnak látta, amit a lehető leggyorsabban maga mögött kell hagynia.

„Meztelen vagyok - gondolta. - Annyira meztelen, amennyire csak egy senki lehet.” Az éjszaka puhán körülölelte. A hullámok anyai gyöngédséggel ringatták a hajóját. Lampedusa eltűnt mögötte. Ekkor eszébe jutott, mit mondott neki az az ismeretlen férfi a temetőben: „Dús lesz a fű, és a fák gyümölcstől roskadoznak majd... Ott minden csodálatos. És az élet olyan lesz, mint egy simogatás.” Eldorádó. Már csak erre tudott gondolni. Jól tudta, hogy éppen az ellenkező irányba tart, mint a bevándorlók. Tudta, hogy éhség sújtotta földek felé kormányozza a hajóját. De mégis hitt abban, hogy ott megtalálja Eldorádót, és erről az álmáról nem volt hajlandó lemondani. Az ott rá váró élettől nem remélhet sem aranyat, sem gazdagságot. Tudta ezt is. De hát nem is erre vágyott. Csak annyit akart, hogy az ő szemében is ugyanaz az akarat csillogjon, amit oly irigykedve olvasott ki az elfogott bevándorlók tekintetéből.

A levegő már hűvösebb lett. Minden pillanatot egyre intenzívebben élt meg. Ideje volna, hogy kidolgozzon valami tervet - gondolta. Csak a saját erejére számíthat. Hogyan érik el céljukat azok az emberek, akiknek semmijük sincs? Mekkora erő és miféle eltökéltség kell ehhez?

Minden nagyon nehéz és fáradtságos lesz, de ez nem riasztotta el. A hideg már burkot vont köré. Bőre ragacsos lett a nyirkos levegőtől, de ez is csak azt az érzést erősítette benne, hogy végre él. A tenger hatalmas volt. Eltűnt a világban. Most rajta a sor, ő is egyike lesz azoknak az árnyaknak, akiknek nincs se nevük, se történetük, akikről senki nem tud semmit - sem azt, hogy honnan jönnek, sem azt, hogy mi hajtja őket. Beleolvad azon emberek hatalmas tömegébe, akik dühösen útra kelnek más földek felé. Máshova. Mindig máshova. Az előtte álló fáradtságos órákra gondolt, a harcokra, melyeket meg kell vívnia, hogy elérje, amit akar. Már úton volt. És elhatározta, hogy végigcsinálja. Már nem volt senki. Boldognak érezte magát. Milyen kellemes dolog semminek lenni. Most már ő sem több, mint egy újabb ember, egy szegény ember, úton Eldorádóba.

VIII.

Elveszetten Ghardaiában

Napok óta gurulunk a végtelen úton. A teherautó tetején, Bubakar mellett kuporgom, vagy tíz másik férfi - líbiaiak, egyiptomiak - társaságában. Néhányuk egyszerű kereskedő, ők hamarosan hazatérnek. Mások, mint mi is, olyan vidékeken járnak, amelyeket most látnak először.

Bubakar fizette ki az utunkat. Azt hittem, ő is úgy járt, mint én, hogy az embercsempészek tőle is elvették mindenét, ám a parton, mielőtt elindultunk volna, egyszer csak feltépte a nadrágja derékvarrását, és előhúzott onnan néhány ügyesen elrejtett bankjegyet. Nem kérdeztem tőle semmit. Természetesen arra számítottam, hogy egyedül száll fel a teherautóra, és otthagya engem, de mindkettőnk útját kifizette.

Körülbelül harmincan vagyunk a teherautón. Emberek mindenütt. Egyesek odabent ülnek, mások a tetőn nyúlnak el a csomagtartó rácsába kapaszkodva. Még a kocsi lépcsőjén is állnak néhányan. A túlterhelt kis furgon egy teljes gőzzel dolgozó üzem zajával halad előre. A táj mindig ugyanolyan. A hőség hallgataggá tesz minket. Ghardaia felé robogunk. Mindenki kifizette a helyét. A szél kiszárítja a számat és a szememet. A kabátom minden ránca megtelt homokkal.

Unalmas, forró tájban gurulunk. A szemem egyre gyakrabban csukódik le, el-elbóbiskolok. Éhség mardossa a gyomromat. Az előtttem álló napokra gondolok. Bubakar nem fog mindig fizetni helyettem. Egyébként sincs már több pénze. Meg kell majd állnunk, hogy valami munkával keressünk egy kis pénzt. Hónapokig is eltarthat, mire eljutunk a tengerhez. Bubakar elmagyarázta nekem az útvonalat. Ghardaia csak az első állomás. Onnan Oujdába megyünk, aztán Marokkóba. És minden útszakaszért fizetnünk kell majd. Ilyesmiken tűnődöm a súlyunk alatt recsegő bádogtetőbe kapaszkodva.

Az egyik mellettem fekvő férfinak be nem áll a szája. Utánunk szállt fel. Egy hazafelé tartó algériai. Kérges földműves keze és istállószaga van. Valójában én szólítottam meg. Azt gondoltam, beszélgetve gyorsabban telik majd az idő, de most, hogy az algériai egyre csak mondja a magáét, már nincs kedvem hallgatni. Arról

mesél, hogy üzleti ügyekben utazgat ide-oda a környéken. Pergő nyelvvel, jókedvűen beszél. Megkérdezi, hova valósi vagyok. Morogva válaszolok neki. Ez sem állítja le. Láthatóan boldog. Azt mondja, Ahmednek hívják, és ma jó napja volt. Most elégedetten tér haza Zelfanába.

Vannak tehát ezen a teherautón olyanok is, akik békésen élik a maguk életét. A kivándorlók együtt utaznak a kereskedőkkel. Aggódó tekintetünk elvegyül az ő nyugodt mosolyukkal. Azt hittem, ezeken az utakon csak a szerencsétlenek járnak. Azt hittem, hogy a teherautón lévő összes ember olyan, mint én: hogy először járnak itt, és soha többé nem jönnek vissza. De nem. Itt is élnek emberek. És az árnyakkal telezsúfolt teherautókat taxinak használva közlekednek. Ahmed boldog. Jó napja volt. Egyre csak fecseg. Erről az útról, amit majd újra meg kell tennie. Arról, hogy a líbiaiak jobban vezetnek, mint az egyiptomiak. Az ilyen teherautók hihetetlenül megbízható, elnyűhetetlen motorjáról. Azért fecseg ilyen vidáman, mert ő csak utazik, és nem vándorol, mint mi. Azért beszél, hogy este elmesélhesse a feleségének, ez alkalommal kikkel találkozott útközben. Mi nem beszélünk. Könnyű felismerni a hozzánk hasonlókat, a vándorokat. Ők hallgatnak. Lesütik a szemüket, és szorosan egymáshoz tapadnak, hogy az idő könnyebben elsuhanjon mellettük. Azok ott, igen, ők olyanok, mint én. Bennük is érzem azt a fáradtságot, amit semmiféle útszéli pihenő nem enyhíthet. Egyszerre félősek és bátrak. Nehézkesen, beletörődően vonszolják a testüket, amikor felszállnak a teherautóra, de amint valami váratlan dolog történik, fürgék lesznek, mint a gyík. Kimerült emberek vagyunk, akik már aludni sem tudnak. A furgon tetején egymáshoz simulva fekvő fáradt, de azért éber állatok. Ahmedben nincs meg ez az éberség. Ő nem kapja fel a fejét minden alkalommal, amikor a teherautó lassít, hogy lássa, vajon a sofőr csak egy úthiba miatt kényszerült fékezni, vagy egy váratlan úttorlasz magasodik előttük. Mi igen. Mi minden gyanús zajra összerezzenünk. És Ghardaia még messze van, mindannyiunk számára nagyon messze, mert mi tudjuk, mennyi csapda leshet ránk útközben, melyek bármelyike megakadályozhatja, hogy célba érjünk.

Megállunk Uarglában. A sofőrnek tankolnia kell. Tizenöt perc pihenő - mondta. - Egy másodperccel sem több. Megismétli, hogy nem fogja megvárni a későket, és hogy nem szeretné, ha fél óráig tartana, míg mindenki újra elhelyezkedik - különben itt hagy mindenkit. A fenyegetés hallatán néhányan le sem szállnak. Bubakar is a teherautón marad. Az örökös félelem. Ez az örökös félelem, amellyel együtt élünk. Hogy megint becsapnak minket. Hogy elbukunk. Hogy az élet megint kibabráل velünk. A félelem, ami soha nem hagy el minket.

Az utasok többsége azonban leszáll, hogy sétáljon egy kicsit. Hogy kinyújtóztassa elgémberedett tagjait. Egyesek kutat keresnek, hogy igyanak egy kortyot, mások egy félreeső helyet, ahol nyugodtan vizelhetnek.

Leugrom a földre. Az egyik lábam teljesen elzsibbadt, ezért enyhén bicegek. Az utasok néma tömege lassan eltávolodik a furgontól, maga mögött hagyva a benzinárussal tárgyaló sofőrt. Én is elindulok. Egy pillantást sem vetek az út mellé települt kis uarglai üzletekre - a benzinárus bódék, aprócska kávézók és más, ki tudja, mit áruló kis boltok monoton sorára. Minden üzlet homlokzata az útra néz, és falaikra újabb és újabb porréteg rakódik le, amikor a teherautók túl gyorsan húznak el előttük.

Ekkor veszem észre, hogy ott van előttem. Ahmed, a zel-fanai kereskedő. Felém háttal, éppen az egyik, az utazók kiszolgálására szakosodott kis vendéglő előtt halad el. Bizonyára a vécét keresi, vagy valami nyugodt helyet, ahol könnyíthet magán. Követem. Nem tudom, miért. Érzem, hogy lázas izgatottság lesz úrrá rajtam. Mintha a testem már tudná, amit az agyam még nem. Nesztelenül osonok Ahmed után. E pillanatban vajon tudatában vagyok annak, hogy mire készülök? Azt hiszem, az a bizonyos gondolat menet közben veszi át az irányítást az izmaim fölött. Felidézem, mit is mondott nekem Ahmed útközben. Miért is ment a határra? Hogy eladja az állatait? Elégedettnek tűnik. Bizonyára jó üzletet csinált. Már tudom, mit fogok tenni. Ennek az embernek van pénze. Most már biztos vagyok ebben.

Érzem. Kihallottam a hangjából, abból, ahogy beszélt. Ahogy mosolygott. Van pénze. A boldog emberek nyugalmaival tart hazafelé. Még innen is érzem a bankjegyeknek a férfi izzadságszagába vegyülő kesernyős illatát.

Megáll az épület sarkánál. Kigombolja a nadrágját, és kissé szétterpesztett lábbal lecövekel. Elindulok felé, olyan gyorsan, mint egy fahasábra lesújtó fejsze. Mégis van ideje arra, hogy a lépteimet meghallva hátranézzen és meglásson. Teljes erővel az arcába vágok. Az orrát találom el, borzasztó erővel. Ahmed a földre rogy, eldől, mint egy zsák. Vérzik. Vére lefolyik az állára, az ingére. Élettelenül, nyitott sliccel fekszik a lábam előtt. Nincs vesztegetnivaló időm. Dühösen átkutatom a zsebeit. Remegni kezdek. Ha valaki meglát, isten tudja, mi vár rám. Letérdelek mellé. Végigtapogatom a testét. Még meleg. És érzem, hogy lélegzik, a mellkasa nehézkesen felemelkedik. Ujjaim ekkor érzik meg az inge ráncaiban azt a kis dudort. A ruhája alá rejtve egy kis vászonzacskó lóg a nyakában. Egy rántással letépem. A kis zacskó tele van bankjegyekkel. Nincs időm megszámolni a pénzt. De azt látom, hogy több, mint amennyit reméltem.

Sietve indulok vissza. A furgon még ott van. Az utasok többsége már felszállt. Anélkül, hogy odanéznék, nagyjából megfelezem a pénzköteget, és körülbelül ugyanannyi pénzt tömök a kabátom mindkét zsebébe. Gyorsan felszállok a teherautóra, és elfoglalom a helyemet. Bubakar ott ül mellettem. Megpróbállok nyugalmat erőltetni magamra, hogy senki ne vegye észre, milyen zaklatott vagyok. A percek rémes lassúsággal peregnek. Ha Ahmed most felbukkan, végem van. Várok. Várok és imádkozom, remélve, hogy elég nagyot ütöttem ahhoz, hogy egy ideig még ne térjen magához. A sofőr beszáll. Becsukja az ajtót. Rémülten kémlelem az utcát. Szeretnék ráüvölni a sofőrre, hogy igyekezzen, induljon már. Most végre megnyomja a dudát. Három rövid dudaszóval figyelmezteti a késlekedőket, hogy a furgon indulni készül. Összeszorítom a fogam. Végtelen sok idő telik még el, mire a teherautó megmozdul. Egy ideig

az úttal párhuzamosan gurul, hatalmas porfelhőt felterve maga körül, majd a sofőr olyan hirtelen gyorsít, hogy a tető csavarjai is beleremegnek, s a furgon végre felszalad az aszfaltútra. Látom, ahogy mögöttünk eltűnik az égszínkéék épület, amelynek tövében az ájult férfi fekszik. Gondolatban hálát adok az égnek.

Távolodunk. Most már nem érhet utol minket. Még ha utánunk rohan és üvölt is, senki nem fogja meghallani. Loptam. Jobb kezemet a zsebembe süllyesztem. Loptam. Ujjaim közé szorítom a gyűrött bankjegyeket. Vadállat vagyok, aki leüti és kirabolja azokat, akikkel találkozik. Dögevő vadállat vagyok, aki képes megérezni a pénz szagát. Mint egy rohadó tetem bűzét.

Megvártam, míg a körülöttünk lévő testek felveszik az utazás ritmusát, míg az emberek elbóbiskolnak, álomba ringatja őket a megtett kilométerek egyhangúsága, aztán magamhoz húztam Bubakar kezét, és szó nélkül a markába nyomtam az egyik bankjegyköteget. Láttam, hogy meglepődött, de nem mondott semmit. Lesütöttem a szemem, hogy még egy kérdő tekintetet se vethessen rám, hogy kénytelen legyen magába fojtani a kíváncsiságát. Nem tudom, pontosan mennyi pénzt adtam neki. Körülbelül a zsákmányom felét. Ez így igazságos. Ha a zelfanai kereskedő rám talál, ha véletlenül elcsípnek, azt akarom, hogy Bubakar megkapja a maga részét. Így nem találják meg nálam az összes pénzt, és neki legalább hasznára lehet ez a pár bankjegy.

Amikor elindultunk, néhányan megkérdezték, hogy hol van a kereskedő. Nem szóltam semmit. Senki nem kérdezősködött tovább, hogy mi történhetett vele. Egyesek talán azt gondolták, hogy ott van a teherautón, egyszerűen csak talált magának egy ülőhelyet odabent. Mások azt hitték, úgy döntött, megáll Uarglában, és majd később folytatja az útját egy másik járművel, hiszen több teherautó is ingázik oda-vissza ezen az úton. Igazából senkit nem érdekelt, hogy mi lett vele, mivel alapvetően mindannyian egyedül vagyunk, és csak a túlélésre koncentrálunk.

Aztán Bubakar mégis rám nézett, és csak rövid ideig tudtam elkerülni a pillantását. Láttam, hogy tudja, megértette. De nem volt szemrehányás a tekintetében. Eltette a pénzt, amit a kezébe nyomtam. Jól tudja, mennyire megkönnyíti a dolgunkat az, hogy van pénzünk. Ghardaiából így egyenesen elmehetünk Oujdába, anélkül hogy napokig munkát kellene keresnünk, aztán jó ideig robotolnunk, hogy ki tudjuk fizetni az utazásunkat. Több hetet, de talán több hónapot is nyerünk ezzel. Semmiféle szemrehányást nem tesz nekem, mert tudja, mitől mentem meg. De a szemében furcsa szomorúságot látok. Mintha Bubakar elsíratna engem, látva, hogy mivé lettem. Ki tudja, mi mindenre kényszerült ő maga is hétévnyi kóborlása alatt? Egy ilyen utazás próbatételek sorozata, és minden egyes próbától egyre öregebbek leszünk. Bubakar úgy néz rám, mintha egy távolodó hajót figyelne, amelyről tudja, hogy soha nem juthat el egy biztonságos kikötőbe. Érzem, hogy korábban neki is volt egykét meredek ügye. Hogy már többször is le kellett mondania a kényelemben élőket jellemző emberi tisztességről. De bennem talán mostanáig megvolt az az érintetlenség, amit nagyra becsült. Amit megőrizni remélt. Még az is lehet, hogy éppen ezért akarta, hogy vele tartsak. Ezzel a nagylelkű gesztussal kívánta jóvátenni korábbi bűneit, amelyeket soha nem fog megvallani nekem. És most látja, hogy én is azzá válok, amivé ő lett. Tekintete szomorúan üdvözlő a félelem és a szükség miatt elbukott emberek közösségében.

A teherautó robog tovább, és én elfordulok, hogy ne kelljen újra Bubakar szemébe néznem. A mellettünk elsuhanó tájat figyelem. Fájdalmas, rossz érzés hatalmasodik el rajtam. Nem tudom kiverni a fejemből ennek a nyitott sliccel a földön fekvő, vérző férfinak a képét. És a testen matató ocsmány, mohó kezek - a saját kezem - képét. Elvettem mindenét. Tudom, hogy hazudtam magamnak. Sikeres és gazdag kereskedőnek képzeltem el őt, de csak azért, hogy ne essen olyan nehezemre kifosztanom. Ha valóban olyan gazdag volna, miért ezzel a nyomorúságos furgonnal utazna haza? Bizonyára a Zelfana és Uargla között fekvő valamelyik apró faluban él a portól örökösen köhögő kecskéi között. Valószínű, hogy csak egy egyszerű paraszt, aki

elindult, hogy eladja az állatait, ahogy évente egyszer-kétszer szokta. Persze így is gazdagabb, mint én, de ki nem az? Elvettem mindenét. És most majd megtörten, szégyenkezve megy haza. Elsírja magát a felesége előtt, mint egy gyerek.

Undorodom magamtól. Ocsmány vagyok. A fivéremre gondolok, aki leköpne, ha megtudná, mit tettem. Arra gondolok, aki akkor voltam, amikor beültetett az autóba, és körbejártuk a városunkat. Ennek alig néhány hete, és én máris olyan öregnek érzem magam. Talán gyorsabban változom, mint ő ott. Lehet, hogy a betegsége kevésbé teszi tönkre, mint amennyire engem ez az utazás. Ocsmány vagyok, és nem érdeklek meg semmit. Még az út menti kutyák is undorral fordítják el a fejüket tőlem, nem akarnak látni. Hánynak és elfutnak. Már nem vagyok semmi, már nincs kit megmenteni. Ezt mormolom oda a szemem előtt elsuhanó földnek, de hangomra csak a makacsul északnak tartó teherautó motorjának a zaja felel.

Öt órakor érkeztünk meg Ghardaiába. A furgon egy tágas téren tett ki minket, ahol olyan nagy volt a forgalom, hogy a járművek másodpercenként összekoccanó lökhárítója okozta fémes zaj szinte egybefolyt.

Bubakar odaszólt nekem, hogy kövessem. Egy kicsit arrébbmentünk, aztán egy benzingőzben fuldokló fikusz tövében megállva Bubakar nekilátott, hogy megszámolja a pénzt.

- Van annyink, hogy kifizessük az utunkat Oujdába - mondta végül. Egy szóval sem utalt a bankjegyek eredetére, mint ahogy azt sem kérdezte meg, mitől véres az ingem jobb ujjja. Nem szólok semmit. Arra koncentrálok, hogy ne kezdjek el hányni. Bubakar nyilván látja, hogy rosszul vagyok. Újra megszólal.

- Keresek egy teherautót, amelyik hajlandó felvenni minket. Semmi értelme, hogy itt rostokoljunk.

Vajon arra céloz, hogy ebben a városban könnyen megtalálhatnak minket, vagy egyszerűen úgy gondolja, gyorsan fel kell használnunk ezt a pénzt, amíg megvan, mielőtt valaki ellopná tőlünk?

- Majd én elintézem. Két óra múlva itt találkozunk. Rábólintok. Aztán sarkon fordulok és eltűnök. Bubakar hamarosan ott kering majd a várakozó teherautók körül, mint egy méh a virágok körül. Ő már ismeri a dolgok árát és az emberek mohóságát. Ha csak egy mód van is arra, hogy eljussunk Oujdába, ő megtalálja. Én meg csak megyek az orrom után.

Az utcákon nyüzsgő tömeg. Csak megyek az orrom után, nem is figyelve, hogy merre járok. Körülnézek. Menekülők hatalmas tömegét látom, melyet egyre nagyobbra duzzaszt a rendszeresen érkező teherautókból kiszállók sokasága. A körutakon mindenfelé csoportokban álldogáló férfiak. El fogok tévedni Ghardaiában. El fogok szakadni Bubakartól. Nélkülem folytatja majd az útját. Nem érdemlem meg, hogy messzebbre jussak. Már nem akarok semmi mást, csak beleolvadni ebbe a lármás tömegbe. Öregebbnek és idegenebbnek érzem magam, mint bármelyikük. Némán baktatok a város utcáin, amely csupa ricsaj és csupa nyomorúság. El fogok tévedni itt, és többé nem mozdulok.

Lassan leszáll az éjszaka. Megérkezem egy térre. Ez kisebb, és itt nincsenek autók. Egy nagy piac tárul a szemem elé. Szorosan egymás mellett sorakozó kis üzletek meg egyszerűen a földre terített lepedők és szőnyegek, mindenféle portékával. Még továbbmegyek egy kicsit, aztán találok egy fát, aminek kényelmesen nekitámaszkodom, és többé nem mozdulok. Az idő bizonyára nem állt meg, de én már nem érzékelem a múlását. A madarak rikoltásai elvegyülnek a piacon alkudozó emberek hangjával. A levegő enyhe. Csak nézem a nyüzsgést körülöttem. Bubakar talán már úton is van Oujdába. Vagy még vár rám? Mindez már nem érdekel. A fivéremre gondolok. Arra a félelemre, amit halála pillanatában érezni fog, arra a rettenetre, amit nem oszthat meg senkivel. Az életemre gondolok, amely ugyanúgy derékba tört, mint az övé. Valóban én döntöttem úgy, hogy le kell ütnöm azt a kereskedőt, vagy csak a balsorsom akarta így, a balsors, amely úgy játszik velem, ahogy a szél táncoltatja néha az utcán elszórt papírfecniket?

Ekkor látom meg őt. A színes, lármás tömeg közepén. Ott, előttem. Mozdulatlanul áll. Azonnal felismerem. Nem csinál semmit. Némán várja, hogy odalépjenek hozzá. Sokáig nézem, hogy megbizonyosodjam arról, nem valamiféle káprázat úz tréfát velem. Nem. Ez ő. Igen. Tekintetünk találkozik. Ekkor odalépek hozzá, és megteszem, amit meg kell tennem.

Nem tudom, mennyi idő telt el. Lassan magam mögött hagyom a piacteret. Érzem a bensőmben feléledő szomjúságot. Újra hallom a környező zajokat, ismét valóságosnak tűnnek. Vállak ütődnek a vállamnak. Érzem a körülöttem lévő testeket. Újra itt vagyok, új erővel eltelten.

Amikor Bubakar meglát, elmosolyodik.

- Találtam egy teherautót. Egy óra múlva indul. Aztán, mivel nem válaszolok neki, még hozzáteszi:

- Minden rendben?

- Igen.

- Biztosan jönni akarsz? - kérdi.

- Igen. Végigcsinálom.

Aztán megkérdezi:

- Hova tűnt a nyakláncod?

- Odaadtam valakinek. Ott. A piacon.

Bubakar egy ideig kérdően mered rám, de nem erőlteti a dolgot. Bizonyára látja, hogy valami megváltozott bennem. Igaza van. Már nem félek semmitől.

Hamarosan újra poros utakon robogó, sivatagokat átszelő teherautókon zötykölődünk majd. Félelemtől és izzadságtól bűzlő emberektől körülvéve. És amikor végre megérkezünk a Földközi-tengerhez, még mindig előttünk áll majd az út legnehezebb része, de én többé nem fogok habozni.

Elszánt vagyok, és már nem remeg a hangom. Bubakar is érzi ezt. Bizonyára azon töpreng, miféle csodának köszönhető, hogy az a szétesett ember, aki néhány órával ezelőtt voltam, amikor elváltunk egymástól, most ilyen eltökélten és valami különös erővel elteltén tér vissza hozzá. Nem mondok neki semmit a piactéri találkozásról. Kinevetne, és azt mondaná, hogy ez marhaság, ostoba babona. Pedig én tudom, hogy ez az igazság. Tudom, kivel találkoztam. A szeme jóindulatúan szegeződött rám, és most újra érzem magamban az erőt arra, hogy harapjak és rohanjak. Tudom, hogy lesz erőm legyűrni a fáradtságot és a reménytelenséget. Többé semmi nem árthat nekem. Megdögölhetek útközben egy hajó fedélzetén, de legalább útközben fogok megdöglenni. Mert végig akarom csinálni. Bármilyen áron.

IX.

Al-Zuwarah királynője

Hogy hívnak? A rendőr sokáig beszélt hozzá arabul, és Salvatore Piracci a legnagyobb jóindulattal sem tehetett többet, mint hogy zavartan bámult rá. Aztán a rendőr, elunván a hallgatását, nagyot rúgott az egyik székbe, és kiment a szobából. Salvatore Piracci a következő perceket azzal töltötte, hogy figyelmesen szemügyre vegye a kis kerületi rendőrőrs mocskos falait. Olyan érzése támadt, mintha egy ócskás boltjába tévedt volna. Az iroda egyik sarkában rozsdás biciklikerekek heverték. A folyosón hasadozott-repedezett székek sorakoztak.

Egy idő múlva egy másik férfi lépett be az irodába. Salvatore Piracci azonnal látta, hogy ez egy ravaszabb fickó. A tekintete éles volt, és sokkal fürgébben mozgott, mint tohonya kollégája. Ő már egy meglehetősen kusza, de azért érthető arab-francia keveréknyelven próbálkozott. - Hogy hívnak?

Salvatore Piracci most sem válaszolt. Nem mintha nem értette volna a kérdést, és nem is azért, mert már nem emlékezett a nevére - sőt, többször is elismételte magában, miközben a rendőr várakozón meredt rá -, de abszurdnak érezte, hogy kimondja. Ez már nem az ő neve. Okosabbnak vélte, ha hallgat.

- Honnan jössz?

Salvatore Piracci először arra gondolt, hogy most sem felel. Némaságba burkolózik, remélve, hogy a másik belefárad a hiábavaló kérdezősködésbe, de érezte, hogy a rendőrök nem fogják ilyen könnyen feladni, és őszintén szólva semmi oka nem volt rá, hogy hazugsággal válaszoljon erre a kérdésre.

- Szicíliából - mondta olyan rekedt hangon, ami őt magát is meglepte.

Olyan régóta nem szólalt meg, hogy már nem is emlékezett a saját hangjára.

A rendőr arca felragyogott. Örömmel nyugtázta a választ - „Szicília” -, majd, jóindulatát bizonyítandó, még olaszul is megismételte: „*Sicilia... Sicilia...*” - mintha biztosítani akarná beszélgetőtársát, hogy pontosan tudja, miről van szó, és hogy e mindkettejük által ismert szónak köszönhetően most már könnyen megérthetik egymást.

- Régóta vagy itt? - kérdezte ekkor a rendőr.

Mennyi idő telhetett el a Cataniából való elindulása óta? Salvatore Piracci képtelen lett volna megmondani. Attól a perctől fogva, amikor beugrott a bárkájába, szinte pillanatról pillanatra élt. Csak a lelkében végbemenő változásokra figyelt, és valójában csak ezek alapján alkotott fogalmat magának az eltelt időről. Ilyen értelemben nem volna képtelenség azt állítania, hogy egy egész évszázad telt el. Az a férfi, aki ő Cataniában volt, nagyon távolinak és vadidegennek tűnt számára. Kijelentheti-e, hogy az ő neve Salvatore Piracci? Vajon igaz-e, hogy ő még mindig Piracci kapitány? Vagy hogy az volt? Valamikor valóban létezett egy ilyen nevű egyén, de korábbi életének már csak halvány nyomai maradtak meg benne, és biztos volt abban, hogy azok is hamarosan semmivé lesznek. Vajon hány napot töltött el Líbia vörös napja alatt? Hány hosszú, várakozással vagy munkával töltött órát? Állandóan izzadt. Érezte, hogy a teste lesoványodik. A fáradtságtól beesett az arca, vonásai elcsigázottak voltak.

Salvatore Piracci lesütötte a szemét, jelezve, hogy erre a kérdésre hiába várnak tőle választ. Képtelen volt felbecsülni az eltelt időt. Kétkedő arcot vágott, és megvonta a vállát, mintha azt mondaná, hogy ennek nincs semmi jelentősége. A rendőr bosszúsnak tűnt. Hirtelen kézmozdulatot tett, és megkérdezte:

- Mit csinálsz itt?

És anélkül, hogy időt hagyott volna a válaszra, pofon vágta Piraccit.

„Mindjárt záporozni fognak az ütések” - gondolta Salvatore Piracci, és összeszorította a fogát. A rendőr ekkor elkezdett arabul ordítani, aztán, látva, hogy ezzel nem megy semmire, gyorsan visszanyerte a nyugalmát, és megkérdezte:

- Hogyan jöttél ide?

- Hajón - felelte Salvatore Piracci provokatív fintorral.

Hirtelen eszébe jutott a bárkája. Bizonyára még mindig ott van a parton, ahol azon a bizonyos éjjelen kikötött. Nem ment vissza érte. A halászok biztosan meglepődtek, amikor rátaláltak a tenger váratlan ajándékára. Bár az is lehet, hogy otthagyták a parton, és most is ott

korhad holtan és haszontalanul, várva, hogy a gyerekek vagy a macskák felfedezzék, s búvóhelyül használják.

- Tengerész? - kérdezte a rendőr.

- Igen - mormolta Piracci.

Ez voltaképpen nem volt túl messze az igazságtól. Úgy tűnt, ez a válasz tetszett a rendőrnek. Furcsán elmosolyodott, aztán többször is megismételte:

- Szicíliai tengerész?

Salvatore Piracci bólintott, mire a rendőr örömmel ismételte:

- Jól van... Jól van...

Egy kis cella ajtajához kísérté Salvatore Piraccit, és megkérte, hogy menjen be oda. Tette mindezt udvariasan, egyre mosolyogva, miközben arabul magyarázott valamit Piraccinak, amit ő persze nem értett. Aztán eltűnt. Salvatore Piracci leült a földre. Megpróbálta kitalálni, mi fog történni vele. Bizonyára visszaküldik oda, ahonnan jött. Mit fog csinálni Cataniában? Hogyan térhetne vissza ahhoz az élethez? Nem tehet mást, ott kell majd bolyongania a város szegénynegyedeiben, ahol az embereknek nincs arcuk, remélve, hogy soha nem találkozik senkivel, aki felismerhetné.

Már leszállt az éj, amikor Salvatore Piracci valami zajt hallott a szomszédos helyiségekből. Összerezzent, mert azt hitte, hogy már régóta egyedül van az épületben. Igencsak meglepődött, amikor meglátta az őt kihallgató rendőrt, aki most fesztelenül, mosolyogva nézett rá. Szelíden beszélt hozzá, miközben kinyitotta a cella ajtaját, aztán intett Piraccinak, hogy álljon fel és hozza rendbe magát egy kicsit.

Amikor kiléptek Al-Zuwarah utcáira, a levegő még meleg volt, és Salvatore Piracci örömmel szívta magába a fügefák nehéz illatát. A rendőr intett neki, hogy kövesse. Lassan elsétáltak egy megroggyant, hámló homlokzatú öreg házhoz. A rendőr bekopogott, és a kapu kitárult előttük.

Salvatore Piracci belépett, és nagyon meglepődött az őt fogadó

átható narancs- és jázminillattól, mely üdítően hatott az utca szárazabb levegője után. Idebent minden csendes és puha volt. A folyosó követ borító vastag szőnyegek kellemesen cirógatták a vendégek lábát. A rendőr láthatóan jól ismerte ezt a helyet. Habozás nélkül sietett előre, több helyiségen is átment, míg végül megállt egy kis faajtó előtt. Bekopogott, és megvárta, míg válaszolnak. Különös, egyszerre távoli és éles hang harsant fel. A férfi belökte az ajtót, és odaintett Piraccinak, hogy kövesse.

Szőnyegekkel és csillárokkal teli tágas szalonban találták magukat. Szemben, tőlük mintegy tízméternyire Piracci egy gránátvörös díványt pillantott meg. Körülöttük mindenhol színes párnákkal borított fotelok kínálták karfájukat a vendégeknek. Valahol a helyiségben tömjént égettek, mert időnként hosszú füstcsíkok kúsztak végig a padlón, melyeket aztán lassan elnyeltek a szőnyegek.

A díványon egy hatalmas termetű nő teste omlott el. Szinte lefolyt róla, de volt benne valami kecsesség, aminek köszönhetően úgy tűnt, mintha az örökkévalóság óta ezen a díványon trónolna. Áttetsző ruhát viselt, és mindkét csuklóján egy rakás karkötő csillogott. Az arca csúnya volt. Egyértelműen, közönségesen csúnya. A sok gyűrűtől hurkás, kurta ujjával úgy simogatta az ajkát, mint egy gondolataiba merült kamasz. A vendégek láttán elmosolyodott, és Salvatore Piracci észrevette, hogy a nőnek több foga is hiányzik. Hatalmas, undorító hústömeg, amely egyszerre árulkodott birtokosának gazdagságáról és magányosságáról.

A kapitány azon gondolkodott, vajon a rendőr az al-zuwarahi kuplerájba hozta-e el őt, mert ez a nő valóban úgy nézett ki, mint egy rémesen kipingált bordélyházi madame. Ahogy az asszony megszólalt, Piracci megint fülsértőnek találta a hangját. Olyan volt, mint egy bálna hasából hallatszó férfihang. A rendőr és a nő beszélgetni kezdtek, valószínűleg még csak az udvarias üdvözlési formuláknál tartottak, mert mindketten szüntelenül mosolyogtak. Salvatore Piracci a saját lábát nézte. Fárasztotta ez a környezet, és remélte, hogy mielőbb visszaviszik a cellájába.

Hirtelen meglepetten kapta fel a fejét. Az óriásnő folyékony

olaszsággal szólította meg.

- Bűnöző vagy kém vagy? - És mivel a megdöbbsent Salvatore Piracci nem válaszolt, így folytatta: - Csak két oka lehet annak, hogy itt vagy. Vagy azért menekültél el a hazádból, mert aljasságokat követtél el, vagy azért jöttél ide, hogy olyan dolgokba üsd bele az orrod, amik nem tartoznak rád. Kém vagy?

- Nem - mormolta Salvatore Piracci mosollyal az ajkán.

- Nagyszerű - vágta rá a nő. - Akkor bűnöző. Ez a jobbik eset. A bűnözőket jobban ismerem. Velük mindig meg lehet találni a közös hangot. Úgy tűnik, hajón érkeztél.

- Igen.

- Miért?

Salvatore Piracci nem felelt. Képtelen volt rá. Felesleges volna mindent elmesélni ennek az asszonynak. Be kellett volna számolnia az élete elmúlt húsz évéről, és ehhez nem volt ereje.

- Rendben. Jól van - mondta a nő, és hátborzongatóan felnevetett. - Mindenkinek megvannak a maga kis titkai. Értem. A lényeg az, hogy most itt vagy. Ez biztos. És csak ez számít.

Elhallgatott, és nyugodtan kortyolt egyet a mellette álló kristálypohárból. A kapitány ekkor vette észre a gyümölcsökkel teli ezüsttálcát. A torka még jobban kiszáradt. Erőt kellett vennie magán, hogy ne vesse rá magát a gyümölcsökre.

- Tudod, ki vagyok? - kérdezte az óriásnő.

- Nem - felelte Piracci.

- Al-Zuwarah királynője vagyok. Legalábbis az itteni halászok így neveznek. Kereskedő vagyok. Gazdag kereskedő. Ismerek mindenkit. Én fényes nappal csinálom azt, amit a legtöbben sötétben művelnek. Rólam mindenki tudja, hogy miből élek. Én irányítom a környék legnagyobb embercsempész hálózatát. Al-Zuwarah-tól Tripoliszig mindenkinek, aki át akar jutni Európába, hozzám kell fordulnia. Már öt éve...

- Kiszipolyozza őket... - mondta Salvatore Piracci, mire a nő elhallgatott.

Aztán elmosolyodott, és egyenesen a kapitány szemébe nézve azt mondta:

- Igazad van. Az átkelés drága. Nem mindenki tudja kifizetni. De mindennap többen és többen érkeznek, akik hajlandók elfogadni ezeket a feltételeket. Ez az ára annak, hogy megváltoztassák az életüket. Én kereskedő vagyok. És ez egy jó üzlet. Sok embernek biztosítok megélhetést ezzel a munkával. És bőkezű vagyok az embereimmel.

Hirtelen elhallgatott, figyelmesen szemügyre vette a kapitányt, és megkérdezte:

- Éhes vagy?

- Igen - mormolta Salvatore Piracci.

Az asszony kis egérnevetéssel felkacagott, és intett Pi-raccinak, hogy szolgálja ki magát. A kapitány egymás után falta fel a tálcán lévő gyümölcsöket.

- Ismered a tengert? - kérdezte a nő, miközben vendége beleharapott egy barackba.

- I-gen - dadogta a kapitány két falat között.

- Jól van. Egyél. Egyél csak. Majd később folytatjuk a beszélgetést.

Hagyta, hogy a kapitány teletömje a hasát, de szemét egy pillanatra sem vette le róla.

- **Szeretted a pénzt?**

A kapitány nem válaszolt. Ingujjával megtörölte a száját. Miközben a kérdését feltette, a nő egy köteg bankjegyet vett elő egy kis mahagónidobozból.

- Nyilván - folytatta. - Mindenki szereti a pénzt. Egyszerűen csak vannak, akik ki is mondják, míg mások titkolják. Nekem van pénzem. Több, mint bárki másnak errefelé. Nesze! A tiéd!

A földre dobta a pénzköteget, amely odacsúszott a kapitány lába elé. Piracci lehajolt érte, és felvette.

- Miért ad nekem pénzt? - kérdezte.

- Hogy megmutassam neked, mire számíthatsz tőlem. Pénzre. Ennek az illata lengi körül a testem. Itt, ebben a szobában csak a pénz szagát lehet érezni. Ott van az izzadságomban is. Az ajkamon is.

Ezzel odadobott egy másik pénzköteget a rendőr lába elé. Az lehajolt érte, miközben az asszony egy apró kézmozdulattal jelezte, hogy tűnjön el. A férfi meghajolt, és anélkül, hogy egy utolsó pillantást vetett volna Salvatore Piraccira, távozott.

- Látod? Ezért tisztelnek és szolgálnak. Mert dollárokkal illatosítom magam. Hatalmasra nőttem a rengeteg pénztől, amit eddig elnyeltem, de hidd el, még mindig olyan étvágyam van, mint egy emberevő óriásnak.

- Maga kifosztja a nincsteleneket - mondta ekkor Salvatore Piracci a fogát összeszorítva.

- Én is olyan voltam, mint ők - felelte a nő. - Tudom, mit kell elszenvedniük. És hidd el, megkönnyebbülést jelent számukra, hogy találhatnak valakit, akinek odaadhatják a pénzüket, valakit, aki megszabadítja őket a fájdaluktól, és megadja nekik, amire vágnak. Ha én nem csinálnám ezt, megtenné valaki más. Rosszabbul. És drágábban. Az én ügyfeleim szegény emberek. Igen. De nem tudom, miért kellene még nagyobb reménytelenségbe taszítanom őket azzal, hogy megtagadom tőlük az átkelés lehetőségét. Ha én nem lennék itt nekik, a tengerbe ugranának, és úszva vágnának neki az útnak.

Az asszony egy ideig hallgatott. Újra ivott egy korty vizet, aztán a kapitányra nézett. Az arca most olyan sima volt, mint egy Buddha-szoboré.

- Mit kíván tőlem? - kérdezte Salvatore Piracci.

- Tengerész vagy? - felelt kérdéssel a kérdésre a nő.

- Igen.

- Bizonyára úgy ismered a szicíliai partokat, mint a tenyeredet?

- Igen.

- Nos, pont ez kell nekem.

Salvatore Piracci végiggondolta, hogy mit is vár tőle ez az asszony. Láta magát, ahogy macska-egér játékot játszik a fregattal. Erre a

gondolatra elmosolyodott. Ugyanazt csinálni, csak ezúttal a másik oldalon.

- Én lennék a legjobb - mondta, miközben elképzelte, hogyan játszaná ki az elfogó hajók éberségét.

- Ebben biztos vagyok, kincsem. Ebből a munkából szépen meggazdagodhatsz. Tudom, hogyan kényeztessem a barátaimat.

- Miért én?

- Fehér vagy. Ez megnyugtatja az ügyfeleimet. Amikor a hajód fedélzetére lépnek, úgy érzik majd, hogy fél lábbal már Európában vannak. Bízni fognak benned. Arra gondolnak majd, milyen befolyásos és fontos ember lehetek, hogy még olaszokat is meg tudok vásárolni. És igazuk lesz. Mi a válaszod? Nem akarod megölni a te kövér pótmamádat?

Meglepő könnyedséggel felállt, és odalépett a kapitányhoz. Megsimogatta a férfi arcát, és fogatlan száját mosolyra húzva odamormolta neki:

- A munka holnap kezdődik. Ha elutasítasz, megtalálalak, és akkor isten irgalmazzon neked.

Ezzel odanyomta gyűrűit a kapitány ajkára, mintegy kényszerítve őt egy nevetséges kézcsókra, aztán intett neki, hogy tűnjön el.

Salvatore Piracci egy pillanatig még kábultan állt. Elakadt a lélegzete ennek a rémesen kövér, olajtól csillogó testnek a tömény illatától. Aztán sarkon fordult és elindult kifelé, miközben a ház úrnője odalépett a szalon közepén álló, halkán csobogó kis szökőkúthoz, hogy a lábát a vízbe dugva felfrissítse magát.

A kapitány csak ment, ment előre, nem is figyelve arra, hogy hol jár. Nem tudott szabadulni a fejében kavargó képektől. Egyre az óriásnő ocsmány arcát, fogatlan mosolyát és hurkás ujjait látta maga előtt.

Átkelt az utca túloldalára, majd a főutcán ment tovább. Minél messzebb akart kerülni az asszony házatól. A halántéka fájdalmasan lüktetett. Tompa harag ébredt benne, amitől a homloka lángolni kezdett. Eszébe jutott a nő a *Vittorió*ról. „Ezerötszáz dollárt

fizettettek velem a fiamért" - mondta az asszony. És eszébe jutott az is, hogy ezt hallva majdnem elsírta magát. Szédült az undortól. Hirtelen megállt az utca közepén, és megfogódzkodott a villanyoszlopban. Hányinger fogta el, másodpercekig öklendezett, de végül nem hányt. A halántéka majd' szétrepedt. A teste olyan forró volt, mint egy túlfűtött kazán.

Ekkor benyúlt a zsebébe. Megtapogatta a pénzköteget. A nő úgy dobta oda neki a pénzt, mint egy kutyának. Láta maga előtt a jelenetet. Elképzelte, hogy vadul az asszony nyakának ugrik, és megpróbálja lenyomni a torkán a bankjegyeket. Az egész köteget beletömi a szájába, és nyomja lefelé, amíg a nő meg nem fullad.

Folytatta útját, és megpróbált mélyeket lélegezni. Körülötte morajlott a város. Felnézett, és egy buszpályaudvarféleséget látott meg maga előtt. Több, indulásra várakozó autóbusz állt a tágas téren. Hogyan tudnak majd kihajtani innen ezek az ütött-kopott monstrok a két, sőt helyenként három sorban leparkolt személyautók között? - töprengett a kapitány. Odament az egyik buszhoz. Az ajtaja nyitva volt. A sofőr éppen abban a pillanatban indította be a motort, amikor Piracci bedugta fejét az ajtón. A jármű hangos csörömpöléssel megremegett.

- Hova megy? - próbálta túlkiabálni a motor és a rezgésbe jött bádoglemezek és csavarok zaját a kapitány.

A busz tele volt utasokkal. Sokan a középső folyosón álltak, mások a tetőn ültek vagy feküdtek, és a hátsó lépcsőn is emberfürtök lógtak. A sofőr nem értette meg a kérdést. Közelebb hajolt Piraccihoz.

- Hova megy? - ismételte meg a kapitány angolul.

Egy utas segítőkészen lefordította a kérdést a sofőrnek, aki végül válaszolt:

- Ghardaiába.

Salvatore Piracci mozdulatlanul állt. Fogalma sem volt róla, merre van ez a város. Magában ismételte a nevet: „Ghardaia... Ghardaia". A sofőr elvesztette a türelmét, és széles gesztusokkal igyekezett döntésre bírni a habozó utast: szálljon fel vagy maradjon itt, de ne akadályozza tovább az ajtó bezárását. Ghardaia. Salvatore

Piracci felszállt, odanyújtva néhány bankjegyet a sofőrnek.

Az ajtók végül nyitva maradtak, és a busz hirtelen elindult. Benzingőzt eregetve, nagy porfelhőt kavarva hagyták el Al-Zuwarahot. A kapitány előrehajolt, hogy lássa, merre tartanak. Egy idő után megállapította, hogy folyamatosan távolodnak a tengertől. Elvégeztetett. A Földközi-tengeren egymással bújócskát játszó hajók egyre távolabb kerültek tőle. Maga mögött hagyta a tengervíz szagát, a parton heverő bárkáját, az ismerős kontinenst, a gyalázatos emberkereskedelmet. Hátat fordított az árnyakkal és vágyakkal teli kikötőknek, és elindult a szárazföld belsejébe. Ghardaia. Magában elmosolyodott. Tetszett neki ennek az ismeretlen városnak a neve.

X.

A roham

A hajnal első óráiban keltem útra. Kijöttem az erdőből.

Elindultam a város felé. Egy nyugodt utcasarkot akartam találni. A nap nem süttött túl melegen. Kész voltam arra, hogy akár egész nap ott álljak, hátamat a falnak vetve, a járókelőknek könyörögve.

Legtöbbször nem kaptam semmit. Túl sok itt a kéregető. Mindenfelé, az utcákon, a dombok között. Koldusként bolyongunk a városban. De elég, ha az ember belebotlik valakibe, aki a mecsetbe indul, vagy onnan tart hazafelé a családjával. Az ilyenek mindig adnak egy kis alamizsnát, és megáldanak a Korán szavaival. Adnak valamennyit, mert a könyörületesség szent kötelesség. Ehhez persze szerencse kell. És ez ritka dolog. De egyetlen pénzérme elég ahhoz, hogy megváltoztassa az ember napját.

Elégedett voltam, amikor kiálltam az utcára, mert nem láttam más koldusokat. Bizonyos napokon olyan sok kéregető álldogál a városfal tövében, hogy okosabb azonnal továbbmenni. Ilyenkor a marokkóiak nemcsak hogy nem adnak semmit, de még ingerültek is lesznek a rengeteg koldus láttán. Ma nem ez a helyzet. Arra gondoltam, talán jó napom lesz. Az imára szólító felhívás előtt érkeztem, meglepő lett volna, ha nem találkozom néhány buzgó hívővel. Ám a főutcán átvágva szokatlan mozgólódásra figyeltem fel. Néhány dzsip állt az út közepén, jócskán lelassítva az utca forgalmát. Elrejtőztem. Figyeltem, mi történik. Láttam a három rendőrségi járművet, és megértettem, hogy ezt a napot nem a fal tövében állva fogom eltölteni, és hogy ma nem kapok semmiféle kegyes adományt, sem áldást. Visszajöttek. Figyelem őket. Nemrég érkezhettek. Talán van még néhány napunk. Amíg elhelyezkednek, és kidolgoznak valamilyen tervet. Amíg megkapják a parancsokat. Holnap már biztosan nekilátnak az utcák megtisztításának. Holnapután a dombok kerülnek sorra. Vissza kell mennem a táborba. Hogy figyelmeztessem Bubakart.

Legutóbb mohó méhrajként csaptak le ránk. Az éjszaka közepén. Egyszerre kapcsolták fel az autók reflektorait, és a dzsipjeikből kiugorva gumibottal ütöttek-verték mindenkit, aki az útjukba akadt. Egy pillanat alatt kitört a pánik. Mindenki igyekezett megtalálni a

zsákját, a takaróját, vagy próbált menedéket keresni a záporozó ütések elől. De nagyon sokan jöttek. Egyre csak csépeltek minket, majd ránk eresztették a kutyákat, amelyek előrángatták a rejtékhelyeiken ijedt vadként megbúvó embereket. Aztán felgyújtották a táborot. Korábban soha nem tettek ilyet. Benzinnel locsolták le a táborhelyen maradt zsákokat, a környező bokrokat. Mindent felégettek. Undorító benzinszag közepette semmisült meg az összes nyomorúságos holmink, amit eddig oly féltékenyen őriztünk éjjel-nappal. Bubakar mentett meg. Ő erősködött, hogy hagyjuk el az erdőt. Hülyeségnek tartottam eltávolodni a többiektől. De Bubakarnak lett igaza. Pontosan az erdő érdekelte őket. Rémségtől futottunk az éjszakában. És amikor az erdő mögöttünk maradt, újra beburkolt minket a csend. Lefeküdtünk arccal a földnek. Ott még mindig ütötték-vágták az embereket. Ott még mindig égtek a hálózások, és a kutyák belemartak a menekülők lábába. Ott teherautókra tuszkolták fel az összevert embereket. Összezsúfolták őket a platón, mint az állatokat. Nem törődve azzal, hogy egyesek véreznek, mások gyerekekkel vannak, megint mások pedig járni sem tudnak.

Legutóbb kutyákkal és benzinnel jöttek. Isten tudja, ez alkalommal mit hoztak magukkal.

A lehető leggyorsabban vissza kell érnem. Hogy mindenkit figyelmeztessenek. Menekülnünk kell, elbújni, várni, felkészülni a legrosszabbra. Megint csak saját magunkra számíthatunk.

Bármilyen történet is, Bubakarral maradok. Jobban megbízom benne, mint bárki másban. A többiek „Kacskálábúnak” hívják. Számomra ő egyszerűen Bubakar, és sehova nem megyek nélküle. Nem tud gyorsan futni, de ismer minden trükköt. Már hét éve gyakorolja a túlélést. Figyelmeztetnem kell őt. Ő tudni fogja, mit kell tennünk, hogy meglóghassunk a rendőrök elől. Futni nem tud, de igen kitartó. Ki tudja, én vajon képes lennék-e hét évig kitartani, amikor már most, nyolc hónap után ilyen kimerültnek érzem magam?

Mire visszaértem a táborba, mások már riadóztatták a többieket.

Szájról szájra terjedt a hír: „A marokkóiak visszajöttek.” Körülöttem mindenütt lázas nyüzsgés. Egyesek csomagoltak, indulni készültek. Mások azon töprengtek, hol rejtőzhetnének el.

A vezetők tanácskozássra ültek össze. Több mint ötszázan gyűltünk itt össze a fák között. Minden nemzetiségnek egy vezetője van. A Maliból, Kamerunból, Nigériából, Togóból, Guineából, Libériából jövő csoportok mindegyike választott magának egy-egy vezetőt, akik együtt döntenek az egész táborot érintő kérdésekről. Bubakar is részt vesz a tanácskozásokon. Ő nem vezető, de mindig meghallgatják a véleményét. Mert ő a legidősebb közöttünk. Tisztelik, mert már oly hosszú ideje vándorol, és már annyiszor bebizonyította, hogy nem adja be egykönnyen a derekát.

A vezetők félrehúzódtak, hogy a táborbeliek közbeszólásai ne zavarják meg a tanácskozásukat. Mi nyugtalanul vártuk, hogy milyen döntést hoznak. Aztán visszajöttek közénk, és Abdu azt mondta, elhatározták, hogy megpróbálunk átjutni. Megdöbbentünk. Mikor? Hogyan? Abdu elmagyarázta, hogy talán van még egy napunk és egy éjszakánk, mielőtt a rendőrök megrohamoznak bennünket. Meg kell előznünk őket. Holnap este szerencsét próbálunk.

Dzsuma, egy mali fiatalember megkérdezte, hogy mi a terv. Abdu hangosan válaszolt, hogy mindannyian jól halljuk:

- Ha éjszaka rázúdulunk a ceutai határra, ha mindannyian egyszerre, szélsebesen futva rohamozzuk meg a fémkerítést, nem tudnak mindenkit megállítani. Mostantól fogva erre kell felkészülnünk. A Ceutát Marokkótól elválasztó határzár hat méter magas. De vannak olyan pontok, ahol csak háromméteres. Ott fogunk támadni. Még van egy éjszakánk és a holnapi napunk arra, hogy létrákat készítsünk. Úgy kell megrohamoznunk Ceutát, mint egy citadellát. Ha átjutunk a kerítés túloldalára, megmenekültünk. Ha már odaát vagyunk, nem küldhetnek vissza minket. Ha már átjutottunk, gazdagok vagyunk. Elég az egyik lábunkat letenni a földre a szögesdrót túloldalán, éppen csak az egyik lábunkat, és szabadok leszünk.

Abdu szavaira nagy mozgolódás és láрма támadt. Most először

hallottunk ilyesmiről. Akik szerencsét próbálnak a határon, általában kis csoportokban teszik. Mi pedig ötszázan vagyunk. Próbálom megtalálni Bubakart a tömegben. Amikor észreveszi, hogy felé tartok, rám mosolyog. Egyfolytában rá gondolok, mióta Abdu ismertette velünk a tervét. Rettenetesen aggódom miatta. „Mit fogsz tenni, Bubakar?” Nem válaszol azonnal. Megint rám mosolyog. Végül halkán azt mondja: „Majd futok.” A rossz lábára gondolok, erre az átokra, ami túl lassúvá, túl ügyetlenné teszi. Arra gondolok, hogy nincs semmi esélye, és hogy ezt biztosan ő is tudja.

- Nem próbáltad meggyőzni őket, hogy másképpen kellene próbálkoznunk?

- Ez volt az egyetlen használható ötlet - feleli nyugodtan.

Biztos akarok lenni abban, hogy tisztában van a vállalkozása reménytelenségével, ezért nyomatékosan azt mondom:

- Szóval futni fogsz?

Habozás nélkül válaszol:

- Igen, Isten segedelmével.

A hangja határozottan, nyugodtan cseng. Látom a szemén, hogy nem csak azért mondja ezt, hogy megnyugtasson. Futni fog. Minden erejével. Bicegve. De minden dühét beleadja majd a futásba. Bubakar elszántságát látva le kell sütnöm a szemem. Észreveszi. Azt mondja: „Ne vesztegessük az időt. El kell készítenünk a létrákat.” A menekülők erdeje máris hatalmas ácsműhellyé változik. Ágakat vágunk le a fákról, megfaragjuk és összeszögeljük őket. Sorra születnek a jól-rosszul összetákolat létrák. Erős és hosszú létrákra van szükségünk. Ezekre felkapaszkodva kell felkészülnünk a nagy ugrásra. A megbízhatóságukon múlik az eljövendő életünk. Ha a létrák eltörnek, újra arra kényszerülünk, hogy a sivatagban várakozzunk. Ha kitartanak, bejutunk álmaink földjére. Minden figyelmünket és minden ügyességünket mozgósítjuk a létrák összeácsolásához. Mindenütt újabb és újabb darabok készülnek el. Mindenki saját létrát akar. Olyan sok kell belőlük, hogy az egész kerítést betakarhassuk velük.

Elszántan dolgozom. És erősnek érzem magam. Futni fogunk. Igen. És még a görbe lábú Bubakar is gyorsabb lesz, mint egy jaguár. Futni fogunk, és a rohamunknak semmi sem állhat ellen. Meg sem fogjuk érezni a szögesdrótot. A golyók a lábunk alatt füttyülnek majd el. És hajnalban, amikor a marokkói rendőrök idejönnek, hogy felgyűjtsák a táborunkat, csak egy lecsupasztított erdőt találnak itt - és néhány, hasztalan igyekezetüket kinevető madarat.

Már több mint két órája fekszünk a magas fűben. Mozdulatlanul. Az előttünk lévő határt figyelve. A dombhát tele van emberekkel, akik mind nyugtalanul kémlelik az éjszakát. Ötszáz ember, akik megpróbálnak nem köhögni. Nem beszélni. Ötszáz ember, s mindegyikük szeretne olyan lapos lenni, mint egy kígyó. Várunk. Abdunak kell majd megadnia a jelet. Körülbelül éjjel két óra van. Talán már el is múlt kettő. Látjuk odalent a fémkerítéseket. Két ilyen akadály magasodik előttünk. A kettő között vékony földsáv terül el, ott járőröznek a spanyol rendőrök. Tehát kétszer kell majd másznunk. Mindegyikünk a szögesdróttal borított kerítésekre mered, rohamozásra alkalmas helyet keresve. Oly közel vagyunk. Alig néhány méternyire attól az élettől, amiről álmodunk. Egy madárnak egy percébe sem kerülne, hogy átjusson a határon. Itt van előttünk. Karnyújtásnyira.

A spanyol rendőrök nincsenek sokan. Alig húszat láttunk. Csakhogy az első kerítés mentén marokkói őrszemek is járőröznek. Vajon hányan jutnak át közülünk? Kinek fog sikerülni, és kinek nem? Nem merünk egymásra nézni, de pontosan tudjuk, hogy minden most dől el. És hogy nem mindenki fog átjutni. Ez része a tervnek. Egyeseknek kudarcot kell vallaniuk ahhoz, hogy mások átjuthassanak. A rendőrök azzal lesznek elfoglalva, hogy legyűrjék és megbilincseljék azokat, akiket elkapnak, s addig a banda többi tagja rohanhat tovább. Azon tűnődöm, milyen sors vár rám. Néhány óra múlva talán már Spanyolországban leszek. Akkor utazásom véget ér. Ha sikerül. Csak néhány óránnyira, néhány méternyire vagyok a boldogságtól, éber kutyaként, feszülten várakozom.

Bubakar hirtelen odakúszik mellém, s hallom, ahogy a fülembé súgja: „Ígérd meg nekem, Szulejmán, hogy amikor majd futunk, a lehető leggyorsabban fogsz vágtatni. Csak magaddal törődj. Ígérd ezt meg nekem.” Nem válaszolok. Értem, hogy Bubakar mire kér. Azt akarja, hogy ne törődjek vele. Hogy ne várjam meg, ne próbáljak segíteni neki. Felejtsem el a rossz lábát, ami akadályozza majd a futásban. Bubakar arra kér, hogy ne figyeljek a mellettem szaladókra. Hogy csak magamra gondoljak. Ne törődjek azokkal, akik elesnek futás közben. Sem azokkal, akiket a rendőrök elkapnak. Hogy csak a saját légzésemre koncentráljak. Ezt kéri tőlem Bubakar. És mivel még mindig nem felelek neki, belém csíp, és nyomatékosan megismétli: „Ígérd meg, Szulejmán. Csak így juthatsz át.” Nem akarok válaszolni Bubakarnak. Futni fogunk, mint az állatok, és ez máris undorral tölt el. Elfelejtjük azoknak az arcát, akik az utóbbi hat hónapban ott voltak mellettünk minden éjjel és minden étkezésnél. Kemények és vakok leszünk. Nem akarok válaszolni Bubakarnak, de ő folytatja, és megszorítja a karom. „Ha elesel, Szulejmán, ne számíts rá, hogy visszamegyek érted. Ennek vége. Mindenki fut. Egyedül vagyunk. Hallod? Egyedül kell futnod. Ígérd meg.” Ekkor aztán engedek az unszolásnak. És megígérem Bubakarnak. Megígérem neki, hogy otthagynom majd, ha lerogy a porba, hogy nem fogok a segítségére sietni, ha egy rendőrkutya véresre marja a lábát. Megígérem neki, hogy elfelejtem, ki vagyok. Elfelejttem, hogy már nyolc hónapja ő vigyáz rám. A roham idejére vadállattá változunk. Talán ez is része az utazásnak. Az, hogy erőszakossá és vakká kell válnunk. A testvériség ott maradt az erdőben. Hátat fordítunk neki. Ez most a gyorsaság és a magány órája.

„Ha Isten is úgy akarja, odaát találkozunk” - mormolja még Bubakar megveregetve a vállamat. És ezzel visszafekszik a fűbe. Isten kezébe helyezzük a sorsunkat, mert tudjuk, hogy egymásra nem számíthatunk. Süketek leszünk bajtársaink kiáltásaira, és azért imádkozunk, hogy Isten ne legyen az. Úgy érzem, ezektől a fűben fekvő várakozással töltött pillanatoktól még gyorsabban öregszen, mint a sivatagon való

átkeléstől. Egyre csak nehézségekkel találkozunk: pénzt kell szerezni, tárgyalni az embercsempészekkel, menekülni a marokkói rendőrök elől, leküzdeni az éhséget, a szomjúságot. És nemcsak ez a gond, hanem az is, hogy közben mivé válunk. Szeretném megkérdezni Bubakartól, mit fogunk csinálni, ha már átjutottunk a túloldalra, s ott egyszer csak észrevevessük, hogy ocsmány ember lett belőlünk. Bubakar azt akarja, hogy fussak, tehát futni fogok. És ha szolongat, ha rimánkodik, akkor sem megyek vissza érte. Meg sem fogom hallani a kiáltásait. Magamba zárkózom, nem is fogom látni a körülöttem futók arcát. A saját testemre fogok koncentrálni. A lélegzetemre. Arra, hogy kitartsak. Erős leszek. Most kell erősnek lennem. Egyszer s mindenkorra. Mégis felteszem magamnak a kérdést: ha sikerül átjutnom, ki lesz az az ember ott, a túloldalon? Vajon felismerem majd?

Az éjszakai levegő egyre hűvösebb lett, s mi kezdtünk elgémberedni a hidegtől. Testünk elfáradt a mozdulatlanságtól. Alig vártuk, hogy kinyújthassuk a lábunkat, hogy felpattanhassunk és futhassunk. Semmi zaj nem zavarta meg a fölöttünk elhúzó felhők néma röptét. A madarak elhallgattak - meglepte őket ez a több száz, a földön lapuló árnyalak -, de úgy tűnt, a rendőrök ezt nem vették észre.

Hajnali három óra körül valami mozgást láttunk a spanyol oldalon. Ekkor váltották le a járőröket. Emberek kászálódtak le egy teherautóról, mások pedig felszálltak rá. A váltással kevesebb rendőr érkezett. Összesen tizenöt. Öttel kevesebb, vagyis ugyanennyivel többen jutnak át közülünk. Ekkor Abdu talpra ugrott, sziluettje élesen rajzolódott ki a dombtetőn, és elbődült: „Támadás!” Mindannyian egyszerre pattantunk fel. Mintha hirtelen ötszáz ember bújt volna elő a földből. A spanyol őrkővé dermedtek. Bizonyára még nem értették, mi történik. Valószínűleg már látták a közelgő árnyalakokat, és hallották a kiáltásainkat, de még nem fogták fel, hogy hamarosan egy hatalmas hullám zúdul rájuk. Egy szempillantás alatt talpra ugrottam. És máris magam mögött hagytam Bubakart és a magas fűvet.

Testem lenyomata bizonyára még sokáig megmaradt a páfrányokon, e végtelenül hosszú várakozás egyedüli nyomaként.

Futok. A létrámat szorongatva nyargalok le a dombról. Nem győzők csodálkozni azon, hogy milyen sokan vagyunk. Megelőzők néhány embert, akik ugyanolyan dühösen fűjtatnak, mint én. Futok. Gyorsan haladok. Fiatal vagyok. Utat kell törnöm magamnak a tömegben. Mindenki a fémkerítésre szegezi a tekintetét. A spanyol örök most értették meg, mi történik. Üvöltések harsannak az éjszakában. Vajon mit kiabálnak? Talán azt parancsolják, hogy álljunk meg? Semmi nem állíthat meg minket. Néhány rendőr a levegőbe lő. Ezek bizonyára figyelmeztető lövések. Így akarnak megfélemlíteni minket. Ám mi nem félünk a golyóiktól. Nincs nekik annyi, hogy mindannyiunkra jusson. Erősen szorítom a létrámat. Már csak néhány méternyire vagyok a kerítéstől. Most nekitámasztom a létrát az akadálnak. Nincs időm megnézni, hogy felér-e a kerítés tetejéig, máris mászni kezdek. Több tucatnyi létrát látok magam körül. Csapatunk legfiatalabb tagjai már megérkeztek. Megkezdődött a roham. Szélsébesen kapaszkodom fölfelé. A létrafokok kitartanak, de a létrám nem elég hosszú. A kerítés még jó méternyire magasodik fölém. Megragadom a szögesdrótot, ami véres sebeket ejt a kezemen. Nem számít. Át akarok jutni. Lihegek. Karizmaimat megfeszítve próbálom felhúzni magam a kerítés tetejére. Ki kell tartanom. A kerítés vadul rázkódik, hullámszik. Nyikorog, és ide-oda csavarodik a belé kapaszkodó számtalan ujjtól. Fent vagyok. Már csak át kell vetnem a lábam a szögesdróton, és kezdek is leereszkedni a túloldalon. A rendőrök ekkor könnygázgránátokat lőnek ki az ostromlók átláthatatlan tömegére. Hallom a szemüket eltakaró, fuldokló emberek rémült kiáltásait. De a legrosszabb még csak ezután következik. Teljes gázzal megérkeznek a marokkói rendőrség járművei, és a hátunkba kerülnek. Beszorultunk a marokkóiak és a kerítés közé. Mászni kell. Nincs más megoldás. Lövéseket hallok. Testek zuhannak a földre. Ekkor látom meg Bubakart, egy létrán áll, néhány méternyire tőlem. Félúton a talaj és a kerítés teteje között. Nem mozdul. Fennakadt a szögesdróton, és nem tudja kiszabadítani

magát. Alatta az ostromlók vadul üvöltenek. El akarják kapni a lábát, hogy lerángassák, és szabaddá tegyék az utat a maguk számára. Nem gondolkodom. Lejjebb ereszkedem, és átkapaszkodom hozzá. Már ott vagyok mellette, és letépem a pulóvere ujját. Bubakar csodálkozva néz rám. Ahogy egy kutya mered a holdra. Ráüvöltök, hogy siessen. Megint mászni kezd fölfelé. Már mindketten fent vagyunk a kerítés tetején. Gyorsnak kell lennünk. A még odalent lévőkhöz kitör a pánik. Hogy elkerüljék a marokkóiak gumibotjait, a többiek átágazolva, másokat lelökve igyekeznek felmászni a létrákon. Mindenki próbálja menteni az életét. Átemelem Bubakar élettelen lábát a szögesdrót fölé, és elkezdünk leereszkedni a túloldalon. A karom elzsibbad, már nincs erőm megtartani magam, és lezuhanok. Érzem a föld kemény ütését. A térdem a hasamba nyomódik. Fáradt vagyok, de érzem a talpam alatt ezt az új földet, és ettől egy hódító ereje költözik belém. Már majdnem ott vagyunk. Már csak a második kerítésen kell átmásznunk. Bubakar ott fekszik mellettem. Hallom a lihegését, úgy zihál, mint egy vadállat a hajtóvadászat után. Mindketten itt vagyunk. Szeretnék mosolyogni, mert titáni erőt érzek az izmaimban. Átugrottam Európába. Tengeren gázoltam át, és hegyeket másztam meg. Szeretném megölelni Bubakart, de erre nincs időnk. Még egy kerítésen át kell jutnunk. Bubakar velem egyidejűleg tápaszkodik fel. E pillanatban a cél nagyon közelinek tűnik. Nem is sejtjük, hogy a legrosszabb még hátravan.

XI.

A néma hírnök

A busz megállt az út szélén. Salvatore Piracci kinyitotta a szemét. Már régóta bóbiskolt. Körülötte, ameddig csak ellátott, nem volt más, mint a nap hevétől megrepedt kövek és kavicsok. Vajon miért álltak meg itt? A semmi közepén? Próbálta megérteni a dolgot, tekintetével benzinkutat, úttorlaszt vagy valami egyéb okot keresve... Talán egyszerűen csak a busznak van szüksége pihenőre, mint hajdan a lovaknak?

Ekkor hallotta meg az ingerült hangokat a busz elejéből. A sofőr elindult hátrafelé, utat törve magának az utasok között. Egyesekhez egy szót sem szólt. Mások mellett azonban megállt, és gyorsan, ingerülten mondott nekik valamit. Emezek próbáltak védekezni, felemelni a hangjukat, érvelni, de a sofőr addig nem tágitott mellőlük, amíg elő nem húztak a zsebükből némi pénzt, és a kezébe nem csúsztattak néhány újabb bankjegyet. A kapitány nem tudta eldönteni, hogy jogos pótdíjról vagy alig leplezett rablásról van-e szó. Úgy tűnt, az utasok nem lázadoznak túl vehemensen az eljárás ellen, de hát mit is tehetnének ezen a semmi közepén álló buszon?

A sofőr egyre közeledett felé. A busz hátulja felé tartott. Amikor odaért a kapitányhoz, szaporán pergő nyelvvel magyarázott neki valamit, és kezével a pénz jelét mutatta. Salvatore Piracci fáradt tekintettel nézett rá, és nem válaszolt. A sofőr erre megemelte a hangját, és egyre azt ismételte: „*Money!... Money!*” A kapitány ekkor benyúlt a zsebébe, előhúzta az ott lapuló bankjegyeköteget, és az egészet a sofőr kezébe nyomta. A sofőr, furcsa módon, nem tűnt igazán elégedettnek. Nekilátott, hogy gondosan megszámolja a pénzt, majd ahelyett, hogy az egészet zsebre vágta volna, visszaadott Salvatore Piraccinak két gyűrött bankjegyet. Mintha beérte volna egy meghatározott összeggel, mintha a kapitánynak egy pontosan megszabott jogos és hivatalos pótdíjat kellett volna megfizetnie, és nem valami önkényes, spontán sarcot.

A kapitány, semmit nem értve, visszatette a zsebébe a bankjegyeket. „Talán teljesen normális dologról van szó - gondolta. - Fogalmam sincs, hol van Ghardaia, honnan tudhatnám, mennyi a viteldíj oda?”

Egy ideig még elrágódott a kérdésen. Azon tűnődött, miért nem kérte el tőle a sofőr rögtön az induláskor a teljes viteldíjat, de mivel választ nem talált, úgy döntött, hogy nem töpreng tovább ezen.

A sofőr lassan visszament a helyére. Aztán, körútjával láthatóan elégedetten, felbőgte a motort, és a busz folytatta útját. A hőség kegyetlenül csapott le a jármű tetejére. A kerekek által felvert por az ablakokon át beáramlott az utastérbe. Ez az újabb megpróbáltatás arra készítette az utasokat, hogy megpróbáljanak elaludni. Salvatore Piracci is újra lehunyta a szemét. Kényelmetlen testhelyzete és a busz vad rázkódása ellenére is sikerült elbóbiskolnia.

Mennyi idő telhetett el az előbbi különös megálló óta? A kapitány hirtelen azt érezte, hogy egy kéz megrázza a vállát. Kinyitotta a szemét. Az egyik szomszédja, egy mellette ülő férfi mosolyogva nézett rá, és elég jó angolsággal azt kérdezte tőle: - Honnan jön?

Salvatore Piracci először furcsállja, hogy ezért felrázzák álmából. Az rendben van, hogy a férfi kíváncsi, de igazán várhatott volna a kérdéseivel, míg felébred. De nem mond semmit. A férfira néz. Rokonszenves arcú, őszinte tekintetű fickó, aki nyilván egy kis beszélgetéssel akarja elütni az időt.

- Európából - mondja a kapitány.

A férfi álmélkodó mosollyal mered rá. Most más arcok is felé fordulnak. Salvatore Piracci érzi, hogy a szavai úgy terjednek majd el a körülötte lévők között, mint egy betegség, és hogy ez ellen nem tehet semmit.

Ekkor az első kérdést feltevő férfi szomszédja megkérdezi, igaz-e, hogy ott hideg van. És Salvatore Piracci rádöbben, hogy mindenki, aki hallotta a kérdést, türelmetlenül várja a választ.

- Túl hideg - feleli.

Az emberek erre nevetni kezdenek, mintha a kapitány valami vicceset mondott volna, mintha a végsőkéig eltúlozta volna földrészének eme aprócska fogyatékoságát. Salvatore Piracci már tudja, mire számíthat. Nem fogják békén hagyni. Kérdésekkel fogják bombázni, és mindegyiket ugyanazzal a céllal teszik majd fel: hallani

akarják, milyen szép ott az élet, és milyen jó, ha valaki oda születik. Nem mindegyikük készül oda, de hazaérve mindannyian továbbadják majd a barátaiknak, a rokonaiknak, az unokatestvéreiknek, miket mesélt nekik a buszon az a különös fehér ember. És a láz továbbterjed, s mindenütt seregnyi fiatalembert ragad magával, akik készek lesznek bármire, hogy eljussanak az ígért földjére. Ez a gondolat undorral tölti el. Eszébe jut a Vittoriával érkezett asszony és a halott fia, akit a tengerbe dobtak a semmi közepén.

És amikor egy szemüveges fiatalember azt tudakolja, hogy van-e ott munka, a kapitány minden szót megnyomva így felel:

- Nincs. Nincs munka. Egyáltalán nincs munka.

A válasz nagy felzúdulást kelt hallgatósága körében. Most a sofőr kérdezget, aki szintén hallótávolságon belül van, és egyetlen szót sem mulasztott el a beszélgetésből. Salvatore Piracci mindenkinek úgy válaszol, ahogy helyesnek gondolja. Elhatározza, hogy kemény lesz. Beszél a gazdagok nyomorúságáról. Az innen odaérkezők többségére váró rabszolgaéletről. Beszél a hatalmas üzletek okozta csömörről, amelyekben minden kapható, de nincs ott semmi olyan, ami elengedhetetlenül szükséges volna. Beszél a pénzről. Az erőszakról és annak uralmáról.

Az emberek eleinte csodálkozva, aztán rosszkedvűen hallgatják. Később mindenfélét odakiabálnak neki számára ismeretlen nyelveken. Vajon sértéseket vágnak a fejéhez? Vagy felszólítják, hogy hallgasson? A kérdések lassan megritkulnak. Az arcok újra megkeményednek. Már senki nem akarja hallani, amit mond. Azok, akik a beszélgetés kezdetén hátrafordultak az ülésen, hogy jobban hallják a válaszait, most ismét a hátukat mutatják neki. Egyesek beszélgetni kezdenek maguk között, bizonyára a róla alkotott véleményüket osztják meg egymással. „Tudom, mit gondolnak - tűnődik Salvatore Piracci. - Haragszanak rám, amiért ilyeneket mondtam.” Látja a tekintetükön, hogy nem hisznek neki, és hogy bármit mondott is, semmi nem akadályozza meg őket abban, hogy tovább dédelgessék a csodás Európáról szóló álmaikat.

Újra csend telepedett a buszra. Csak a motor zaját lehetett hallani.

Salvatore Piracci magában megesküdött, hogy soha többé nem válaszol egyetlen kérdésre sem. Még arra sem, amit mindig elsőként tesznek fel neki: „Honnan jössz?” Még ezt is elereszti a füle mellett. Némaság. Mostantól fogva ez lesz a válasza mindenre. Ő senkit nem fog arra buzdítani, hogy útra keljen. Nem fogja táplálni a kivándorolni vágyók illúzióit. Hallgatni fog. Némán fog keresztülutazni ezeken az ismeretlen országokon.

Amikor egy út mentén fekvő apró tanyához értek, a busz ismét megállt, a sofőr újra felpattant, és az álló utasok sorai között elindult hátrafelé. Megint lecövekelt Salvatore Piracci előtt, és ismét a pénz jelét mutatta. A kapitány kihúzta a zsebéből a két megmaradt bankjegyet, de a sofőr jelezte, hogy ez nem elég. Meg akarván mutatni a másiknak, hogy nincs több pénze, Salvatore Piracci kifordította a zsebeit. Ám ez a legkevésbé sem enyhítette a sofőr dühét, aki most tüntetően az ajtóra mutatott. Salvatore Piracci először azt hitte, ez csak amolyan megfélemlítő manőver, de hamarosan be kellett látnia, hogy a sofőr valóban azt akarja, hogy leszálljon. Egy idő után már a türelmetlenkedő utasok is elkezdtek mutogatni neki, úgy hessegették le a buszról, ahogy egy legyet vagy egy rossz szellemet hajt el magától az ember.

Bele kellett hát törődnie, hogy leszállítják a járműről. Egészen megdöbbsent a történetektől. Nem tudta, hol van. Fogalma sem volt róla, mihez kezdjen. A busz máris indulni készült. Salvatore Piracci hitetlenkedve, tehetetlenül lógó karral állt az út szélén. Nem tudta felfogni, hogy valójában mi is történt. Mi ez az ostobaság, hogy az utasoknak több részletben, a megtett útszakaszok függvényében kell kifizetniük a viteldíjat? Miért nem mondta meg neki a sofőr rögtön az út elején, hogy a pénze nem elég Ghardaiáig? Hacsak nem valami helyi szokásról van szó: az utasnak joga van felszállni a buszra, és addig utazni, amíg a pénzéből futja. Talán ahelyett, hogy megtiltanák a felszállást azoknak, akiknek nincs elég pénzük, lehetővé teszik számukra, hogy közelebb jussanak az úti céljukhoz. Ebben lenne némi logika. De Salvatore Piracci nem tudta kizárni a másik lehetőséget

sem: az utasok kérdéseire adott válaszai miatt szállították le. Így fizettek meg neki sötét jóslataiért és figyelmeztető szavaiért. Rossz szellemet láttak benne, és inkább otthagyták az út szélén, nehogy ártalmas hatással legyen az utasok sorsára.

Leszállt az est. Salvatore Piracci körülnézett. Mihez kezdhet itt? Fáradtnak, kimerültnek érezte magát. Ha már egy ilyen buszon sem kaphat helyet, talán okosabb, ha feladja.

A tanya néhány szegényes faházból és egy kör alakú, az ideérkező járműveknek pihenőhelyül szolgáló feltöltött platóból állt, ahol néhány öreg autó parkolt indulásra várva, hacsak nem azért hagyták itt őket, hogy ez legyen a végső nyugvóhelyük. Két teherautó is volt ott. Salvatore Piracci elindult feléjük. A járművektől húsz-harminc méternyire embereket pillantott meg. Körülbelül harminc férfi ült körbe a lobogó tüzet. Itt táboroztak le, valószínűleg a reggelt várják, hogy aztán folytassák útjukat. Egyesek már leterítették a porba a takarójukat. Salvatore Piracci érezte a vállára ereszkedő hideget. Félénken közelebb ment a csoporthoz, odavonzotta a tűz melege. Az ott ülők ügyet sem vetettek rá. A kapitány még közelebb merészkedett, és letelepedett a többiek közé. A kör közepén, a tűzrakástól néhány méternyire egy magas, csillogó szemű férfi ült, és buzgón magyarázott valamit a társainak. Minden tekintet rá szegeződött. Rendkívül figyelmesen hallgatták. A férfi valószínűleg Maliból vagy Elefántcsontpartról származott, mert franciául beszélt. Salvatore Piracci nagyon koncentrált, hogy megértse, mit mond. Először autókról beszélt, egy fáradtságos és veszélyes utazásról. Aztán, ahogy folytatta, újra és újra elhangzott egy szó, amit mindig különös áhítattal ejtett ki:

- Massambalo.
- Az ki? - kérdezte egy takarójába burkolózó férfi.
- A kivándorlók istene - felelte nyugodtan az elefántcsontparti.
- Hogy nevezted őt?
- Massambalo. Hamassala vagy El-Rasthu - mondta a másik. - Több neve is van. Itt él valahol Afrikában, egy lyukban meglapulva,

ahonnan nem jön ki soha.

- Akkor honnan tudod, hogyan néz ki?

Salvatore Piracci azon kapta magát, hogy valódi kíváncsisággal várja a választ.

- Róla nem lehet tudni semmit - folytatta a mesélő. - De vannak segítői, jó szellemek, ők utaznak helyette. „Massambalo árnyainak” hívják őket. Bejárják az egész földrészt. Szenegáltól Zaíre-ig, Algériától Béninig. Különböző alakot ölthetnek magukra: az út mentén a kecskéit őrző gyermek, egy öregasszony, egy furcsa tekintetű teherautósofőr. Ezek az árnyak egy szót sem szólnak. Massambalo rajtuk keresztül látja a világot. Látja, amit ők néznek. Hallja, amit ők hallgatnak. Az ő segítségükkel vigyáz arra a sok százezer emberre, aki elhagyta a szülőföldjét. Ezek az árnyak mindig úton vannak. Csak egyszer találkozhatunk velük. Az egyik pihenőhelyen. Vagy útközben. És csak annyi időre, amíg útbaigazítást vagy egy cigarettát kérünk tőlük. Az árnyak nem beszélnek. És soha nem fedik fel a kilétüket. A velük találkozó utazónak kell kitalálnia, hogy kik ők valójában. Ha sikerül, akkor a vándor lassan, tiszteletteljesen odaléphet az árnyhoz, és felteheti a következő egyszerű kérdést: „Massambalo?” Ha az árny bólint, akkor az utazó adhat neki valami ajándékot. Massambalo árnya átveszi és megőrzi ezt az ajándékot. Ezzel jelzi, hogy az illető szerencséivel jár. Hogy az öreg Massambalo vigyáz majd rá.

Salvatore Piracci látta, hogy a körülötte ülők döbbsent, csodálkozó arccal hallgatják a férfit. Ezek az emberek valósággal itták a mesélő szavait. A megkönnyebbülés fénye csillant fel a szemükben. Létezik tehát valahol egy jó szellem, aki vigyáz rájuk. Talán nem adatik meg nekik, hogy találkozzanak vele, de a világ többé már nem üres. Árnyak járnak benne, akik felkarolják az ügyüket. Az emberek megbabonázva hallgatták a mesélőt. Salvatore Piracci egyre csak ezeket az arcokat nézte, melyekre mély bárdákat vágott a nyomor és a szenvedés. E bolyongó szellemek létezéséről értesülve a tűznél ülők hirtelen mind visszaváltoztak gyermekké, és máris arról álmodoztak, hogy talán találkozhatnak az árnyak valamelyikével.

Az emberek az éjszakában olyan történeteket meséltek egymásnak,

amelyektől a többiek szeme felcsillanhat. A régi világ tehát még nem halt meg. Vannak még türelmetlenségtől fűtött emberek, akik mosolyogva szövik tovább álmaikat a távoli boldogságról, amelyben egyszer részük lesz.

A kapitányt valamiféle undor kerítette hatalmába, anélkül hogy el tudta volna dönteni, vajon azért lett ilyen keserű a szája, mert képtelen osztozni a többiek lelkesedésében, vagy azért, mert látnia kellett, hogy ilyen fokú hiszékenység is létezik a világon. Ez a két érzés kavargott a lelkében. A rosszullet kerülgette ezektől a történetektől, amelyek emberek sokaságát készítetik arra, hogy nekivágjanak a kockázatos útnak. Ő tudta, hogy a vihar óráiban nincs semmiféle jó szellem, aki vigyázna a szerencsétlenekre. Mindez merő hazugság. De mindeközben egy másik, az előzővel össze nem egyeztethető fájdalom is kínozza: azt fájlalta, hogy nem tud osztozni ezeknek az embereknek a hitében. Szeretett volna ő is ugyanígy hinni. Szerette volna, ha az ő szemében is ugyanaz a vak öröm csillogna. Ha ez az egyszerű szó - „Massambalo” -, amint csak elhangzik, a többiekhez hasonlóan, neki is valódi erőt adna. Ám az ő lelke már üres. És elnyűtt. A tekintete többé már semmitől nem tud felragyogni. „Már nem tartozom az emberek közé” - gondolta. És lassan, anélkül hogy megzavarta volna a beszélgetést, felállt és elindult. Egyre távolodott a tüztől és annak melegétől, s hagyta, hogy elnyelje a sötétség.

Már nincs miért éljek” - gondolta Salvatore Piracci maga mögött hagyva az utazók kis csoportját. Egy ideig még elkísérte a tűz körül ülők hangja. Céltalanul, magát alig vonszolva ment tovább, és hagyta, hogy egy belső hang az egész lényét elárassza. „Már nincs senki, akit érdekelne, hogy mi lesz velem. Se rokonok, se feleség, se gyerek. Egy magányos élet, elszakadva mindentől és mindenkitől, egy önmagába zártan folydogáló élet, egészen a végelgyengülésig. Az eltűnésem nem változtat majd semmin. A hatalmas csillagos ég már nem vigyázza az életemet.”

Megállt és belebámult az út kavicsait hús szellővel cirógató éjszakába. „Ha folytatom, hosszúnak fogom érezni az életem. Úgy kiszáradtam, mint egy régen használt üres tömlő. Nincs már semmi, ami vágyat ébresztene bennem. Nézem az embereket, és nem értem őket. Ideje meghalnom, íme, elérkeztem utam végére.” Azokra gondolt, akiknek a lelkét túl korán cserbenhagyja a testük, azokra, akiknek azért kell eltűnniük, mert a testük nem bírja tovább. Az ő esetében fordítva történt a dolog. A teste még bírná. Még nem öreg és nem is beteg. De a lelke kiszáradt. Két lehetőség áll előtte: kitart mindaddig, amíg a teste fel nem adja a küzdelmet, vagy most azonnal véget vet mindennek. Semmi fájdalmat nem érzett. Nem akart kitörni belőle semmiféle kétségbeesett kiáltás. Az élet egyszerűen elszállt belőle.

„Az egész akkor kezdődött, amikor az a nő megszólított a cataniai piac utcáin - gondolta. - Valójában azért keresett meg, hogy megmondja nekem: ideje felkerekednem, hogy útközben érjen a halál. Mióta találkoztam ezzel a nővel, nem teszek mást, csak fokról fokra közelebb kerülök a halálomhoz. Át kellett kelnem a tengeren, hogy idejőjjek. Magam mögött kellett hagynom mindazt, ami voltam. És most ott tartok, hogy már nincs mit magam mögött hagynom. Ez az utolsó utam. A legutolsó. Már csak bele kell törődnöm az eltűnésembe. Hamarosan beleolvadok a sötétségbe. Végre ledobom a vállamról minden fáradtságomat.”

Ekkor eszébe jutott a fegyver, amit az asszonynak adott. „Ha most nálam lenne, minden oly könnyű volna. A lövés zajára összerezennének a csillagok, aztán semmi.”

De nem volt nála semmi, nemhogy pisztoly, de még csak egy kés sem. Elindult a két, álomba dermedt teherautó sötét tömege felé. Nesztelenül lopózott el mellettük, mígnem odaért a járművek hátuljához. Letérdelt és nekilátott, hogy a teherautó hasa alól előhúzza az alumínium-emplőként ott domborodó két benzineskanna egyikét. A kanna tompa, fémcsapattal zuhant a földre.

Amikor lecsavarta a kanna kupakját, az üzemanyag átható szaga elnyomta az éjszaka nyugodt illatát. Már nem gondolt semmire. Egy fáklya, egy felvillanó fény, aztán a semmi - ez lesz belőle. Elkezdte magára locsolni a benzint, a lábára, a mellkasára, a hajára. Az erős, undorító szagtól majdnem elájult. Most ott ült a földön, szétterpesztett lábbal, lehajtott fejjel. Már senki nem törődik vele. Benzincseppek csorogtak le átnedvesedett ruháján. Egyetlen benzintócsa volt, amely hamarosan lángra lobban. Nagy levegőt vett, hogy hagyja magába áramlani ennek az utolsó éjszakának minden szépségét. Távol volt a világtól, és már arra sem futotta az erejéből, hogy keresztet vessen.

Még hallotta a tüzet körülülő emberek hangját. Alig tízméternyire voltak mögötte, mégis olyan távolinak tűntek, hogy furcsának találta ezt a lármát. „Vannak még olyanok, akik az életet választják - gondolta. - Azok ott beszélgetnek, fáznak, azon töprengenek, mit hoz számukra a holnap. Nincs semmijük, szegényebbek, mint én valaha is voltam életemben, de kitartanak. És mindenütt ezen a földrészzen vannak hozzájuk hasonlóak, akik készek megküzdeni a porral és az éhséggel. Úgy helyes, ha átengedem nekik a helyemet.”

Kotorászni kezdett a zsebében, remélve, hogy talál valamit, amivel meggyújthatja a magára locsolt benzint. Végigtapogatta az ingét, aztán a nadrágját is. Nem talált semmit. Se öngyújtót, se gyufát. Reménytelenség és undor áradt szét a szívében. Milyen nevetséges helyzet. Véget akar vetni mindennek, és nincs mivel. Jót nevetett volna a dolgon, ha nem tragédiaként éli meg a helyzetet. Ha nála volna a fegyvere, minden olyan egyszerű lenne. Felháborította, hogy ilyen csúfság megeshetett vele. „Fenékig kell ürítenem a keserű poharat” - gondolta. Itt kell maradnia, megvárnia a napkeltét, amikor majd rátalálnak benzintől bűzlő testére, újra el kell majd szenvednie a kérdéseket, az emberek kíváncsiságát, újra küzdenie kell, és mindez már előre elfárasztotta. Elkeseredetten keresett valami más módot arra, hogy végezzen magával, de nem talált.

Ekkor lépések zaját hallotta meg a háta mögül. Valaki jön. Lassan megfordult, remélve, hogy az illető nem vette észre. Összerezcent, amikor meglátta, hogy egy férfi áll néhány lépésnyire mögötte, és

kérdőn mered rá. A férfi nem szólt semmit, valószínűleg próbálta megérteni, hogy mi játszódik le a szeme előtt. Láta az üres benzineskannát és a kapitány körül sötétlő benzintócsát. Lassan, fokozatosan rémület fátyolozta el a szemét. Salvatore Piracci megérezte, hogy a férfi mindjárt felkiált, riadóztatja a többieket, segítséget hív. Óvatosan odaintett neki, hogy hallgasson, aztán egyenesen a férfi szemébe nézve megkérdezte tőle, hogy van-e gyufája. Amikor a másik meghallotta a kérdést, rémülten hátrahőkölt. A kapitány megpróbálta visszatartani. Csak nehogy visszamenjen a táborba! Térdre rogyott az ismeretlen előtt, és a tekintetét ráemelve megismételte kérdését:

- Kérem! - mondta határozott hangon. - Kérem!

Az ismeretlen megértette, hogy higgadt emberrel van dolga, hogy nem egy örült térdel előtte. Kiérezte a kapitány hangjából a mély elszántságot, de Salvatore Piracci reményeivel ellentétben ez csak még jobban megrémítette. Most úgy mérte végig a kapitányt, mintha egy szörnyeteget venne szemügyre. Salvatore Piracci a férfi tekintetéből megértette, hogy ettől az embertől nem fogja megkapni, amit kért. Egy pillanatra átfutott a fején, hogy rávethetné magát az ismeretlenre, hogy erőszakkal szerezze meg azt, amire szüksége van, de ez a gondolat elborzasztotta. Amúgy is szédült az éhségtől és az őt körülengő benzinszagtól. Érezte, hogy mindjárt elájul a kimerültségtől és a reménytelenségtől. A látása elhomályosult. Látómezeje beszűkült. Fejében egyre erősödött a zúgás, amely megbénította akaratát. Még hallotta a távoli kiáltásokat - talán azokat, amelyekkel az ismeretlen a teherautókhoz hívta a társait -, és érezte, hogy a teste előrebukik. Még azt is érezte, hogy valaki elkapja. Aztán elvesztette az eszméletét.

XII.

Pokolbéli testvérek

A rémálom akkor kezdődött, amikor ott találtuk magunkat a két fémkerítés között. Az ott elterülő földszáv épp csak olyan széles volt, hogy egy autó végigmehessen rajta. Ezen gyűlt össze mindenki, akinek sikerült átjutnia az első akadályon. Hamarosan úgy összezsúfolódtunk, hogy szinte lépni sem tudtunk. Testek zuhantak le a szögesdrót tetejéről. Egyre érkeztek az újabb és újabb emberek. Egyesek a lábukat törték a földre zuhanva, és nem tudtak felállni. Mások a földön fekvőkre estek, mire azok fájdalmasan felüvöltöttek. Néhány létrát sikerült átemelni az első kerítésen, de a földszávon összetorlódott tömegben képtelenek voltunk felállítani és a második rácsnak támasztani őket, így aztán ezek is csak akadályozták a mozgásunkat. Ebben a zűrzavarban ért minket a spanyol rendőrök támadása. Gumibotokkal rontottak ránk, és válogatás nélkül ütöttek-vágtak mindenkit, aki csak eléjük került. Kitört a pánik. Mindenki menekülni próbált, de nem volt hova. A nagy tolongásban az emberek egymást taposták, a többieket durván félrelökve vagy a társaik testét lépcsőnek használva igyekeztek felmászni a kerítésre. Láttam, ahogy néhány méternyire tőlem egy asszony elejti a gyermekét. Mielőtt még a földre vethette volna magát, hogy a testével védelmezze a kisbabáját, a körülötte lévők, anélkül hogy észrevették volna, átgázoltak a csecsemőn. Az emberek dühösen ordítózva, egymással dulakodva próbáltak talpon maradni a vadul kavargó tömegben. Még mindig újabb és újabb testek zuhantak közénk az első kerítés tetejéről, de ezek már egy vadul hullámozó emberi masszába csapódtak bele.

Már láttam magunkat, ahogy meghalunk itt, a senki földjén.

Aztán észrevettem, hogy pár méternyire tőlem egy rés tátong a kerítésen. Nem tudom, hogyan sikerült megbontaniuk a fémrácsot, de tény, hogy a mieink közül néhányan lyukat vágtak a kerítésen, a talajhoz egészen közel. Gyíkként kúszva próbáltak átjutni a szűk résen. A szögesdrót véresre szaggatta a hátukat vagy a hasukat, de nem tudta visszatartani őket. Ott kell próbálkozni - gondoltam. - A létrákkal nem jutunk át. Az emberek verekedtek értük, és ebben az őrült tumultusban senki nem vehette hasznukat. És még ha sikerülne is felállítani valamelyiket, és felmászni rá, tökéletes célpontok lennénk a rendőröknek. Azok most gumilövedékekkel lőttek ránk. A földre

rogyó sebesültek eltorlaszolták a többiek útját. Nem. A létrákat el kell felejteni.

Megrángatom Bubakar ingének az ujját. Meglátja a lyukat, és már szalad is oda. A hátára fekszik, és fél lábbal tolva magát igyekszik átcsusszanni a túloldalra. Látom, hogy az arca grimaszba rándul az erőlködéstől. A szögesdrót tüskéi hosszú karcolásokat ejtenek a törzsén. Üvölt a fájdalomtól, de nyomakszik tovább. Hamarosan rajtam a sor.

Ekkor észreveszem, hogy spanyol rendőrök tartanak egyenesen felém. Hárman vannak. Meglátták a lyukat, és most nyilván körbe akarják állni, hogy megakadályozzák az átjutásunkat. Tehát meg kell verekednem velük. Az első rendőr gumibotja máris lesújt a vállamra. Zsibbasztó fájdalom árad szét a karomban. Nem szabad meghátrálni. Ki kell tartanom. A férfi arcába vágok. Megszédül, és háromlépésnyire hátratántorodik. Rávethetném magam, hogy a földre döntsém, de ezzel csak az időmet vesztegetném. A társai, ahogy ideérnek, azonnal rám rontanának. Kihasznlom a néhány másodpercenyi haladékot, hasra vetem magam, és megpróbálok átkúszni a szögesdrót alatt. Aztán érzem, hogy megragadják a lábam. Vadul rugdalózni kezdek, mint egy öszvér. Vaktában rúgok hátra, hogy lerázzam magamról a mohó kezeket. Ekkor teljes erővel elkezdik ütni a lábamat a gumibotjukkal. Nem tudok mozdulni. Egészen kimerült vagyok. Ha most újra megpróbálnak visszarángatni, már nem leszek képes ellenállni. Ekkor érzem meg, hogy Bubakar megmarkolja a csuklómat. Roppant erővel húzni kezd. A testem lassan megmozdul. Bubakar kacskalábú, ám a karja olyan vastag, mint egy fatörzs. Úgy rángat, mintha ki akarná tépni a karomat. Érzem, ahogy a szögesdrót tüskéi a hátamba mélyednek. Olyan vagyok, mint egy csiga, amely félig összeroncsolt háza miatt képtelen megmozdulni. Bubakar nem enged el, húz tovább. Lassan, a fájdalomtól a fogamat csikorgatva csúszók át a húsomba maró éles tüskék alatt. Amikor végre a lábam is átsiklik a résen, kimerülten a hátamra fordulok. így aztán látom, hogy mit hagyok magam mögött.

A három spanyolt egy időre elsodorta a tömeg. Ennek köszönhetem, hogy átjutottam. Nem volt idejük velem foglalkozni. Most ott állnak a

rés előtt, háttal a kerítésnek, hogy föltartóztassák a többieket. A szerencsém azoknak köszönhető, akik nem fognak átjutni, azoknak, akik a támadóimra rontva elterelték rólam a rendőrök figyelmét. Soha nem fogom megtudni, kik voltak ezek az emberek. Soha nem lesz alkalmam köszönetet mondani a megmentőimnek. Átláthatatlan tömeg hömpölyög a túloldalon. Ez a tömeg tette lehetővé, hogy átjussak.

Érzem magamon Bubakar kezét, még mindig szorongatja a csuklómat. Itt ül mellettem. Nézem őt, a fáradtságtól káprázó szemmel. Sír. Hétévnyi vándorlása most véget ért. Sír, mint egy gyerek. Szeretném megszólítani, elmondani neki, hogy tévedett: nem azért jutottunk át, mert Isten így akarta, hanem azért, mert odafigyeltünk egymásra. Szeretném megölelni, de nincs erőm megmozdulni. Vérzem. A testem fájdalomtól lüktet. Törött csontok, nyílt sebek. Érzem az új földet magam alatt. Szeretném megcsókolni, de mielőtt sikerülne hasra fordulnom, elvesztem az eszméletemet, és minden megszűnik körülöttem.

Magamhoz térek. Kinyitom a szemem. Körülöttem minden csendes. Ez még ugyanaz az éjszaka, felismerem. Ugyanaz a fülledtség. Bizonyára elájultam néhány pillanatra. Minden itt van: a hatalmas égbolt, a lassan véget érő éjszaka, de már nem hallom a rohamozók lármáját. Minden véget ért. „Itt vagyunk.” Ez Bubakar hangja. „Itt vagyunk, testvérem. És ez neked köszönhető.” Körülnézek. Csoportokra osztottak minket. Vagy száz ember van itt, talán több. A sebesülteket - köztük engem is - hordágyakra fektették. Fehér emberek jönnek-mennek körülöttünk, vizet adnak a szomjazóknak, és ellátják a sebeinket. Néhány perce még ütöttek-vágtak minket, most meg nyugodtan és figyelmesen gondoskodnak rólunk. Bubakar odamormolja nekem, hogy eltört a lábam. És hogy a szögesdrót okozta sebeim nem vészesek. Az ő sebeit összevarrták. Elmosolyodom. Egy törött láb. Ennyi az egész. Egy lábtörés árán átjutottam. Erősek és bátrak voltunk. Mély levegőt veszek. Felrémlenek előttem az iménti vad tumultus képei. Látom magam előtt az összegabalyodó testeket, a pániktól eltorzult arcokat. Hallom a kiáltásokat és a lövéseket. De mindez már mögöttem van. Átjutottunk.

Most úgy gondoskodnak rólunk, mintha gyerekek volnánk. Egy kicsit távolabb meglátom a spanyol rendőröket, azokat, akikkel az imént verekedtünk. Isszák a kávéjukat, beszélgetnek. Már ügyet sem vetnek ránk. Vajon mi akadályozza meg őket abban, hogy ránk rontsanak, és folytassák, amit elkezdtek? Mi akadályozza meg őket abban, hogy odajöjjenek hozzánk, és tovább gumibotozzanak minket? Mi változott meg ilyen hirtelen? A kávéjukat kortyolgatva próbálják felmelegíteni magukat. Nem tűnnek gonosznak. A műanyag poharakat szorongató kezek ugyanazok, amelyek az imént még a gumibotot markolták. A néhány perccel ezelőtt még a menekülőket figyelő szemek most mintha nem is látnának minket. Milyen furcsa a világ. A démonok a másodperc tört része alatt lecsillapodtak, és most az arcunkat simogatják. Az a rendőr, amelyik eltörte a combcsontomat, talán mindjárt odalép hozzám, és megkínál egy cigarettával. Vajon mi tartja vissza a karjukat? Nem tudom. Átjutottunk. Ez egy játék, és most mi nyertünk. Ők pedig tiszteletben tartják a játékszabályokat.

Körülnézek. A kerítést megrohamozóknak körülbelül az egyharmada van itt. A többiek kudarcot vallottak. A szerencsésebbek a végén elmenekültek, amikor már látták, hogy nem juthatnak át. A többiek a marokkóiak kezébe kerültek. Számukra hosszú lesz az éjszaka. Zuhognak majd rájuk az ütések. Hacsak máris fel nem tuszkolták őket a rendőrségi teherautókra, hogy mindannyiukat elvigyék az algériai sivatagba, és ott kirakják őket a semmi közepén.

Nekem csak azért sikerült, mert mások elbuktak. Vajon ezentúl mindig így lesz? Ilyen áron szerzek majd munkát is? Ilyen áron találok majd meg a helyemet? - Min gondolkodsz?

Ez Bubakar hangja. Azt felelem: „Átkeltünk a poklon.” Az iménti percekre gondolok, amelyek egy életre az emlékezetembe vésődtek. A hirtelen felgyorsult időre gondolok, amikor sokunk sorsa oly kevésen múltott: egy reflexszerű mozdulaton, azon, hogy valakinek sikerült-e kiszabadítania a karját a szögesdrótból, a tömeg hullámmzésán, azon, hogy a többiek elsodorták vagy éppen jó helyre lökték-e az illetőt. Oly kevésen múltott a siker. Ekkor Bubakar újra megszólal, és a hangja visszahoz az éjszakába, s elűzi e látomásokat.

- Igen - mondja. - És volt bátorságod hozzá, hogy a testvérem maradj.

Nem felelek, de tudom, hogy Bubakarnak igaza van. Át-küzdöttük magunkat a barbárság poklán, és ha úgy rohantam volna, mint egy állat, ha nem törődtem volna a többiekkel, elvesztem volna. Természetesen akkor is átjutok, mert gyors vagyok. Talán még a lábam is ép marad. De elátkozott volnék. Szulejmán a többieken átgázoló ocsmány állattá változott volna. Bizonyára ezért siettem Bubakar segítségére. Nem azért, hogy őt megmentsem - magamat akartam megmenteni. Ha otthagytam volna a szögesdróton fennakadva, soha többé nem tudtam volna aludni, és a lábam minden öröm nélkül tapodta volna ezeket az új földeket. Bubakar is tudja ezt. Ezért is húzott teljes erővel, amikor én akadtam fenn a szögesdróton.

Alig tizenöt perc alatt vágunk át a poklon. Ezer veszély leselkedett ránk, ezer módon is elbukhattunk volna, de kitartottunk. Futottam. Mint a többiek, én is a könyökömmel törtem utat magamnak, de nem feledkeztem meg Bubakarról.

Felemelem a fejem. Nézem a két magas fémkerítést, és azokon túl a dombot, rajta a lecsupasztított erdőnkkel.

Egy teherautóra várunk. Bubakar elmagyarázza nekem, hogy letartóztattak minket, és egy időre gyűjtőtáborba kerülünk, de ott lesz mit ennünk és innunk, és ágyban fogunk aludni. Később aztán szabadon engednek minket, és mehetünk, ahova akarunk. El kell majd hagynunk ezt a földrészt, át kell mennünk Spanyolországba, s onnan valahova Európába.

Elmosolyodom. Minden most kezdődik. Boldog vagyok.

Bubakar ekkor előrenyújtja karját az éjszakában, és rámutat a dombra, amelyen rejtőztünk. „Nézd!” - mondja. Kis sárgás fényeket pillantok meg, ott csillognak a sötét éjszakában. Egyre több fényfolt tűnik fel. Valami ég ott. Épp most gyújtották fel a táborunkat. A lángok egyre magasabbra csapnak. Elképzeljük, ahogy a zsákjaink, az összes holmink elég, tölünk néhány százméternyire. A rendőrök tovább zaklatják majd az újonnan jövőket. És a kivándorolni vágyók továbbra is ott tolonganak majd Európa kapujában, mindig újabbak,

még szegényebb, még éhesebb emberek jönnek majd. A gumibotok egyre keményebben sújtanak majd le rájuk, de az elátkozottak is egyre gyorsabban futnak majd. Átjutottam. Nézem az éjszakában felcsapó lángokat, és az ég kegyelmébe ajánlom a testvéreimet. Adassék meg nekik, hogy átjussanak a határokon. Legyenek fáradhatatlanok és boldogok. Miért ne próbálhatnának szerencsét újra és újra? Mi tartaná vissza őket? Nem hagyunk magunk mögött mást, csak a szegénység nehéz kabátját. Minden most kezdődik majd. Számomra és Bubakar számára. Egy új földrész vár minket. Ez meg csak égjen le a marokkói éjszakában! Ezek az égre szökő szikrák a mi elvesztegetett éveink, melyeket nyomorban és a belháborúk okozta keserűségben töltöttünk el. Hamarosan felszállok a teherautóra, és soha többé nem térek vissza ide. Sikerült elérnem a célomat. Eszembe jut az az ember, akivel a ghardaiai piacon találkoztam. Akinek odaadtam Dzsamál nyakláncát. Gondolatban köszönetet mondok neki. Aztán sírva fakadok az örömtől - életemben először. Türelmetlenül várom az indulást. Többé semmi nem állíthat meg.

XIII.

Massambalo árnya

A testeket és a simogatásokat eltakaró sötét lepelként szállt le az est Ghardaiára. A fák lombja láthatatlan madarak csivitelésétől volt hangos. Az elsurranó gyíkok otthonosan mozogtak a félhomályban. Az egész város zsongott az élettől. Az utcák tele voltak. A motorbiciklik felkavarták az utakat borító száraz port. A nyomasztó délutáni hőség elmúltával a kereskedelem ismét beindult.

Salvatore Piracci a földön ült, a piactéren, a vizet, szöveteket vagy vizezett benzint árusító férfiak mellett. Neki nem volt semmi eladnivalója. Csak ült ott, egyenes derékkal, s hagyta, hogy a tömeg lármája elzsongítsa. Aznap reggel érkezett. Miután magához tért az ájulásból, a táborbeliek enni adtak neki, és megkérdezték tőle, hova igyekszik. Nem tudván mit válaszolni, kimondta az eszébe jutó első városnevet, azt, amit az al-zuwarahi buszsofőrtől hallott - „Ghardaia” -, majd immár nagyobb meggyőződéssel megismételte. A körülötte lévő elmutogatták a kapitánynak, hogy a város útba esik nekik, és szívesen elviszik oda. Salvatore Piracci egész úton meg sem szólalt. Amikor befutottak Ghardaiba, leszállt a teherautóról, érezve, hogy megérkezett oda, ahova el kellett jutnia. A teherautó folytatta útját, újra egyedül hagyva a kapitányt.

Azért ezt a kiáltozástól hangos, nyüzsgő teret választotta, mert úgy tűnt neki, hogy itt tökéletesen láthatatlan lehet. Leült. Fogalma sem volt róla, hogy mit fog csinálni, el sem tudta képzelni, milyen lesz az élete ezentúl. A táborbeliek megszártották a ruháit, de még mindig érződött rajtuk az átható benzinszag. Koszos volt, de ez a legkevésbé sem zavarta. Mintha már túl lenne ezen.

Akik cataniai hajóskapitányként ismerték őt, most nem ismerték volna fel. Nagyon lesoványodott. Arcára mély barázdákat vágott a hosszú utazás. Nyoma sem maradt benne annak a laza nemtörődömségnek, ami a gazdag embereket a szegényektől megkülönbözteti. Arcát hosszú szakáll takarta el. Félelem ült a szemében. Hajdan a parancsoláshoz szokott emberek nyugodt tekintetével nézett a világba, most viszont élénk figyelemmel pillantott körbe. Állandóan mohó érdeklődés csillogott a szemében. Gyorssá és idegessé vált. A kóborlás és a munka megkeményítette.

Mi maradt meg benne Piracci kapitányból? Semmi. Gyakorlatilag nyomtalanul eltűnt a lényéből.

Azért ült le ezen a téren, mert itt kellemesen langyos volt a levegő. Elhatározta, hogy többé nem keres munkát. Ez is mögötte volt már. „Mi maradt nekem? - tűnődött. - A koldulás és a várakozás. Addig maradok itt, ameddig csak lehet. Talán egészen a halálomig. Miért is ne? Itt sem abszurdabb a világ, mint máshol.” És ettől fogva derűsen figyelte az őt körülvevő lármás piaci forgatagot.

Kisvártatva észrevette, hogy egy valamivel távolabb álló fiatalember kitartóan bámulja őt. Először lesütötte a szemét, remélve, hogy a másik végül majd elmegy, ám egyre magán érezte az ismeretlen tekintetét. Akkor aztán ő is szemügyre vette az illetőt. Egy sovány arcú, félénknek tűnő fiatalember. Egy fának támaszkodva állt ott, és le nem vette róla a tekintetét, amióta csak megérkezett. Mit akarhat? Mit láthat benne, vajon miért akadt meg a szeme rajta?

A fiatalember hirtelen elindult felé. Ócska göncöket viselt. Tőle néhány méternyire megállt, udvarias biccentéssel üdvözölte, aztán leguggolt, hogy a feje egy magasságba kerüljön az övével, és megkérdezte:

- Massambalo?

A kapitány elképedt. Azonnal megértette, hogy miről van szó, de nem tudott mit válaszolni. Massambalo. Jól emlékezett az előző este hallott történetre. Ez volt az a név, a kivándorlók istenének a neve, aki elküldi az árnyait a földrészek különböző pontjaira, hogy vigyázzanak a szenvedőkre. Mit akarhat tőle ez a fiatalember? Minél tovább töprengett, annál világosabbá vált számára, hogy lehetetlen bármit is válaszolnia.

A fiatalember továbbra is rámeredt, és láthatóan a reakciójára - egy mozdulatra? - várt. A kapitány érezte, hogy valami döntő fontosságú dolog történik most vele itt, a langyos levegőjű piactéren. Vajon kész lesz-e elfogadni, vagy inkább veszni hagyja ezt a lehetőséget? Engedte, hogy a piactér melege átjárja a testét.

- Massambalo?

A fiatalember megismételte a kérdését. Salvatore Piracci pislogott

egyed - mintha a lelkét néhány pillanatra birtokba vevő árnyakat próbálná elűzni.

Arra gondolt, ha bölintana egyed, az elég volna ahhoz, hogy ez az ember visszanyerje elveszett erejét. Aztán eszébe jutott, hogy milyen kegyetlenség volna, ha így cselekedne. Megerősítené benne a vágyat, hogy útra keljen. És ha elbukik? Ha meghal? Salvatore Piracci jól tudta, hogy ő nem egy istenség küldöttje, és nem ajánlhatja senki kegyelmébe a fiatalembert. Jól tudta: attól, hogy vele találkozott, még nem szegődik a fiú mellé szerencse, és kegyetlenség volna elhíttetni vele, hogy mostantól egy jóindulatú istenség tekintete kíséri őt az útján. És mégis, itt volt ez az őt szíven ütő, makacs és elszánt, s ugyanakkor könyörgő tekintet. Ugyanaz a tekintet, mint a *Vittoriával* érkezett asszonyé, azoknak a tekintete, akik igazán akarnak valamit, és készek minden erejüket mozgósítani céljuk elérése érdekében.

Eszébe jutott hajdani, szicíliai élete. Oly sokszor volt a végzete azoknak, akiket a sors az útjába sodort. Eszébe jutott az a sok ezernyi megtört tekintet, amelyek akkor szegeződtek rá, amikor feltartóztatta a bevándorlók ócska bárkáit. Visszaemlékezett azokra az évekre, amikor állandóan csak a kudarc tudatától meggyötört arcokat látott. Most a túloldalon volt. Az emberek talán továbbra is meghalnak majd a tengeren, de mindez már nem rajta múlik. Most megadatott neki az a hatalom, hogy egyetlen biccentéssel megerősíthesse az emberek vágyát. És szüksége volt erre.

Amióta megérkezett Líbiába, tudta, hogy nem találhat itt semmiféle kedvére való földet. Eldorádó nem neki való. Egy ideig hitt a dologban, de végül megértette, hogy valójában nem erre vágyik. Egyszerűen csak el akar tűnni a világból. E fiatalembert látva azonban megértette, hogy mások számára létezik Eldorádó, és hogy hatalmában áll segíteni az embereken, erőt adni nekik, hogy többé ne kételkedjenek a szerencséjükben. Ők olyan országokról álmodoznak, ahol az emberek nem éheznek, ahol az élet az istenekkel kötött egyezményen alapul. Tehát megerősítheti bennük az Eldorádó iránti lázas vágyakozást.

- Massambalo?

A fiatalember harmadszor is feltette a kérdését. Salvatore Piracci úgy érezte, ezért a pillanatért kelt útra Szicíliából. Anélkül, hogy tudta volna, e pillanatért tette meg a hosszú utat.

Lassan, anélkül hogy bármit mondott volna, bólintott.

A fiatalember arcán olyan fény ragyogott fel, amelyet a kapitány el sem tudott képzelni egy emberi lényénél, aztán lassú mozdulattal levette a nyakában lévő zöld gyöngysort, és alázatosan odanyújtotta neki - úgy, ahogy egy ajándékot kínálnak oda egy uralkodónak, félősen, nehogy megsértsék vele.

Salvatore Piracci ugyanolyan lassan a gyöngysorért nyúlt, és a saját nyakába akasztotta.

A fiatalember egy ideig még ott guggolt előtte, némán, lehajtott fejjel, aztán valamiféle derűs ünnepélyességgel felállt, és kezét a mellkasára téve halkán kimondta a nevét: „Szulejmán.” Aztán, egy utolsó pillantást vetve Salvatore Piraccira, eltűnt. Átadta amulettjét Massambalo egyik árnyának, így most elindulhat megostromolni Európát. Nincs többé félnivalója. A kívándorlók istene vigyázza lépteit. Ez magabiztossá és bátorrá tette, anélkül hogy mindeközben hiúvá vagy arrogánssá vált volna.

Salvatore Piracci nézte, ahogy a fiatalember eltűnik a tömegben. Ujjheggyel megérintette a nyakában lógó zöld gyöngysort. Jól érezte magát.

Megvárta, míg a piactérre leszáll az éj, aztán felállt. Átvágott a városon, addig ment, mígnem talált egy utat, amely egyenesen futott bele az éjszakába. A fiatalemberrel való találkozás után egyértelműnek tűnt számára, hogy nem maradhat Ghardaiában. Eljátszotta Massambalo árnyának szerepét, ezért most el kell tűnnie, hogy máshol keressen újabb utazókat, akiknek megint csak erőt adhat.

Határozott léptekkel haladt előre. A mellette időről időre elrobogó autók reflektorai végigpásztázták a testét. Sok teherautó hagyta el Ghardaiát ezen a kései órán. A járművek fűlsiketítő zúgással húztak el mellette. Alig várta, hogy beérjen az éjszaka szívébe, a csend és a felejtés birodalmába.

Vaktában választotta ezt az utat. Azt sem tudta, hova vezet. A csillagokat vizsgálgatva úgy tűnt neki, hogy nyugatnak tart, de nem volt biztos benne. Nem tudta, mennyi időbe fog telni, míg eljut a következő faluba, de ennek nem volt jelentősége. Csak az számított, hogy végre tudta, hogy ezentúl mit fog csinálni. Mély nyugalom szállta meg. Városról városra, országról országra járó árnyék lesz, aki bátorságot önt az emberekbe. Élő szobor lesz, amelynek lábához az emberek letehetik az ajándékaikat, így próbálván elnyerni az istenek jóindulatát. Hamarosan egy rakás nyaklánc és karkötője lesz, és úgy fogja bejárni az egész földrészt, mint egy néma brahman. Már csak ily módon lehet jelen a világban.

Csak ment az éjszakában, fáradtság és türelmetlenség nélkül. A teherautók bőgő motorral, néha dudálva kerülték ki, nehéz porfelhőket felkavarva, melyek köhögésre ingerelték. Eszébe jutott az a cataniai férfi, aki valaha volt. Eszébe jutott a nő a *Vittoriáról* - az ő elszánt tekintetének köszönhető, hogy ide jutott. Gondolatban köszönetet mondott neki. Jól érezte magát. Már nem volt ólomsúlyú a lába.

Úgy döntött, átmegy az út túloldalára. Az útpadka ott nem volt ennyire hepehupás, és úgy tűnt, kényelmesebb lesz a járás. Elindult keresztben az úton. Nem gondolt semmire. Hagyta, hogy az éjszaka vezesse.

Amikor az út közepére ért, összerezsent, és felkapta a fejét. Egy teherautó robogott felé teljes sebességgel, vadul dudálva. Csak a reflektorokat látta, az éjszakából előbukkanó két, egyre növekvő, tágra nyílt szemet. Egy pillanatra úgy érezte magát, mint az út közepére tévedt ostoba kutya. Még volt ideje megállapítani, hogy nem tud kitérni a jármű elől. A teherautó túl gyorsan jött. A lába nem mozdult. Erejéből csak annyira futotta, hogy megfeszítse az izmait, azzal a nevetséges reménnyel, hogy így talán csökkentheti az ütközés hevességét. Még hallotta a vijjogó dudaszót és a kerekek csikorgását, mivel a sofőr teljes erővel fékezett. Aztán bekövetkezett az ütközés.

Érezte a testébe csapódó tömeg erejét, amely messzire röpítette. Minden elsötétült előtte. Elvesztette az eszméletét.

Percek vagy órák teltek el. Aztán az öntudat apró szikrái újra felizzottak elméjében. Minden más kihunyt a testében. Nem látott és nem érzett semmit. Már csak az agya élt, működött. „Nem haltam meg” - gondolta. Ezen elcsodálkozott. Nem fájt semmije, mintha a teste már nem is létezne.

Ekkor távoli, zavaros hangok jutottak el a tudatába. Bizonyára a teste fölé hajoló emberek szavai. Talán a teherautó-sofőr vagy mások kiáltásai. Nem nyúltak hozzá, és nem szölongatták. Rettenetes állapotban kell lennie, ha a körülötte állók meg sem próbálják megmenteni: az ütközés ereje bizonyára a felismerhetetlenségig szétroncsolta a testét.

„Meg fogok halni - gondolta, miközben távolról még hallotta az emberek hangját. - Itt. Ezen az úton, amelyikről még azt sem tudom, hova vezet. Éjjel. Egy teherautó elgázolt. Mint egy kutyát.”

Érezte, hogy közel a vég. Az öntudata időnként cserbenhagyta. Már nem látott semmit, és nem hallott mást, csak valami érthetetlen morajlást. Agyában még megszületett néhány gondolat, felbukkant néhány kép, de érezte, hogy hamarosan minden elenyészik. Ezek már az öntudat utolsó felvillanásai, mintha még utoljára megízlelhetné az élet zamatát.

Görcsös rángás futott végig a testén. Vakító fények ragyogtak fel a szeme előtt, és elárasztották a lelkét. Villogó, lüktető fények vették körül, melyektől minden összezavarodott a fejében. Egy pillanatra úgy tűnt neki, mintha hallaná a fregattja szirénájának elnyújtott bömbölését. Ezek az erős és szomorú hangok, amelyekkel a halottakat akarta üdvözölni a viharos tengeren, most újra felzúgtak, de most egyedül neki szóltak. „Vajon az embereim búcsúznak így tőlem?” - tűnődött. Ez a gondolat megnyugvással töltötte el. Mivel ez azt jelentette, hogy látják őt eltávozni, hogy nem mindenkitől elfeledve kell meghalnia.

Eszébe jutott Massambalo árnya, és elmosolyodott. Ha valóban ő volt ez az árny, akkor teljesen rendjén való, hogy el kell tűnnie: a kivándorlók istenének árnyait az emberek csak egyszer pillanthatják

meg, aztán az árny elenyészik. Felrémlt előtte annak a fiatalembernek az arca, aki tisztán csengő hangon megkérdezte tőle, hogy ő volna-e Massambalo. Szulejmán. Így hívták.

„A teherautón lévők...”, mormolta magában. Arra gondolt, hogy az őt elűző teherautó valószínűleg kivándorlókat szállít. Vagyis annak a több ezernyi teherautónak az egyike gázolta el, amelyek a citadella megostromlására indulókkal vannak tele. Ez tetszett neki. „Jöjjenek közelebb” - mondta halkán. Nem tudta, hogy az emberek valóban hallják-e a szavait, vagy csak káprázat, hogy itt állnak körülötte, de azért újra odaszólt nekik: „Jöjjenek közelebb.” A kérés alig hallhatóan röppent ki összetört testéből. „Ne vesztegessék az idejüket - mondta nekik. - Hagyjanak itt. Ne törődjenek velem.” Mintha ezernyi bizsergés galvanizálta volna testét. A földnek és a szenvedőknek beszélt. Azért beszélt, hogy örökösen hagyjon néhány szót az út porának. Azt akarta, hogy a hangja végigsuhanjon az utakon és az ösvényeken. Eldorádó létezik. Nem szabad késlekedni. A teste itt marad az út szélén, mint egy tehén teteme, amit majd addig cirógat a szél, amíg porrá nem lesz. Ez így helyes. Robogjanak csak a teherautók az éjszakában! Nem szabad lemondani az utazásról. Eldorádó. Ajka ezt a szót formálta. A látomásában körülötte tolongó tömeghez fordult, és olyan határozottan beszélt az emberekhez, ahogy már évek óta nem tudott. Azt mondta nekik, haladéktalanul induljanak el, és ostromolják meg a határokat. Próbáljanak szerencsét, s tegyék ezt dühösen és makacsul. Azt mondta nekik, hogy távoli földek várnak rájuk. Igen, ezt mormolta bele a porba. Hogy Eldorádó létezik. És hogy nincs olyan tenger, amelyiken az ember ne tudna átkelni. Aztán meghalt.

Az elinduló teherautó motorjának zaja megremegtette az éjszakát. A jármű tele volt a határok ostromára indulókkal.

Salvatore Piracci körül nem maradt semmi más, mint az emberekkel és a szenvedésükkel szemben közönyös, csak a százéves fák lombjai közt megbúvó madarak rikoltozására figyelő hatalmas, afrikai éjszaka. Salvatore Piracci összeroncsolt teste a száraz porral borított útpadkán hevert.

Semmit nem hagyott maga után. Semmi mást, csak a még mindig benzinszagtól bűzlő ruháit és a Szulejmántól kapott nyaklánc szétszóródott zöld gyöngyeit. A lánc az ütközéskor szakadt el. A gyöngyök szétgurultak. Zöld gyöngyök az úton, melyeken hamarosan megcsillannak majd a hajnal első fényei, kijelölve egy nyitott sír helyét.

UTÓSZÓ

Ostromállapot

Az Európába irányuló illegális bevándorlás mára olyan súlyos problémává lett, hogy az Európai Parlament szükségesnek látta többször is megtárgyalni ezt a kérdést, illetve újabb és újabb állásfoglalásokat kiadni az európai határőrizeti rendszer (EUROSUR) fejlesztéséről.

Laurent Gaudé mára olyan jelentős - nemzetközileg is ismert és tisztelt - irodalmi tényezővé vált, hogy az európai parlamenti viták során (2008-ban) egy spanyol politikus, Javier Moreno Sánchez, a hazájában jelenleg kormányon lévő Spanyol Munkáspárt képviselője az Eidorádóból vett idézettel kezdte felszólalását.

A Cartaphilus Kiadó mára egyike lett azon (sajnálatosan) kevés magyarországi könyvműhelynek, amelyek rendszeresen publikálják kortárs francia szerzők műveit.

A fenti három tényezőnek köszönhető, hogy az olvasó most a kezében tartja ezt a könyvet, a Laurent Gaudé-életmű-sorozat első kötetét.

Ki is hát ez a nálunk még csak igen szűk körben ismert író? A pszichiáter szülők gyermekeként 1972-ben Párizsban született - s olasz származású feleségével ma is ott élő - Laurent Gaudé, alig több mint egy évtizedes írói múlttal a háta mögött, máris a kortárs francia irodalom egyik legfényesebb csillaga. A Sorbonne-on, modern irodalom szakon végzett fiatalember már a diplomamunkáját is színházi témából írta (*„A harc motívuma a kortárs francia drámákban”*), majd ennek - mondhatni - természetes folyományaként maga is drámaírássra adta a fejét. Az 1999-ben publikált első, *Combats de possédés* (Megszállottak harca) című darabját közel tucatnyi újabb követte, s e drámák többségét nemcsak Párizsban, de Berlin és London színházaiban is bemutatták.

Már Gaudé első színműveiből világossá vált, hogy a szerző nem ijed meg a „nagy témáktól”, és műveit előszeretettel alapozza az emberiség ősi mítoszaira, illetve egyes legendás hősökre. Drámát - pontosabban monodrámát - írt például Dionüszoszról és Nagy

Sándorról (*Onysos le furieux, Le tigre bleu de l'Euphrate*), valamint Szodoma és Gomorra pusztulásáról (*Sodome, ma douce*). Már ezekben is megjelenik a háború, az értelmetlen öldöklés és rombolás motívuma, mely aztán központi szerepet kap a *Pluie de cendres* (Hamueső) és a *Cendres sur les mains* (Könyéig hamuban) című színművekben. Az elsőben Gaudé egy város ostromának és pusztulásának történetét tárja elénk, a talán még megrázóbb második dráma főhőse pedig két sírásó - pontosabban hullaégető -, akik egy hosszú ideje tartó, és véget sosem érő háború áldozatainak holttestéből emelnek hatalmas máglyát, s közben azon tanakodnak, hogyan tudnák hatékonyabbá tenni munkájukat.

Gaudé több művének is fontos motívuma a háborúk személyiség-torzító hatása, a tudomány által szemérmesen „poszt-traumás stressz betegségnek” nevezett jelenség, ami valójában nem más, mint a lélek halála. A *Hamueső* egyik szereplője, az ostromlott várost védelmező Menda így vall erről: „Gyűlölöm azt, akivé lettem. Amivé tettem. Félek. Mindennap ölök, és folytatom anélkül, hogy megállnék, vagy számolnám az áldozataimat. És ettől megrészegülök. Mint mindenki más. Ez természetes. Ez a feltétele annak, hogy kitartsak. De tudom, hogy ebből a részségségből nem lehet kijózanodni. Ha a háború holnap véget érne, engem le kéne lőni.”

Ugyanerre, vagyis az ember érzéketlen vadállattá válásának veszélyére figyelmeztet a szerző nagyjából e két drámával egyidejűleg, 2001-ben megjelent első, *Kiáltások* című regénye is. Az első világháborús lövészárkok poklát felidéző műben különböző hangok - közkatonák, altisztek, a gázmérgezett, az orvos stb. - mesélik el az egyik névtelen kis frontszakaszon lezajló (a háború végkimenetele szempontjából jelentéktelen, ám az egyének számára sorsdöntő, végzetes) eseményeket. Minden szereplő monológyszerűen, a maga szemszögéből írja le ugyanazokat a történéseket. Részben a szerkezet, részben pedig a rövid mondatokból építkező, a repetitív zenével rokon vonásokat mutató szöveg miatt a mű afféle átmenet a regény és a dráma között. Tegyük még hozzá, hogy már a szerző eme első prózai munkájában is tetten érhető Gaudé azon, egész eddigi életművét meghatározó törekvése, hogy - a színpadi művekhez

hasonlatosan - regényeiben is egyetemes érvényűvé, sőt mitikussá emelje az általa elmesélt történetet, s ezáltal váltson ki katarzisélményt az olvasóból. Merthogy - s ezt a fentiek megértéséhez tudnunk kell - a címbéli „kiáltások” az ellenséges lövészárkok közötti senkiföldjén kóborló „dúvad” torkából törnek elő, akiről azt sem lehet tudni, német-e vagy francia. Menekül mindkét fél elől, de válogatás nélkül megöl mindenkit, aki a közelébe merészkedik. A katonák majd' minden éjjel rémülten hallgatják a „dúvad” panaszos, örült üvöltését/kacagását/zokogását, egy hajdanvolt ember immár nem emberi kiáltásait. Sokan közülük úgy vélik, hogy ez a „renegát katona” maga a Háború, illetve a meggyalázott, bombák szaggatta, véráztatta Föld szelleme, és addig nem is lesz/nem lehet béke, amíg e lény üvöltése ott visszhangzik a lövészárkokban. Mindeközben a szabadságolt katona sárból-homokból gyúrja szobrait, elesett vagy még élő, ám mindenképpen halálra ítélt bajtársai emlékműveit. (Háború, örület, emlékművek/ emlékezés - e kulcsszavakkal máskor is találkozunk majd Gaudé műveiben.)

Ezt az embert és a Földet megalázó háborúik) elleni panaszos kiáltásnak tekinthető első regényt a *Tsongor király halála* című opus követte, mely már Franciaország határain kívül is ismertté tette Gaudé nevét. (Azóta a szerző díjak sokaságát elnyerő regényeit több mint húsz nyelvre fordították le.) Hatalomvágy és bosszú, eszmélést eredményező emlékezés és halált hozó szerelem - e regényből a Gaudé-életmű ezen újabb alapmotívumait érdemes kiemelni. Itt is hangsúlyos szerep jut bizonyos emlékműveknek, melyekkel a halott király legkisebb fia Tsongor különböző arcait (a hódító, az apa, a gyilkos stb.) próbálja megörökíteni.

Megállapíthatjuk azt is, hogy a szerző több drámájának színteréül szolgáló antikvitas témái és díszletei rendre felbukkannak Gaudé regényeiben is, melyek - függetlenül attól, hogy cselekményük mely korban és helyszínen játszódik - az ókori és középkori hősköltemények vagy az antik görög sorstragédiák mitikus világát idézik. A *Tsongor király halálában* például Homérosz *Iliásának* alaphelyzete köszön vissza (egy város ostroma egy nő miatt), de az afrikai mítoszokkal átszínezett történet ez alkalommal egy sosemvolt

afrikai királyságban játszódik, és középpontjában nem a szerelem és a háború, hanem a *bűn és bűnhődés* kérdése áll. Ehhez a vonulathoz tartozik a szerző legutóbbi, *A pokol kapui* című, az Orfeusz-mítosz modern feldolgozásának tekinthető regénye is, de még *A Scorták napjában*, Gaudé nagy ívű - Goncourt-díjjal jutalmazott - családregegyében is fellelhetők a regék világából ismerős elemek. Nem véletlen tehát, hogy Gaudé „a XXI. századba tévedt XVIII. századi írónak” vallja magát. Egyik interjújában bővebben is beszélt az íráshoz való viszonyáról, s kijelentette, hogy „az írás mélyén a halálfélelem van”. Bizonyára ezzel magyarázható, hogy a Gaudé-művekben (az antik tárgyú monodrámákban éppúgy, mint egyes regényekben) gyakran halottak vagy haldoklók mesélik el a történetet/ történetüket, mintha a szerző egy második (utolsó) esélyt próbálna adni nekik arra, hogy megértsék önmagukat. Ezt látjuk a *Tsongor király halálában*, amelyben a már halott királynak kell szembesülnie múltbéli bűneivel, és végső soron a *Scorták* napjában is, hiszen itt a vén Carmela meséli el a Scorta család öt generáción átívelő történetét - közvetlenül az előtt, hogy a szimbolikusan a Scortákat sújtó átok megtörését jelentő földrengés következtében elnyeli őt a föld. És amikor ezek a holtak vagy haldoklók visszatekintenek életükre, lassan felszínre kerül valamiféle - csakis ezekben az utolsó pillanatokban megragadható - „titkos tudás”, melyet a holtak azért osztanak meg az élőkkel, hogy az utóbbiak elkerülhessék azokat a tragédiákat, melyeket a mesélőknek kellett elszenvedniük.

Ennek köszönhető, hogy Gaudé drámáinak és regényeinek elolvasása után azzal a nyugtalanító, önvizsgálatra készítő, mégis boldog érzéssel szembesülünk, amit csak a legnagyobb írók kötetei váltanak ki belőlünk. Nyugtalanító, mert Gaudé művei kendőzetlen valóságukban mutatják meg az embereket mozgató erőket; önvizsgálatra készítő, mert ezeket a pusztító erőket csak akkor győzhetjük le, ha tudatosítjuk magunkban, hogy léteznek és hatnak ránk; és boldog, mert a lebilincselően izgalmas, csodás elemekben bővelkedő, mégis realisztikus történetek, illetve a letisztult egyszerű, pontos mondatok kiragadják az embert a hétköznapi lét valóságából, s varázslatos, lélekemelő élménnyel ajándékozzák meg

az olvasót.

Első pillantásra úgy tűnhet, hogy az *Eldorádó* nem sok hasonlóságot mutat a többi Gaudé-regénnyel. Mivel a mű témája napjaink egyik égetően aktuális problémája, e könyvben mintha túlsúlyban lennének a valós vagy legalábbis realiztikus elemek a fikció, a „mítosz” rovására, márpedig a szerző más műveiben ennek épp a fordítottját látjuk. Ám ha egy kicsit mélyebbre ásunk, és a korábban elmondottak tükrében vizsgáljuk meg a regényt, megállapíthatjuk, hogy rejtetten bár, de ebben is megtalálható szinte minden, a szerző műveire jellemző elem és motívum.

A mű egyik alapkérdése az, hogy mivé lesz a háború forgatagába kerülő ember lelke. Merthogy Salvatore Piracci igazi háborúban érzi magát: a tengerésztishti iskolán azt sulykolták belé, hogy társaival együtt neki kell megvédenie az illegális bevándorlók ostromlotta Európa-erődöt. *„Ez háború, uraim. Ne legyenek illúzióik. Nem dörögnek lövések, nincsenek bombázások, de ez mégis háború, és maguk ott lesznek az első vonalban. Nem szabad hagyniuk, hogy az ellenség áttörjön. Ki kell tartaniuk. Az ostromlók egyre többen lesznek, és az Európa-erődnek szüksége van önökre.”*

Piracci kapitány ráadásul többszörös gyilkosnak érzi magát - az „álmok gyilkosának”, hiszen munkája az, hogy megakadályozza az „Eldorádóba” eljutni kívánó emberek reményeinek valóra válását. Ezért csömörlik meg mindentől, s ezért - tartozását valamiképpen rendezni kívánva indul el arrafelé, ahonnan mindenki menekülni igyekszik. És sok más Gaudé-hőshöz hasonlóan ő is csak túl későn, közvetlenül halála előtt ismeri fel igazi, méltó életcélját, amelyet azonban már nem válthat valóra.

A regény másik főhőseinek, Szulejmánnak is szembe kell néznie a lélek elhalásának, elsorvadásának rémével. Amikor álmokkal és önbizalommal telten útra kel, még nem is sejti, milyen veszélyek lesnek rá. Mire azonban a két vándor (az északról délnek haladó Piracci és a délről északnak tartó Szulejmán) útja végül keresztezi egymást, a fiatalember már ugyanolyan élőhalott, mint a kapitány. Véletlen (avagy sorsszerű) találkozásuk kapcsán eltöprenghetünk

azon a régi bölcsességen, miszerint a szem a „lélek tükre”, s eljuthatunk arra a következtetésre, hogy ezzel egyidejűleg a „lélekre nyíló ablak” is. Merthogy a regényben mindvégig bizonyos tekintetek találkozása indítja el az egyes szereplők viselkedését a későbbiekben meghatározó lelki folyamatokat. A Vittoriával érkezett asszony, illetve a másik bevándorló csoport tolmácsának fájdalmas és dühös tekintete készteti önvizsgálatra, majd súlyos döntésének meghozatalára a kapitányt, és az ő már-már kihunyó tekintete (és Piracci feltételezett „isteni” jóindulata) adja vissza Szulejmán hitét és erejét, s tereli vissza őt a becsület, a tisztesség és a szolidaritás útjára.

Folytatva a gaudéi történetek kelléktárának leltározását azt látjuk, hogy a bosszú motívuma ebben a regényben csak mellékszálként bukkan fel, ám az emlékezésnek itt is nagy szerep jut. Rögtön a regény elején a Vittoria túlélője idézi fel szörnyű utazását, Piracci kapitány pedig többször is a múltba réved. Dzsamál és Szulejmán még útra sem kelnek, de máris azon töprengenek, hogyan fognak majd emlékezni elhagyott hazájukra: *„Tíz vagy harminc év múlva, Dzsamál, amikor majd vissza akarunk emlékezni erre az országra, amikor arra vágyunk, hogy átítatódjunk az itteni emlékekkel, ki tudja, talán éppen datolyát fogunk enni. Számunkra mindig itteni ízük lesz.”* Szulejmánnak a fivérétől kapott zöld gyöngysora pedig ha nem is halotti emlékmű, de mégiscsak egy olyan emléktárgy, amelyről a fiatalembernek mindig a hamarosan meghaló Dzsamál jut eszébe.

Ami a hőskölteményekkel való rokonságot és a mitikus elemeket illeti, Gaudé most is „hozza a kötelezőt”: a hősi küzdelem motívuma egyrészt a túlélők keresésére induló kapitánynak az elemekkel vívott harcában, másrészt a magát ezer akadályon átverekedő Szulejmán hosszú vándorlásában jelenik meg. A hősök próbatételekkel teli vándorlása már önmagában is az eposzok világát idézi, de legyőzendő „szörnyekben” sincs hiány, hiszen a menekülteket elnyelő viharos tenger könnyen azonosítható az emberevő óriással, a szögesdrót határzár pedig a vasfogú sárkánnyal. A kivándorlók istenéről, Massambalóról és az „árnyairól” szóló passzusok nyitnak kaput a természetfeletti dimenziókra, s egy újabb „eposzi kelléket”

ismerhetünk fel Szulejmán és a kapitány egyetlen közös jelenetében: a fiatalember sorsfordító találkozása Piracci/Massambalóval nyilvánvalóan a jó öreg *deus ex machina*.

Gaudé egy interjújában elmondta, hogy e könyv megírására a francia és olasz sajtóban megjelent újságcikkek késztették. Ezekből értesült a szíriai titkosszolgálat által Libanonban bérelt „halálhajókról”, a lampedusai gyűjtőtáborral kapcsolatos vitákról, illetve a ceutai „vasfüggöny” tövében nap mint nap lejátszódó drámai eseményekről. E valós tényekből kiindulva írta meg a regény első verzióját, amelyben négy-öt afrikai Európa felé tartó párhuzamos vándorlásának történetét mesélte el. Csakhogy távolról sem volt elégedett az eredménnyel („*Ó, Nem volt eléggé regény, olyan volt, mint egy tényfeltáró riport. Kellett egy ellenpont - Piracci kapitány*”), ezért átdolgozta a művet, amely így már arra a két tengelyre épül, amit Szulejmán és a kapitány ellentétes irányú vándorútja, illetve a két főhős ellentétes irányú lelki fejlődése jelöl ki.

Gaudé - saját bevallása szerint - bizonyos értelemben „politikai tettnek” érzi, hogy megírta ezt a regényt. Az *Eldorádoval* az illegális bevándorlás kérdésének egy olyan dimenziójára kívánt rávilágítani, amelyről soha nem beszélnek sem az illetékes hivatalok, sem a politikusok, sem az újságírók, akik a jelenséget mindig csak a kriminalitás oldaláról közelítik meg, mondván, hogy az illegális határátlépők törvényszegők, sőt törvényen kívüliek. A szerzőt megdöbbenette, hogy soha senki nem szól az útra kelők bátorságáról, áldozatkészségéről (mindent otthagyni elindulni az ismeretlenbe!) és eme egyszerre kétségbeesett és bátor tett szépségéről, mint ahogy túl kevés szó esik a harmadik világ nyomoráról és Európának ezzel kapcsolatos felelősségéről is. Gaudé úgy véli, egy írónak időnként az őt magát közvetlenül nem érintő kérdésekben is állást kell foglalnia. Nos, ha ezeket az „állásfoglalásokat” a szerző a későbbiekben is ilyen megrendítően szép regények formájában nyújtja át nekünk, akkor az hatalmas nyereség lesz mind a politika, mind az irodalom számára.

Befejezésül olyan - az interneten fellelhető cikkekből és hivatalos közleményekből összeollózott - adatokat és információkat szeretnék megosztani az olvasóval, amelyek azon túl, hogy segítenek megérteni az illegális bevándorlás kérdésének dimenzióját, rávilágítanak arra is, hogy az imént olvasott történet számos eleme (sajnos) tényleg a valóságon alapul.

Az ENSZ statisztikái szerint egyre több afrikai emigráns érkezik az Európai Unióba a Földközi-tengeren keresztül. A menekültek immár évszaktól függetlenül, télen is ugyanúgy hajlandók felvállalni az átkeléssel járó kockázatokat, mint nyáron. Az ENSZ Menekültügyi Központjának (UNHCR) adatai alapján 2008-ban több mint 35 ezer afrikai érkezett illegálisan Olaszországba, s ez majdnem kétszerese az előző évi 20 ezres adatnak. Sokatmondó tény, hogy Apúliában a maffiának az embercsempészetből és emberkereskedelemből származó jövedelme ma már meghaladja a drogkereskedelemből származó bevételeket.

Az Afrika és Európa között félúton - Tunéziától 112, Líbiától 310, Szicíliától pedig 205 kilométernyire - fekvő aprócska Lampedusa lakói hallani sem akarnak a szigetükre telepíteni tervezett újabb bevándorló-központról. „Egyetlen hatalmas fogolytáborra leszünk!” - háborognak a népek az Európa egyik legforgalmasabb bevándorlási kapujának számító Lampedusán. A sajtóban gyakran az „olasz Guantánamónak” nevezett szigeten 18 éve létesítették az első gyűjtőtábor, ám ez már nem tudja befogadni a most is tömegével érkező menekülteket, mivel - a kitoloncolási eljárás nehézsége miatt - az ott őrzöttek száma már évek óta kétszeresen meghaladja a tábor kapacitását. A kezdetben a bevándorlók azonosítását szolgáló, mára azonban túlzsúfolt börtönné vált tábor lakói már többször kezdtek éhségstrájkba, hogy így tiltakozzanak az embertelen elhelyezési körülmények miatt, melyeket az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága is katasztrofálisnak minősített.

Az Afrika északi partján található, a XV. század óta spanyol fennhatóság alatt álló marokkói exklávék - a Gibraltárral szemközt fekvő Ceuta és a keletebbre elterülő Melilla - az afrikai emigránsok ezreinek szolgálnak „ugródeszkául”. A kontinens belsejéből érkező, a Szaharán az embercsempészek teherautóin átkelő kivándorlók tudják, hogy ha sikerül bejutniuk e városokba, ott az uniós jog védelme alá kerülnek, s jó esélyük van arra, hogy hamarosan átjussanak Spanyolországba, hiszen az exklávék menekülttáborainak szűkössége miatt a hatóságok többségüket kénytelenek átszállítani az anyaországba. Onnan pedig már hiába utasítják ki őket (a hatóságok csak ennyit tehetnek, mivel személyi iratok hiányában - ezeket a bevándorlók előrelátóan megsemmisítik - többnyire lehetetlen megállapítani, hogy melyik országba is kellene visszatoloncolni ezeket az embereket), a kiutasító végzésnek szinte lehetetlen érvényt szerezni. A menekültek illegálisan az országban maradnak, vagy tovább vándorolnak valamelyik EU-tagországba.

A Ceutát és Melillát körülvevő kerítésrendszer mára valóságos várfallá vált, ám ez sem retenti el az afrikaiakat, akiknek újabb és újabb csoportjai rohamozzák meg a három-hat méter magas, szögesdróttal borított, őrtornyokkal és könnygázszóró-fejekkel védelt fémkerítéseket. A próbálkozók közül sokan az életükkel fizetnek merészségükért. A spanyol hatóságok a kerítés magasításával és a legmodernebb technológiával felszerelt megfigyelőrendszer kiépítésével, valamint megerősített ellenőrzéssel igyekeznek útját állni az illegális bevándorlásnak. A rendőrség munkáját már a hadsereg néhány egysége is segíti - tudjuk meg egy 2009-es újságcikkből.

A hadsereg néhány egysége... Mivel is bocsátották útjára Salvatore Piraccit a tengerészti iskolából? „*Ez háború, uraim.*” Igen, az, mégpedig az európai Eldorádóba vágyakozó éhezők, nincstelenek ellen folytatott háború. Talán ideje lenne, hogy a hosszú időre gyarmati sorba kényszerített harmadik világot hajdan kirabló, ma pedig szemérmetlenül kizsákmányoló európai nagyhatalmak kihirdessék az ostromállapotot...

Takács M. József

